

Šv. Onos naktį...

/ Eileraščių rinkinys /

Šv. Onos naktį...

**Genovaitės Janulytės-Karpavičienės
partizaniškų eilėraščių rinktinė**

Sudarė ir parengė Robertas Patamsis

Sudarė ir parengė Robertas PATAMYSIS

**Šios knygos leidybą finansavo trys Klaipėdoje dirbantys
gydytojai, bendraminčiai ir draugai:**

Vytautas Toliušis, UAB „Dermatologas“
Arvydas Dargevičius, RKL
Robertas Patamsis, KJL

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)

Turinys

Eilės, virtusios dainomis.....	7
Poetės biografija ir kūryba.....	11
Genovaitės Janulytės-Karpavičienės partizaninio karo metų poetinė kūryba	21
I kovą už Tėvynę	22
Žaibui	23
Rasputinui, Pažaisliui, Vermachtui	25
Žuvusių Sauliūnų motinai	28
Laurenčikui	29
Budék budék, lietuvi.....	31
Mes, visi lietuviai, mylime Tėvynę!	32
Ko stovi nusiminus?	33
Riceris (Verikas)	34
Neverkit, sesės, savo brolių.....	35
Šešiems Vienuolio būrio partizanams	36
Kas paguos tavo širdį, Tėvyne?	37
O Lietuva, motinėle	38
Ištiesk man ranką, mergužėle	39
Likime, likime	40
Pražydo pirmos melsvos žibutės...	41
Pražydo pirmos miško žibuoklės	42
Daina.....	43

Kai sūnų išleidai.....	44
Partizano motinai	46
Partizanų gyvenimas	48
Partizanų himnas.....	50
Žydi vyšnios baltais.....	51
Pražydo baltos vyšnios.....	53
Dalia	54
Dalia tu mano nelaiminga.....	55
Paslėpk, naktele, giliai mėnulį.....	56
Keturiems gyviems partizanams	58
Tas Taujėnų gatves siauras.....	60
Vladui Žemaičiui.....	62
Žuvus Žaibui	64
Sudie, vargdieni ginklo broli.....	66
Pasusienio didvyriams	67
Tu pasimelski, miela mama.....	101
Pavasaris buvo malonus.....	102
Vlado Žemaičio šeimai	103
Enkavedistų nušautai mergaitei.....	104
Kalėjime	105
Ko taip visi nusiminę žiūrite į mus?....	106
Ko taip baisiai nusiminę žiūrite į mus?.....	107
Ant Nevėžio krantų	108
Liki sveika, mergaite mano	109
Žuvus Sauliūnui ir Timinskui	110

Šventos Onos naktį.....	112
Nepamiršim niekad to praeities laiko.....	114
Juodgirio mūsis (1945 vasario 5).....	115
Žuvus Stasiui Januliui.....	119
Vasario 16-oji	121
Penkis metus tautos sargyboj.....	124
Žuvus Lietui	126
Lietui	128
Žuvus Aleksinui ir Aglinskui.....	130
Žuvus Judui ir Plienui (Špokui).....	132
Žaibui	133
Kai žūsta broliai partizanai.....	135
Ko lauki, jauna mergužėle?	136
Žuvus Juliui Miškinui ir Jonui Aleksinui	137
Išleidus sūnų gint Tėvynės.....	139
Žuvusiems trims partizanams 1949 05	140
Pavasarį, anksti iš ryto	142
Motinos skausmas	143
Karas nusiaubė mūs šalį.....	144
Žuvusių Dailidėnų motinai	145
Žuvus Liūtui	146
Paliekant Tėvynę.....	148
Su alyvom mums užgimė meilė.....	149
Dieve, neapleiski Lietuvos vaikų.....	150
Tu toks gražus buvai, bernioke	151

Aš pasiklausiu šiaurės vėjelio	152
Išauš pavasaris laukuose	153
Žuvusiems partizanams	154
Ateik, o mielas juodaplauki	156
Kaip mums nemylėt šios brangios šalies	158
Nežinomi keliai	159
Marija, pažvelki iš aukšto dangaus. 1948 m.	160
Partizano meilė	161
Partizano mergaitei	163
Paliko tuščias senas tėvų namas	164
Partizanams einant	165
Saulėlydžiui gestant	167
Mergaitė	168
Dar nesenai tu man kalbėjai	169
Kalėjime. 1947 m.	170
Kokia tu graži, Tėvyne	171
Nebegrįš sūnelis	172
Žuvusiam partizanui	173
Tremtinei	174
Sapnas	175

Eilės, virtusios dainomis

Didžiausius išbandymus mūsų tauta patyrė antrosios sovietinės okupacijos metu, ypač stalininio teroro ir represijų metais. Okupantai naikino mūsų tautą ne tik fiziškai – naikino ir jos kultūrą, papročius, tikėjimą, net kalbą. Bolševikai, žudydami bei tremdami labiausiai išsilavinusius ir patriotiškai nusiteikusius lietuvius, tikėjos, kad taikant sovietizacijos politiką likusių tautos dalį pavyks surusinti bei paversti savo vergais. Kovotojai už Lietuvos laisvę suprato, kad norint tautai išlikti, būtina augančiai kartai perduoti pasipriešinimo dvasią, o veiksmingiausiai ir paprasčiausiai tą buvo galimą padaryti laisvu meniniu žodžiu – eiléraščiu ar daina. Lietuvoje niekada per tokį trumpą laiką nebuvo sukurta tiek daug dainų, kaip partizaninio karo metais. Daina ir malda lydėjo mūsų partizanus nuo pat pirmųjų kovos už laisvę dienų. Dainų tekstus kūrė daugybė pogrindžio poetų – partizanai, jų ryšininkai ir rémėjai, laisvės kovotojus palaikantys civiliai asmenys. Gražiausieems ir sklandžiai sueiliuočiams eiléraščiams būdavo pritaikomos liaudies dainų melodijos ir jie tapdavo partizanų dainomis. Partizanai šias naujas, pasipriešinimo metais gimusias dainas dainuodavo lankydamiesi pas savo rémėjus, o jie šių dainų išmokydavo savo artimuosius, kaimynus. Daugelį jaunų žmonių žavėjo melodinges partizanų dainos bei jų žodžiai, jie dainuodavo patys ir užsirašydavo dainų tekstus, juos platindavo net ir žinodami, koks likimas jų laukia, jeigu apie tai sužinos priešai. Pogrindžio eilės dažnai buvo spausdinamos Lietuvos partizanų leidiniuose.

Okupacijos salygomis laisva spauda buvo leidžiama tik partizanų bunkeriuose. Jos pagrindinė paskirtis buvo ugdyti tautoje nacionalinį ir valstybinį sąmoningumą bei pasipriešinimo dvasią. Ypač vėlesniais pasipriešinimo kovų metais pogrindžio spauda tapo vos ne vieninteliu kiek veiksmingesniu ginklu kovojančiu su okupacija ir rusifikacija. Kita vertus, gyventojams tai rodė, jog pasipriešinimas dar nepalaužtas, dar gyvas.

Partizanų leidiniai stengėsi išreikšti lietuvių tautos valią, palaikyti tautinę moralę ir ruošti tautą lemiamai išsilaisvinimo kovai. Partizanai siekė, kad spaudoje atispindėtų tautos gyvenimas, vargai, kančios ir viltys, kad laisvas lietuviškas žodis pasiektų kiekvieno lietuvio širdį. Dažnai partizaniškos spaudos leidiniuose būdavo spausdinamos pogrindžio poetų sukurtos eilės, ska-

tinančios kovoti dėl Lietuvos laisvės. Pagrindinių Aukštaitijos partizanų periodinių leidinių – „Aukštaičių kovos“, „Partizanų kovos“, „Laisvės šauklio“, „Tėvynei šaukiant“, „Lietuva brangi“ – redaktoriai Bronius Kazickas-Saulius, Juozas Kemeklis-Rokas, Bronius Krivickas-Vilnius, Stasys Satkevičius-Gintytis, Kazimieras Tvaska-Rugelis taip pat kūrė eiléraščius ir juos skelbė savo redaguojamuose leidiniuose. Partizaniškos spaudos redaktoriai gerai suprato tautos kūrybos reikšmę kovoje dėl laisvės. Pvz., Šarūno rinktinės OS viršininkas (o nuo 1947 metų – Algimanto apygardos partizanų leidinių redaktorius) Jurgis Urbonas-Lakšutis 1946 m. spalio 3 d. išleido įsakymą Nr. 2 Šarūno rinktinės kuopų vadams „Dėl 1944–1946 m. bolševikmetį atvaizduojančios tautosakos rinkimo, užrašymo ir užregistruavimo“. Jame nurodyta, kad būtina rinkti eiléraščius, dainas, posakius, anekdotus, pasakojimus, atspindinčius tautos išgyvenamą metą ir visą surinktą medžiagą perduoti rinktinės štabui. Partizanų leidinių redaktoriai vienijo intelektualiausias, kūrybiškiausias patriotines jėgas savo krašte, skatino gabenius kūréjus, rinko ir publikavo jų darbus. Bet, deja, iki šiol nėra žinoma daugelio partizanų spudoje skelbtų eiléraščių ar kitų tekstu autorių, nes visi jie buvo pasirašomi slapyvardžiais.

Viena iš tokų ilgą laiką neįvardytų partizaniškų eilių kūrėjų yra Vyčio apygardos partizanų ryšininkė Genovaitė Janulytė iš Traupio parapijos, Micikuniškių kaimo. Jos eilės, kurių dauguma virto dainomis, geriausiai buvo žinomas Traupio, Taujėnų ir Kavarsko apylinkių kovotojams už Lietuvos laisvę bei jų rėmėjams. Nors dauguma iš jų pažinojo tikrai eiléraščių autorių, bet niekas jos neišdavė. Janulius sovietų valdžia laikė nepatikimaus, todėl ne kartą jų namuose vykdavo kratos. Tačiau priešams nepavyko surasti poetės eilių, jos toliau plito visame krašte, nes buvo perrašomos, platinamos, dainuoamos, išmokstamos atmintinai.

G. Janulytė buvo viena iš produktyviausių ir gabiausių partizaniškų eilių kūrėjų Aukštaitijoje. Jos eilėse atispindi tautos gyvenimas sovietinės okupacijos bei teroro metais, lietuvių vargai, kančios ir viltys. Iš kitų poetų G. Janulytė išskiria tuo, kad sukūrė ypač daug eiléraščių, skirtų konkretiems partizanams ar jų žūčiai paminėti, taip pat svarbiausiems partizanų mūšiams, vykusiems šiam krašte, atminti. Autorė savo eiles ne kartą yra perrašiusi ir išdalinus laisvės kovotojams bei juos rėmusiems savo kraštiečiams. G. Janulytės eilės pasižymi sklandumu ir dainingumu, todėl greitai virsdavo partizanų dainomis. Jos partizaninio karo metais buvo dainuoamos Algimanto, Vyčio, Didžiosios Kovos

apygardos laisvės kovotojų, plito lageriuose ir tremtyje tarp politinių kalinių ir tremtinių. Bausmės vietose susitikę buvę partizanai ir ryšininkai, kilę iš įvairių Lietuvos vietų, vieni kitus pamokydavo savo krašto dainų ar eilėraščių. Iki pat atgimimo šias eiles saugojo pati autorė, ne kartą yra jas perrašiusi. Vienas jos eilėraščių rinkinys atgimimo pradžioje iškeliavo net į Ameriką, pažadėjus išspausdinti atskira knyga, bet pažadas liko neištęsėtas.

Pirmą kartą šeši jos eilėraščiai buvo išspausdinti 1990 m. išleistame dzūkų partizanų dainų rinkinyje „Sušaudytos dainos“ (knygos sudarytojai Vytautas Ledas ir Henrikas Rimkus), bet šioje knygoje G. Janulytė nėra paminėta, nes sudarytojai neturėjo duomenų apie tai, kas yra šių dainų tekstuose autorius. Jos leidinyje buvo įvardyti dzūkų partizanų dainomis. Tai rodo, kad G. Janulytės eilės plito plačiai, galbūt jas Dzūkijos laisvės kovotojai išmoko lageriuose iš kartu kalėjusių Anykščių, Panevėžio, Ukmergės krašto laisvės kovotojų ir po tremties grįžę į savo kraštą išsaugojo savo atmintyje šių dainų žodžius, o atgimimo metais juos perdaivė knygos sudarytojams. Trisdešimt du G. Janulytės eilėraščiai buvo išspausdinti 2015 m. išleistoje knygoje „Aukštaitijos partizanų eilės ir dainos“ (sudarytojas Vaclovas Slivinskas), bet ir šioje knygoje nėra jos pavardės.

Knyga „Šv. Onos naktį“ į dienos šviesą iškelia dar vieną beveik niekam iki šiol nežinomą partizaniškos poezijos kūrėją bei jos kūrybą. Šioje knygoje yra publikuojamas visas mūsų dienų sulaukęs autorės kūrybinis palikimas, menantis kovas už laisvę. Kai kuriuos G. Janulytės eilėraščius, pvz., „Dar neseniai tu man kalbėjai“, „Sapnas“, „Tu toks gražus buvai, bernioke“, „Partizanų himnas“, galima priskirti prie gražiausių pogrindžio kūrybos pavyzdžių. Knygoje identifikuoti visi partizanai, G. Janulytės eilėse įvardyti slapyvardžiai, ji gausiai iliustruota partizanų, kuriuos G. Janulytė jaunystėje pažinojo, fotografijomis, taip pat pačios poetės bei jos artimųjų fotografijomis. Knyga bus įdomi skaitytojui, kuris domisi Lietuvos laisvės kovų istorija, taip pat Traupio, Taujėnų, Kavarsko, Raguvos apylinkėse žuvusių partizanų artimiesiems bei jų palikuonims.

Prisimenant žuvusius mūsų krašto partizanus bei pagerbiant jų atminimą, G. Janulytės eilės yra labiausiai tinkamos skaityti ar dainuoti renginiuose, partizanų žūties bei pagerbimo vietose. Tikimės, kad šios eilės bei jų sukūrimo aplinkybės sudomins ir jaunąjį kartą, paskatins domėtis mūsų krašto partizanų kova už laisvę.

Genovaitė Janulytė. Mickūniškių k., apie 1947 m.

Poetės biografija ir kūryba

Genovaitė Janulytė gimė 1926 m. rugėjo 23 d. Panevėžio apskrityje, Raguvos valsčiuje, netoli Nevėžio krantų esančiame Mickūniškių kaime, kuris yra vos už 3 km nuo parapijos centro – Traupio miestelio (dabar Anykščių r.). Tėvai, Juozapas ir Ona Januliai, buvo ūkininkai, turėjo 14 ha žemės. Genovaitė iš vaikų buvo vyriausia, turėjo dvi jaunesnes seseris – Jadvygą ir Aldoną bei brolį Albiną. Vaikai, kaip ir visose katalikiškose šeimose, buvo auklėjami krikščioniškų vertybų dvasia, jie patys matė, kaip tėvai sunkiai dirba, kiekvieną dieną meldžiasi, dorai gyvena ir tai tapo jaunosis kartos dvasinio ir moralinio gyvenimo kertiniai pamatai.

Tais laikais katalikiškose lietuvių šeimose lankytini sekmadienines pamaldas buvo įprastinė tradicija, virtusi visuotinai priimta krikščioniškojo visuomenės gyvenimo norma. Traupio Šv. Onos bažnyčioje liturgines giesmes giedodavo plačiai išgarsėjęs traupiečių choras, daugkartinis Lietuvos dainų švenčių dalyvis. Daugiabalsis choristų, vyrų – žemais, o moterų – aukštais balsais, giedamos giesmės, vargonų muzika, sklindanti po visą bažnyčią, atsimušanti aukštai į jos skliautus, sužavėdavo, tiesiog užkerėdavo visus, ir didelius ir mažus, pakylėdavo jų dvasią aukščiau žemiškosios kasdienybės ir buities. Šioje šventovėje Genovaitė buvo pakrikštyta, čia, iškilmingoje aplinkoje, skambant vargonams, priémė ir Pirmąją Komuniją. Ir tėvai, ir bažnyčia, ir mokykla, ir vaikų bei jaunimo organizacijos jaunajai kartai diegė per šimtmečius susiformavusias krikščioniško gyvenimo nuostatas, mokė doros, gėrio, teisingumo, ugđė būti ištikimais, mylinčiais savo kraštą piliečiais, skatino niekada nepasiduoti, nenusileisti melui ir blogiui, visomis išgalėmis jam priešintis. Taip šios kartos jaunuolių širdyse buvo sukauptas didžulis dvasinis turtas, lobynas, išugdyta pilietinė dvasia ir charakterio tvirtumas, padėjęs jai atlaikti suniausius gyvenimo išbandymus ir nepalūžti.

Kelias į Traupio pradinę mokyklą vedė tiltu per Nevėžio upę, kuri pavasariniu polaidžio metu, dideliam vaikų džiaugsmui, labai patvindavo, vietomis pasiekdama net 200–300 metrų plotį, užliedavo šienaujanamas paupio pievas ir net dalį miestelyje arti kranto stovinčių trobesių. Tai būdavo įdomi, nuotatinga ir romantiška kelionė mokyklon ir atgal į namus.

Didžiulis džiaugsmas, laukiama dvasinė šventė būdavo paskutinį liepos

sekmadienį Traupyje vykstantys Šv. Onos atlaidai. Šventiškai pasipuošusių ir iš tolimiausią apylinkių suvažiavusių žmonių susirinkdavo tiek daug, kad nebetilpdavo ne tik bažnyčioje, bet ir šventoriuje. Pagrindine miestelio gatve kaip dvi priešingom kryptim tekančios upės – nuo bažnyčios iki kapinaičių ir atgal – judėjo linksmai klegančią, besijuokiančią, savo pažastamą, draugų, giminaičių ieškančią žmonių minia. Vaikai džiaugdamiesi krimsdavo „kermošavą“ – prekeiviių siūlomus įvairiausią formų ir skonio saldainius, įvyniotus į spalvotus popierėlius.

1939 m. Genovaitė Janulytė baigė Traupio pradinę mokyklą, išstojo į Jaujų ūkininkų ratelį ir liko dirbti tėvų ūkyje. Ją visąlaik viliojo mokslas – ji labai gražiai piešė, puikiai sekėsi lietuvių kalba ir literatūra, turėjo įgimtus gabumus poezių, tad pradėjo pati savarankiškai mokytis namuose. Savo geranoriškais patarimais bei konsultacijomis Genovaitei padėdavo mokytoja Laurenčikaitė ir Traupio parapijos kunigas. Ji eksternu išlaikė egzaminus į Taujėnų progimnaziją ir 1946 m. ją sėkmingai baigė. Mokydamasi gyveno netoli miestelio esančiame Užupušių kaime pas dėdę (motinos broli) Juozą Prani – dorą lietuvių, patriotą, pas kurį partizanai būdavo dažni svečiai. Progimnazijos komsorgas (komunistinio jaunimo organizatorius, turintis dideilius okupacinės valdžios įgaliojimus) moksleivius tiesiog varu varydavo prie *skrebų* būtinės, kur ant grindinio sumesti gulėdavo žuvusių partizanų kūnai, visaip iš jų tyčiodavosi, užsilipęs šokinėdavo ant jų krūtinį. Tai sukeldavo mokinių tylų pyktį, neapykantą, skatino priešintis okupantų ir jų vietinių talkininkų nužmogėjimui, barbariškumui, beribiam žiaurumui. Tuo metu savaime ir gimė eiliuoti žodžiai:

*Kambary šokiai ir posmai dainos,
O už sienos guli tie,
Kuriems reikalingi žodžiai maldos...*

Nuo 1944 m. rudens Lietuvoje prasidėjo partizaninis karas prieš rusų okupantus ir jų vietinius talkininkus (kolaborantus), neaplenkės ir jos gimtojo krašto. Jame labai aktyviai, vieningai – kaip brandi pilietiška bendruomenė dalyvavo Mickūniškių ir aplinkinių kaimų žmonės. Vyrai, jos bendraamžiai jaunuoliai tapo laisvės kovotojais, o merginos – partizanų rėmėjomis, ryšininkėmis. Nors rusai buvo paskelbę karinę mobilizaciją, tačiau jaunimas ne-

siruošė eiti tarnauti į sovietinių okupantų, kurie atėmė jų laisvę, kariuomenę ir lieti savo kraują padedant šiemis užkariauti kitas Europos tautas, o jose, kaip ir Lietuvoje, brutaliu teroru ir masinėmis represijomis įvedinėti kruvinus totalitarinius komunistinius režimus. Jie buvo pasiryžę geriau mirti, bet ne vergauti, o jei žūti, tai savo gimtojoje žemėje, kovodami už jos laisvę. Tai buvo tikri savo krašto patriotai, turintys tvirtus krikščioniškosios pasaulėžiūros pamatus, politiskai ir dvišakai subrendę Lietuvos piliečiai, kurie net ir baisiausio teroro laikais liko ištikimi savo valstybės idėjai. Jie tikėjo tiesos ir gėrio pergalė prieš tą iš Rytų užplūdusią ir jų gyvenimo sanklodą barbariškai niokojančią komunistinę totalitarinę sistemą, manė, kad krikščioniškojo Vakarų pasaulio sąžinė neužmirš rusų okupantų teriojamos, naikinamos, tačiau iš paskutinių jégų besipriešinančios Lietuvos, su viltimi laukė Vakarų demokratinių valstybių pagalbos, jų įsikišimo, net karo, išvadavimo.

Jau 1944 m. rudenį susikūrė J. Miškinio vadovaujamas Mickūniškių kaimo partizanų būrys, link Kavarsko – Jusiškių, Sudeikių ir kitų gretimai esančių kaimų vietovėse – veikė A. Juzukėno-Liuto būrio vyrai, Vičiūnų, Taujėnų, Balelių, Šilų, Levaniškių apylinkėse – aviacijos ltn. A. Žilio-Žaibo, o apie Raguvą – Jono Baltušniko-Vienuolio būriai. Kitapus Nevėžio, vos už kelių kilometrų esančiame Surdaugiu kaime, susikūrė surdaugiečių būrys, vadovaujamas brolių Kazio ir Alfonso Grimžų bei Broniaus ir Stasio Stalionių, Zerkiškių kaime – zerkiskiečių būrys, vadovaujamas A. Pasmokio-Muzikanto, Alükėnų ir aplinkiniuose kaimeliuose – A. Aliuko-Kuprio vadovaujamas alükėniečių būrys. Repšenėn miškelyje dažnai stovyklaudavo A. Jagielos-Ąžuolo vadovaujami repšeniečiai, už keleto kilometrų nuo jų jau veikė B. Sudeikio-Čigono būrys (mackeliškiečiai), dar toliau, už Pienionių, azartiškai drąsaus vado P. Semėno-Jaguardo būrio vyrai (dabužiečiai), o apie patį valsčiaus centrą – Kavarsko mst. – J. Raudonikio-Patašono vadovaujamas šešiasdešimties partizanų būrys (kavarskiečiai). Kaimuose kilęs ginkluotas partizaninis pasipriešinimas buvo visiškai natūralus, stichiškas, be jokių abejonių ar vilionių kilęs reiškinys, natūrali tuometinio gyvenimo raida. Kaimų gyventojai vieningai rėmė partizanus, juos šelpė, maitino, slėpė, rizikuodami savo šeimomis leidavo išsikasti jų sodybose bunkerius (kai kuriose sodybose net po du ar tris), įsirengti slėptuves.

Į visuotinį gyventojų pasipriešinimą okupacinis režimas atsakė terorу ir represijomis. Prasidėjo partizanų žūtys, civilų gyventojų žudynės, žmonės

buvo suimami, tardomi, žiauriai kankinami, daug jų pateko į Sibiro lagerius ir ten žuvo. Kaip ir 1941m., okupantai ir jų vietiniai talkininkai vėl pradėjo tremti į Sibirą gyventojus, ištisomis šeimomis, nepasigailėdami nei seno, nei mažo, kur daugelis jų nuo bado, šalčio ir nepakeliamo darbo mirė. Tai pirmiausia palietė partizanus, jų rémėjus, ryšininkus – vien iš Mickūniškių kaimo į Sibirą buvo ištremtos net devynios šeimos.

Genovaitė Janulytė, kaip ir visas to laikmečio dorai, krikščioniškai, patriotiškai išauklėtas jaunimas, nepasiliko nuošalyje, o tapo aktyvia pasipriešinimo judėjimo dalyve, partizanų rémėja, ryšininke. Tačiau svarbiausias indėlis šioje kovoje buvo jos poetinė kūryba – patriotiniai eileraščiai, eilės, tapusios partizaniškomis dainomis ir išplitusios ne tik po gimtąsias apylinkes, bet ir po visą Lietuvą. Tuo metu kaime susirinkęs jaunimas dainuodavo tik partizaniškas dainas (taip patvirtina Aldonas Radzevičiūtės-Ordienės iš Mickūniškių k., Petro Paškevičiaus iš Surdaugijų k., J. Kadžionio iš Pikttagalio k. ne kartą sakyti žodžiai). Tai buvo artimųjų ir draugų netekties, skausmo, laisvės, vilties, tiesos ir tikėjimo ateitimi dainos, daugelis iš jų vardinės, skirtos konkretniems partizanams. 1944 m. sovietams įvykdžius antrają Lietuvos okupaciją bei prasidėjus ginkluotam lietuvių pasipriešinimui, boikotui, pilietiniams nepaklusnumui, tautoje atsirado didžiulis dvasinis-kūrybinis pakilimas, didžiulis pilietinės-patriotinės dainuojamosios poezijos poreikis, dvasinis alkis, sužadinęs joje kūrybines galias – eiles rašė ir gimnazistai, ir mokytojai, ir partizanai, ir keturis kaimo mokyklų skyrius baigę jaunuoliai. Visi jie buvo tikri liaudies poetai, kūrė iš patriotizmo, idėjos, pašaukimo, pareigos. Jie niekada nemelavo, o rašė tai, ką patys matė, girdėjo, ką kalbėjo ir galvojo paprasti žmonės, ką jautė širdis, ką liepė sąžinė.

Tuo metu kaip niekad anksčiau paprasta, visiems aiškiai ir suprantama forma buvo parašyta šimtai eileraščių, paplitusių po visą kraštą ir dainuojamų tik tarp savų, patikimų žmonių. Tai buvo paprastų, daugiausiai iš kaimo kilusių, tačiau tuo pačiu ir nepaprastų, gabiu, išskirtinių žmonių poetinis žodis, eilės, parašytos nuoširdžiai, galima sakyti, širdies krauju. Jos ir buvo skirtos tokiem pat paprastiems, garbingiems, doriems, sąmoningiems eiliniams žmonėms – Lietuvos piliečiams, Tėvynės patriotams, partizanams, ryšininkams, rémėjams.

Pasak Aldonas Radzevičiūtės-Ordienės, G. Janulytės kaimynės ir artimiausios jaunystės draugės, ji eileraščius rašydavo labai greit – vos tik įvykdavo jų

krašte koks svarbus, žmones sukrėtęs, sujaudinęs įvykis, tuo pat atsirasdavo ir apie jį sukurta daina, kurią netrukus dainuodavo Mickūniškių jaunimas. Toliau dainos, perduodamos iš lūpų į lūpas, persirašinėjamos į sąsiuvinius, jau labai plačiai paplisdavo po apylinkes, Aukštaitiją ir visą Lietuvą.

Patriotinės poezijos rašymas tais laikais rusų okupacinės valdžios laikytas labai pavojinga veikla, už ją grėsė ilgi įkalinimo Sibiro lageriuose metai. *Skrebai*, darydami kratas, tiesiog apversdavo namus aukštyn kojomis, vogė iš kraicių skrynių, spintų, net iš stalčių geresnius daiktus, ieškodavo nors kokio atsišaukimo ar eiléraščio lapelio, bet kokio kompromituojančio daikto. Kartą Genovaitės mama vos spėjo paslėpti jos eiléraščių sąsiuvinius tvarte po pašarais. Tačiau imtasi ir atsargumo priemonių – parašytus eiléraščius išplatindavo, duodavo persirašyti iš sąsiuvinio į sąsiuvinius jaunimui bei partizanams jos sesuo Jadvyla, irgi partizanų rėmėja ir ryšininkė. Nors dauguma partizanų ir kaimynų žinojo tikrąjį eiléraščių autorių, tačiau niekas neišdavė, o tai parodo tos kartos pilietinį vieningumą.

Vis tik nepaisant okupantų ir jų talkininkų *skrebų* – iš visokių pakampių surinktų tinginių, girtuoklių, vagių ir galvažudžių – vykdomų represijų, terroro, žudynių, tėsesi ir iþprastas, natūralus, prigiminis gyvenimas. Jaunimas norėjo dainuoti, šokti, linksmintis, mylėti, svajoti apie ateitį.

Mickūniškių kaimo pakraštyje, atokioje vietoje, šalia beržynelio ir prie jo esančios pelkės stovinčioje Antano Mikeškos sodyboje partizanai, jauni, linksmi vaikinai, dažnai surengdavo „vakaruškas“. I jas susirinkdavo daug jaunimo, grodavo muzikantų, buvusių laisvės kovotojų, duetas: akordeonu – Adolfas Radzevičius, bajanu – Ipolitas Kizys. Skambėdavo partizaniškos dainos, vykdavo šokiai iki išnaktų, o tévai juos „dabodavo“ – stebėdavo, ar keliu neateina *skrebai* su rusų kareiviais. Čia mezgési ir meilės romanai, po šokių partizanai lydėdavo paneles į namus. G. Janulytės palydovu būdavo Žaibo būrio partizanas Jonas Bernatavičius-Rasputinas – aukštas, gražus, inteligentiškas, poetiškos sielos jaunuolis, puikus dainininkas. Jiedu jautė abipusę simpatiją, dvasinį bendrumą, jis minimas ne viename merginos eiléraštyje. Kartą linksmai klegančiam jaunimo būreliui grižtant į namus Rasputinas tarė: „Kai mes žūsim už Tévynę, apie mus jaunimas dainas dainuos“. Jo bendražygis, berods Plienas, su apmaudu pajuokavo: „Žiūrėk tik, kad ant pilvo velėnų uždėtų, nereiktų ant grindinio nuogam gulėt ir šunys mėsgalių netąsytu!“ Juk visi gerai žinojo, ką su žuvusių partizanų kūnais daro *skrebai*: nuauna batus,

nurengia geresnius drabužius, kartais net iki nuogumo, visaip tyčiojasi, o po savaitės kur nors slapta užkasa.

Tame beržynėlyje, atokioje, saugioje vietoje, jaunimas, tarp jų ir Genovaitė su seserimi Jadyga, net dienos metu susitikdavo su atėjusiais partizanais. Kibiruose ar pintinėse atnešdavo jiems maisto, aptardavo naujausius įvykius, naujienas, vykdavo įvairūs pokalbiai, būdavo deklamuojamos eilės, jaunatviškai juokaujama, linksmumas. Kartą Mickūniškių jaunimas, atsinešęs bidoną alaus, kartu su partizanais šventė Sekmines. Tarp partizanų ir vietinių gyventojų, kaip savų žmonių – draugų, kaimynų, giminių, klasės draugų, pažįstamų parapijiečių – buvo glaudus, nuoširdus, tiesiog organiškai nuo mažens įdiegtų žmogiškumo ir krikščioniškųjų vertybų pagrindu susiformavęs neretrakuiamas ryšys, vientisumas – vieni kovojo, kiti juos rėmė, slėpė, padėdavo kuo galėdami: tiekdavo jiems maistą, parūpindavo drabužių, merginos megzdavo pirštines, kojines, šalikelius su tautiniais simboliais – Vytauto kryžiais, Gedimino stulpais (išlikusiose partizaninėse nuotraukose juos dėvi A. Juzukėnas-Liūtas, K. Timinskas-Mariukas ir kiti vyrai). Atsiskytį padėti savo artimui, kovojančiam už šventą laisvęs reikalą, buvo negarbinga, nekrikščioniška ir tiesiog niekšiška. Juk partizanų auka Tėvynei buvo neišmatuojamai didesnė – jie jai paaukojo visą sunkiu darbu uždirbtą turtą, gimtuosius namus, savo šeimas, o galiausiai – savo pačių gyvybes.

Kaip jau minėta, Mickūniškių kaime daugelis gyventojų turėjo išsikasę bunkerius, kuriuose slėpė savo artimuosius. Jais pasinaudodavo po žygių užėję išvargę, sušalę, permirkusiais drabužiais ir batais partizanai. Vežant į Sibirą tremtinius, trys Kizių šeimos sūnūs – Antanas, Romas ir Petras – pabėgo pro traukinio vagono langą ir grijo į Mickūniškius. Juos savo bunkeriuose slapstė visas kaimas, globojo visi kaimynai.

1949 m. Mickūniškių kaimo gyventojai, gąsdinami ir terorizuojami įvairaus plauko okupantų talkininkų – sovietinių ir partinių aktyvistų, *skrebų*, buvo tiesiog varu suvaryti į taip jų nekenčiamus kolūkius. Juose daug metų teko dirbti veltui, o gyventi pusbadžiu. Apie kolūkių kūrimą Genovaitės rankraštyje rastas eiléraštis, kurio ištrauka ir pateikiama:

*Lietuvai, Tėvynei mūsų,
Daug reikėjo vargt prie rusų.
Rusai draské žemės ūkj,
Visus varė į kolūkj.*

*Kai kolūkiai veikt pradėjo,
Žmonės valgyt neturėjo.
Jie už visą metų darbą,
Gaudavo grūdų tik terbą.*

*Žmonės vargo ir kentėjo,
Dar juos prievolėm apdėjo.
Valdžiai davė mėsą, pieną,
Už juos rublio – anei vieno. <...>*

Netrukus jų šeimą pradėjo įtarinėt NKVD, *skrebai* naktį gulėdavo apie sodybą pasalose ar slėpdavosi klojime, ryte užgriūdavo netikėtai, urmu, gasdindami sakydavo: „Ruoškitės! Atvažiavom Sibiran išvežt!“ Kartą Genovaitę suėmė ir išsivarė tardymui į Troškūnų NKVD skyrių, ten išlaikė kelias dienas, tačiau, neišgavę prisipažinimų ir neturėdami įrodymų, paleido. Ji suprato, kad bus blogai, gresia kalėjimas, jau reikia iš savo krašto išvažiuoti. 1952 m. Kavarsko miestelyje Genovaitė Janulytė įsidarbino Paruošų kontoroje sąskaitininke. Ten susipažino su būsimu vyru – Jonu Karpavičiumi, o 1954 m. gegužės 27 d. atšventė ir vestuves. Vos po kelių mėnesių Paruošų kontoros viršininkui rusui sužinojus apie jos galimai turėtus ryšius su partizanais, abu jaunavedžiai su didžiausiu triukšmu iš darbo buvo atleisti. Apsigyveno Taujėnuose, vėliau grįžo į Mickūniškius, o 1958 m. persikėlė gyventi į Panevėžį. 1956 m. gimė dukra Milda, o 1960 m. – Rimantė. Dirbo įvairius darbus (sezonine darbininke, konduktore, apskaitininke, ekonomiste-buhaltere), neturinčius nieko bendro nei su literatūra, nei su poezija. Artimiausiai bendravo tik su patikimais, panašų likimą patyrusiais tokiai pat pažiūrų, vertybų žmonėmis, politkaliniais ir treminiais: Aleksu ir Nijole Širmuliais, Anastasija ir Vytautu Urbšiais, Ona ir Antanu Obelevičiais, Genovaite Vanagaite-Zizeliauskiene, Adolfu Radzevičiumi ir kt. Šie žmonės visalaik puikiausiai suprato, jog sovietinė tiesa – tai jokia tiesa, o tik tobulas, įtaigus melas ir propaganda, okupacinis sovietinis režimas – tai jokia laisvė, o okupantai néra jokie išvaduotojai. Tai buvo pats pilkiausias, slogiausias jos gyvenimo periodas, kurio metu ji neparašė né vieno eilėraščio, išskyrus eiliuotus svekinimus draugams.

1988 m. vėl atėjo viltingas laisvės laukimas, o 1990 m. buvo atstatyta ir ne-priklausoma Lietuvos valstybė. Tai buvo didžiulio dvasinio pakilio metai,

kilo noras atgaivinti jaunystėje parašytus eiléraščius, iš atminties juos vėl užrašyti. Vis tik, praėjus šitiek laiko, ji surašė tikrai ne visas savo sukurtas eiles – tai įrodo vieno jos eiléraščio, pavadinto „Vasario 16-oji“, istorija. Be abejo, turėjo reikšmės ir tai, kad jos kūryba, deja, tuo metu nei istorijos tyrejų, nei lietuvių-folkloristų nedomino. Pirmasis Genovaitės Janulytės-Karpavičienės atkurtų eilių rankraštis iškeliaavo net į Ameriką – lietuviai amerikonai buvo pažadėję išspausdinti jos eiléraščių rinkinį atskira knyga, tačiau, kaip parodė laikas, savo pažado taip ir neišsesėjo. Antrajį rankraštį, nebesitimėdamas, kad jos eilės kada nors pasieks plačiąją visuomenę, ji rašė tik dėl savęs, tame jau nebe visi jos kūrybos eiléraščiai, kurių būta tikrai daug daugiau.

Panėvėžyje susirinkusios dainininkės – buvusios tremtinės, politkalinės, pasipriešinimo kovų dalyvės, jos draugės ir bendramintės, tarp jų – ir pati poetė su seserimi Aldona, įdainavo virš dviejų šimtų partizaniškų dainų. G. Janulytė-Karpavičienė didelę dalį jų, priklausiusių jos plunksnai arba labai jai patikusių, pati persirašė į audiokasetes, kurios išliko iki šių dienų ir turi didžiulę vertę. Jose dainos dainuojamos taip pat, kaip ir šių dainininkų jaunystėje, pokario laikais.

Trijose audiokasetėse išrašytos partizaniškos dainos visos yra aukštaitiškos, o pagal jų leksiką galima teigti, kad kilusios iš to paties krašto – buvusių Kavarsko, Taujėnų, Raguvos bei dalinai Deltuvos, Siesikų, Pagirių, Ramygalos valsčių, dabar priklausančių Anykščių, Ukmergės, Panėvėžio rajonams, o tuo metu – Didžiosios Kovos, Vyčio ir Algimanto apygardų besiribojantiems pakraščiams. Daugelis dainų, sprendžiant pagal turimą rankraštį, neabejotinai priklauso G. Janulytė-Karpavičienės plunksnai, tačiau, deja, dabar jau niekas jų autorystės nebepaliudys. Kad išlikų ateiciai, visos jos perrašytos į DVD ir USB laikmenas – jas plačiajai visuomenei dainuos jau kitos dainininkų kartos.

Be eiliuotos kūrybos, G. Janulytė-Karpavičienė kelis kartus buvo paskelbusi prisiminimų miesto dienraštyje „Panėvėžio balsas“, išliko jos trumpi pokario laikų prisiminimai knygoje „Aukštaitijos partizanų prisiminimai“ (II dalis, 1 knyga).

Ji vėl pasidarė visuomeniškai ir politiskai aktyvi, 1994 m. tapo Lietuvos politkalinių ir tremtinių sąjungos Panėvėžio skyriaus nare, o 1993 m. Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos sprendimu jai, kaip 1946–1951 m. ėjusiai Vyčio apygardos partizanų ryšininkės pareigas, pripažintas rezistentėjos (pasipriešinimo) Lietuvos okupaciniams režimui dalyvio statusas.

Vis tik jautraus, poetiškos sielos žmogaus širdį graužė nuosėdos. Juk jos kartos žmonės laukė, svajojo, tikėjosi visai kitokios Lietuvos – teisingos, dorus, su krikščioniškomis vertybėmis – atgimimo. Jie labai gerai žinojo, apie kokią Lietuvą partizanai svajojo, už kokias idėjas paaukojo savo gyvybes, šventai tikėdami, kad atėjus laisvės dienoms ją valdys tik geriausi, doriausi politikai, tikri valstybės vyrai, kad jie negailėdami jégų dirbs visuomenės gerovei. Tačiau, deja, ivykus natūraliai kartų kaitai, į valdžią atėjo ne tik sąžininkai, dori, mylintys Tėvynę, tvirtai išlaikę tarpukario nepriklausomybės metais suformuotą dvasinių, idėjinių, kultūrinių vertybų pagrindus piliečiai, tačiau ir komunistinės totalitarinės sistemos moraliskai suluošinti žmonės, tikrų tikriausiai prisitaikeliai ir persivertėliai su visu gausiu sovietinių ydų bagažu. Ją labai giliai žeidė politinių intrigantų ir demagogų melas, cinizmas, savanaudiškumas, korupcija, nebaudžiamumas. Tačiau ar galėjo būti kitaip? Juk, pasikeitus vėliai ir herbui, žmonės išliko tie patys – visa milžiniška partinės ir sovietinės nomenklatūros armija, komunistinės totalitarinės sistemos profesionaliai, rafinuotai, įtaigiai vykdytos propagandos moraliskai bei dvasiškai suluošinti žmonės, taip pat išauklėję ir savo vaikus. Tad Lietuva turi pakilti ir iš dvasinių griuvėsių, išsigydyti patirtas žaizdas. Nepriklausomybės metais G. Janulytės-Karpavičienės poetinė kūryba tapo kitokia – tai buvo taikli, negailinga politinė satyra, kupletai.

Mirė poetė Genovaitė Janulytė-Karpavičienė 2013 m. spalio 16 d. Panevėžyje, pragyvenusi ilgą, gražų ir prasmingą gyvenimą, be savo kasdieninių darbų atlikusi ir vieną šventą – palikusi ateities kartoms pačios sukurtas pokario partizanų eiles, kurios ir sudaro šios knygos turinį.

Šaltiniai:

1. G. Janulytės-Karpavičienės autobiografija, rašytinių prisiminimų fragmentai bei poetinės kūrybos rankraščiai.
2. Jos prisiminimai, publikuoti knygoje „Aukštaitijos partizanų prisiminimai“ (Aukštaitijos partizanų prisiminimai, I knyga, II dalis, sudarytojas Romas Kaunietis, Vilnius : „Vaga“, 1998, p. 324–330.).
3. Dukters Mildos Karpavičiūtės prisiminimai, jos parašyta motinos biografija bei dokumentais.
4. Gyvi jos jaunystės draugės Aldonos Radzevičiūtės-Ordienės prisiminimai.

P. S. Turbūt ne vienam, beskaitančiam šiuos eilėraščius, natūraliai kils klausimas, kodėl jie buvo išspausdinti taip vėlai, praejus net trisdešimčiai metų po Lietuvos nepriklausomybės atstatymo. Pirmiausia reikėtų pasakyti, kad tai istorijos tyrėjų, deja, laiku nepadaryti darbai. Juk niekas nesurinko, neužrašė ir 1940–1941 m. vykusios pirmosios sovietų okupacijos metu sukurto gausaus, turtingo folkloro – to laikotarpio istorinių procesų atspindžio visuomenės sąmonėje. 1944–1953 m. partizaninio karo eilėraščiai, dainos, anekdotai, satyra, posakiai, pasakėčios irgi pilnai nesurinkti iki šiol, o nebelikus gyvų to laikmečio liudytojų negrįžtamai prarasta didžiulė tos kartos sukurto intelektualinio-poetinio turto dalis. Nors patys partizanai jau tada suprato jo vertę ir bandė užrašyti, kad išlikę istorijai, ateities kartoms, tačiau didžioji dalis archyvų pražuvo nepasiekusi laisvés dienų.

Kita vertus, Genovaitė Janulytė-Karpavičienė, kaip ir dauguma jos kartos žmonių, buvo kukli, mandagi, savo nuveiktais darbais nesigyrė ir į priekines eiles niekada nesibrovė. Tai, kad jos eilės galų gale pasiekė plačiąją visuomenę, téra tik laimingas atsitiktumas. Rašydamas monografiją „Lietuvių pasipriešinimas“, joje įdėjau nežinomo autoriaus eilėraštį „Šv. Onos naktį“, skirtą dviems žuvusiems partizanams. Dažnai nutinka, kad su kai kuriais skaitytojais užsimezga atgalinis ryšys. Man netikėtai paskambino iš Mickūniškių k. kilęs Vilius Orda, lyg tarp kitko paminėdamas, kad minėtą eilėraštį parašė jų giminaitė Genovaitė Janulytė. Nutariau susitikti su jo motina, Aldona Radzevičiūte-Ordiene, kurios su Genovaite buvo artimos draugės ir kaimynės. Teatrinėjau tik kuklų tikslą – rasti ir užrašyti nors kelis Genovaitės eilėraščius, kad partizaninio karo istorijoje šalia kitų poetų atsirastų ir jos vardas. Traupyje, mano gimtajame miestelyje, susisiekéme su G. Janulytės dukterę Alvyra Ordaite-Rokantiene, kuri labai geranoriškai sutiko man padėti – tuoj pat paskambino Panevėžyje gyvenančiai poetės dukrai, mokytojai Mildai Karpavičiūtei. Iškart susitarėme su ja susitikti, sėdau į automobilį ir po kelių valandų rankose jau turėjau netikėtą lobį – G. Janulytės eilėraščių rinkinio rankraštį.

Robertas Patamsis

**Genovaitės Janulytės-Karpavičienės
partizaninio karo metų poetinė kūryba**

Į kovą už Tėvynę

*Kai tą ankstų rytą saulutė tekėjo,
Pievas gaubė rūkas kaip balta skara,
Tau gimtajam kaime buvo smagios dienos,
Už Nevėžio siautė nerami daina.*

*Na, broliai, prie ginklo, mus šaukia Tėvynė,
Pasigirdo balsas žemėj Lietuvos,
Kam brangi Tėvynė, kurią mindo priešai,
Eikime lyg vienas mes vaduoti jos.*

*Svyravo alyvos po langais seklyčios,
Rengėsi sūneliai išeit iš namų,
Verkia motinėlė ant kelių suklupus,
Verkia sesutėlės brolių mylimų.*

*Tik viena mergaitė savo mylimajam
Paėmus uždėjo ginklą ant pečių,
Pabučiavus tarė: „Drąsiai naikink priešą,
Į namus sugrįžki didvyrio vardu“.*

Žaibui

*O laisve, toli pasilikus,
O tu ar sugriži kada?
Mes vargšai klajūnai bejėgiai
Kovojam vien tik dėl Tavęs.*

*Palikti man teko giminę
Ir giesmes tylias vyturių,
Išėjau kovot už Tėvynę,
Save pavadinęs Žaibu.*

*Miškuose gyvenimas slinko,
Jis buvo be galio sunkus,
O širdis krūtinėj nerimo,
Kur reikia priglausti vaikus.*

*Lyg maži paukšteliai vaikučiai,
Paliko be tėtės, mamos,
Juos glaudė prie savo krūtinės
Ranka jau tetos svetimos.*

*Prie kelio medinis namelis,
Ten pora mažyčių vaikų,
Jie pūtė rasotą langeli
Ir šaukė: tėveli, kur tu?*

*Vis ašarom prausė veideli
Žmonelė, kaip rožė graži.
Ir laukė sugrižtant tévelių,
Jau trys vargdienėliai maži.*

*Neteko našlaičiai mamytės,
Ji vargsta šaltam Sibire,
Turėjo tik vieną tėvelį,
Ir tas jau nušautas miške.*

*Veidmainis mėnuo patekėjo
Ir krito rasa nuo žiedų,
O trys našlaitėliai liūdėjo
Ir laukė sugrįžtant tėvų.*

*O Dieve, išgirski meldimą
Iš krauju pralietų laukų,
O jeigu ir leidai man žūti –
Gailėkis našlaičių mažų.*

*Užaukite, brangūs vaikeliai,
Su girios tvirtais qžuolais,
Jei laisvę negriš i Tėvynę,
Jūs eikit tėvelio keliais.*

P. S. Antanas Žilys-Žaibas, g. 1917 m. Jurgelionių k., Siesikų vls. – Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio vadas. Jo žmona Zofija Žilienė-Klajūnė, g. 1926 m. Ukmergėje, irgi buvo to paties būrio partizanė. Du jų mažamečiai sūnūs – „mažieji žaibukai“ – ilgą laiką buvo slapstomi Pusbačkių k. prie Traupio–Kavarsko vieškelio dviejų galų name gyvenančių Maskoliūnų ir Augulių šeimose tarp kitų mažų vaikų. Abu tėvai, Žaibas ir Klajūnė, kartu su kitais būrio vyrais juos dažnai aplankydavo.

Rasputinui, Pažaisliui, Vermachtui

*Kai vėjelis beldės neramiai į langus
Ir ménulis verkė tyliai paslapčia,
Netoli Taujėnų į Pranių sodybą
Penki partizanai atėjo nakčia.*

*Šaltą gruodžio naktį sviro obelėlės,
Baltą žemę dengė tamsioji naktis,
Tiktais partizanai buvo nusiminę,
Gal jų širdys jautė, kad laukia mirtis.*

*Prakeiktieji priešai pėdsakus jų rado,
Apšvietė jie langus, beldės į duris.
Kaip miško paukšteliai bėgo partizanai,
Iš jų du pakirto žiaurioji mirtis.*

*Čia krito Pažaislis po serbentų krūmu,
Ak, dalia daluže, kokia tu skaudi.
Kam leidai pražūti jaunam tautos sūnui,
Kol dar mums į laisvę keliai uždari.*

*Kai ménulį dengė pilkas debesėlis,
Šūviai automatų sklido po laukus,
Žiauri priešo kulka Vermachtą pakirto,
Paliko ant žemės jis gulėt ramus.*

*Prakeiktyjų priešų šūviai vis nerimo,
Apšvietė raketos kaimą ir laukus,
Likę partizanai slėpės kaip galėjo,
Paliko likimas juos tuokart gyvus.*

*Rasputine, kulka ir tave pavijo,
Tik tu ją nustūmei nuo savo širdies,
Sužeidė lyg arą, lyg galingą liūtą
Brangų partizaną pavergtos šalies.*

*Už Tėvynės laisvę tu daug iškentėjai,
Sužeistas gulėjai tamsiam bunkery,
O kada surado tave piki priešai,
Tu pats savo kulką palikai širdy.*

*Angele, apgaubki juos baltais sparneliais,
Tegu mieli broliai ilsi amžinai.
Tepalieka šventos šitos žemės pėdos,
Kur kraują praliejo drąsūs sakalai.*

*Rasputinui mintis aš išreiškiau žodžiais:
„Kaip noriu išsaugot nuo mirties tave”,
O jis man atsakė: „Sese, aš nežūsiu,
Aš atremsiu kulką pečiais, krūtine“*

*Rasputine mielas, vėl žydės vosilkos,
Links bijūnų šakos nuo rausvų žiedų,
Tu nebeateisi, tavęs nematysi
Besišypsant vieno nei būry draugų.*

*Greit užžels rasoti pamiškės takeliai,
Kuriais jūs vaikščiojot su savo draugais,
Gailiai verks sesutės, broliai, motinėlės
Ir jaunos mergaitės tyliais vakarais.*

*Vakaro šešėlius dingsta skaisti saulė,
Visą žemę gaubia nakties sutema.
O kas man parodys Tavo juodą kapą?
Jo nežino tėtis, brolis nei mama.*

*Padėčiau ant kapo tau rožės žiedelį,
Priglausčiau galvelę prie žemės šaltos.
Lyg sapnas prabėgo tas laikas pro šalį
Ir niekad, jis niekad negrįš atgalios.*

*Pilnaty mėnulio aš skinsiu ramunę
Ir bursiu likimą savo ateities,
Greitai bėgs pro šalį dienos ūkanotos,
Bet ar jos išdildys ilgesį širdies?*

*Palinguok berželi, šaltas rytų vėjau,
Tegu ant jo kapo rasa nubyrės,
Gal išdygs žiedelis Baltos ramunėlės,
Visą vasarėlę tegul jam žydės.*

*Paslapči atskleiski, mėlynas lineli,
Ar mūsų Tėvynė greitai bus laisva?
Čia kiekviena pėda krauju apšlakstyta,
Vargsta sesės, broliai, vargsta Lietuva.*

*Kai šiltam gegužy kyla pievoj rūkas,
Ir raudona Saulė leidžias vakarais,
Mūsų tėviškėlę vis dar mindo priešai,
Žūsta mūsų broliai. Kas ją išvaduos?*

*Dainuokit, sesutės, vakarais seklyčioj,
Jūsų gražios dainos toli nuskambės
Apie bernužėlius, kurie kovojo krito,
Kurie jums dainuoti niekad nepadės.*

P. S. 1949 m. gruodžio 20 d. naktį Užupušių k., Juozo Pranio sodyboje, pranešus MGB šnipui, įvyko Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio penkių partizanų susidūrimas su *skrebų* būriu. Joną Bernatavičių-Rasputiną sužeidė į alkūnę, o Alfonsas Pauliukonis-Pažaislis ir Vladas Jakubonis-Vermachtas, po Žaibo žūties éjęs būrio vado pareigas, buvo nukauti. Praėjus dviej dienoms, 1949 m. gruodžio mén. 22 d., Mažeikių k., Pauliukonių sodyboje *skrebai* atrado bunkerį, kuriame slépési sužeistas Rasputinas. Jis nepasidavė, atsišaudė, o paskutine kulką nusišovė. Buvo paguldytas Taujėnuose ant grindinio prie *skrebų* būstinės, vėliau palaikai slapta užkasti, palaidojimo vieta liko nežinoma iki šiol.

Žuvusių Sauliūnų motinai

*Tenai, kur ošia miškas nuo vėjo,
Kur lakštingelių tylūs balsai,
Vietoj sodybos – apdegės medis,
Namelių vietoj – tik pelenai.*

*Prie seno uosio palinkęs kryžius
Liko apleistas šeimos narių,
Tik motinėlė čia apsilankius
Pravirks sūnelių savo trijų.*

*Sūneliai mano, brangieji mano,
Nebevaikščiosit jūs tais takais,
Nebegirdėsit miško ošimo,
Motulės raudos žiemos rytais.*

*Jūs neateisit, žodžio netarsit:
„Kaip sveika yra mūsų mama?
Ar sunku neštī šitą vargelį
Ir kaip gyvena sesė maža?“*

*Tylūs gegužiai prabėgs kaip vėjai,
Nukris vėl nauji gėlių žiedai.
Brangi Tėvyne, už tavo laisvę
Padėjo galvas mano vaikai.*

*Bet aš aukoju jų šventą kraują
Tik dėl Tėvynės laisvės brangios.
Leiski jiems, Dieve, ramiai ilsėtis,
O man sulaukti laisvos tautos.*

P. S. Visi penki broliai Sauliūnai, kilę iš Pienių k., Taujėnų vls., buvo Vyčio apygardos partizanai. Albinas-Saulėgrąža, Bronius-Bruno, Juozas-Saturnas, Antanas-Atpildas priklausė Žaibo būriui, o septyniolikmetis Vytautas-Vėjas – V. Pauliukonio-Girėno būriui. Visi jie žuvo 1946–1952 metais. Po paskutinio sūnaus mirties motina jau nebeverkė, sakydama: „Nebeturiu ašarų“.

Laurenčikui

*Vieną tylią žiemos naktelę
Mėnulis švietė taip liūdnai.
Rengės kelionėn partizanai,
Tie mūsų drąsūs sakalai.*

*Važiavo linksmai nusiteikę,
Jų nebaugino ateitis,
Nė viena širdis nesuprato,
Kad šalia laukia jų mirtis.*

*Vos tik sodybą pravažiavo,
Pasigirdo šūviai prie namų,
Tada suprato partizanai,
Kad jie pakliuvo tarp priešų.*

*Aplink kulkosvaidžiai kvatojo
Ir aidas sklido po laukus,
Bėgiojo, slapstės partizanai,
Nes jų likimas toks žiaurus.*

*Štai krinta jaunas partizanas
Ant žemės, sniegu apklotos,
Baltas veidelis mėlynuoja
Nuo žiauraus budelio rankos.*

*Nežino tėvas, motinėlė,
Kad mylimiausias jų sūnus,
Didžiausius skausmus kentėdamas,
Sugrįžo mirti į namus.*

*Akis jam motina užmerkė,
O duobę iškasė draugai.
Jam karštą sukalę broleliai
Ir palaidojo amžinai.*

P. S. Laurenčikas Stasys-Saulius, kilęs iš Klaibūnų k., Raguvos vls., buvo Vyčio apygardos Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1946 m. kovo 18 d.

Budék budék, lietuvi

*Saulutė nusileido, užėjo vakarai,
Mūs téviškélę brangią užvaldė ubagai.*

*Ateina bolševikas per téviškés laukus
Ir klausia: „Motin, motin, kur yr tavo sūnus?“*

*Motulė nepasakė, neišdavė sūnaus,
Nors ji per visą amžių ten Sibire vergaus.*

*Išėjo bolševikas iš motinos namų,
Nušovė tikrą sūnų ant téviškés laukų.*

*Nežino motinélę, kad mylimas sūnus,
Numestas jis ant gatvės, nežino, kas jam bus.*

*Nuplėšė jie drabužius, numovė ir batus,
Numetė jį ant gatvės, vadino banditu.*

*Budék budék, lietuvi, už laisvę Lietuvos
Kai driski pamatysim, kulkosvaidžiai kvatos.*

*Tada mes pailsėsim ir vargo vargt bus gan,
Kai priešą paskutinį nuvysim pragaran.*

P. S. Ši daina, sklisdama Lietuvoje iš lūpų į lūpas, perrašinėjama į sashiuvinius, irgi neišvengiamai keitėsi. Pagal buvusios partizanų ryšininkės iš Pumpėnų vls. Valerijos Konstancijos Dūdaitės-Greitutės (Užkuraičienės) prisiminimus buvo užrašytas tik vieną gerokai pakeistas šios dainos posmas, kurį ji prisiminė:

*Ateina komjaunuolis per téviškés laukus
Ir klausia: „Motin, motin, kur yr tavo sūnus?“
O motina atsaké: „Aš sūnaus nežinau...
O Dieve mano brangus, štai jau ir pražuvau...“*

Mes, visi lietuviai, mylime Tėvynę!

Vasaros vėjelis bėgiojo ir žaidė
 Daržely tarp rūtų žalių,
 Kodėl taip nuliūdė rožės žiedus skleidė,
 Supos tarp jurginų margų?

Tarp žaliųjų rožių, margujų jurginų
 Vaikščiojo mergaitė graži.
 Ant jos balto skruosto ašara sužvilgo,
 Baisiai nusiminusi ji.

Ak, Dievuliau brangus, kokia nelaiminga
 Mūsų mylimoji šalis,
 Pavergė ją priešai ir žiauriai kankina,
 Gali plyšt iš skausmo širdis.

Tėviškėle brangi, kraujuose paplūdus
 Laisvę mylinčiųjų žmonių.
 Mėtosi lavonai nekaltujų brolių
 Patvoriais, ant gatvių siaurų.

Mes, visi lietuviai, mylime Tėvynę,
Nesibijom mirti už ją.
Mes visi tik trokštam, kad būtų laiminga
Kraujuose paplūdus tauta.

Mes, visi lietuviai, tik drąsiai kovokim,
Atkovosim laisvę tautos.
Būsime laimingi Tėvynės gynėjai
Ir dainuosim dainas laisvai.

Vasaros vėjelis sugaudė daržely,
 Suardė mergaitei mintis,
 Saulei nusileidus už aukštų kalnelių,
 Tėviškę apgaubė naktis.

Ko stovi nusiminus?

*Ko stovi nusiminus,
Nuleidus rankeles?
Berželis lai apverkia
Praleistas dieneles.*

*Daug kartų tu sédėjai
Po šita eglute,
Daug kartų tu kalbėjai
Su savo motute.*

*Ji glostė tavo plaukus,
Bučiavo veidelius
Ir klausė: „Ach, sūneli,
Kada gi laisvė bus?“*

*Jis, laisvės nesulaukęs,
Kaip qžuolas puikus
Paliko téviškélę
Ir jos žalius laukus.*

*Jis mirdamas kartojo:
„Gyvent aš išeinu“
O angele, priglauski,
Po savo sparneliu.*

*Nelankys tavo kapo
Nei tétis, nei mama
Ir nežydės ant kapo
Našlaité mélyna.*

Riceris (Verikas)

*Ošia žalias šilas, šimtametės eglės,
Verkia motinėlė mylimo sūnaus,
Kurs Taujėnų gatves savo krauju plauta.
Už jį tiktai Traupio varpai tesugaus.*

*Trejus metus varges Riceris pražuvo,
Neatnešdams laisvęs į gimtus namus,
Jis draugus paliko liūdnus, ašarotus
Ir motulei gilius širdyje skausmus.*

*Jis nebematys jau draugų partizanų,
Skrybėlė nepuoš jam garbanų tamšią,
Po šalta velėna pus nekaltas kūnas,
Nes užpiltos žemės ant melsvų akių.*

Negirdės daugiau jis Liūto gražių žodžių,
Neskambės iš lūpų jam žodžiai maldos.
Tiktai žalias šilas, šimtametės eglės,
Šitą tylią giesmę amžinai kartos.*

P. S. Juozas Verikas-Riceris (Riteris), gim. 1920 m. Mickūniškių k., Raguvos vls. – Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio partizanas, žuvo 1947 m.

Antanas Juzukėnas-Liūtas iš Jusiškių k. Kavarsko vls. – Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Liūto būrio vadas. Jo būrio veikimo teritorija buvo Vyčio apygardos pakraštys, besiribojantis su Algimanto apygarda. Vienu metu jis su savo būrio vyrais buvo prisijungęs prie kitapus Nevėžio, Troškūnų miškuose veikiančios Algimanto apygardos Šarūno rinktinės Butageidžio kuopos, vadovaujamos A. Jagielos-Ažuolo. Kadangi kiekvieną kartą einant į namus parsinešti maisto produktų tekhdavo labai toli žygiuoti plačia, atvira vietove, pereiti Traupio–Kavarsko vieškelį bei keltis per Nevėžį, kas būdavo labai pavojinga ir nesaugu, vėliau perėjo į arčiau gimtujų apylinkių veikusį Žaibo būrį, likdamas skyriaus vadu.

Neverkit, sesės, savo brolių

*Neverkit, sesės, savo brolių,
Nors lūpas jų mirtis palies,
Nes neparneš jie jums karolių
Iš juodo Sibiro šalies.*

*Iš tos šalies, kur vysta gėlės,
Kur gėsta kiekviena daina,
Kur ašarų primirkęs smėlis
Ir verkia žemė alkana.*

*Jauną mergaitę nuraminęs
Ir pabučiavęs palikai,
Tu laisvę iškovot žadėjai,
Per anksti mirtį sutikai.*

*Verkė rugelis ir vosilkos,
Trenksmai aidėjo po girias.
Išvežė budeliai žiaurieji,
Sugrįžt Tėvynėn nebeleis.*

*Išvežę jie tave kankino,
Kankino, Dieve o brangus,
Raudonom rožėm žemė žydi
Ir krauju puošiasi dangus.*

*Negrįšiu pas tave, mergaite,
Minési mane tu ilgai,
Negrįšiu į savo Tėvynę,
Nors mūsų žemė bus laisva.*

Šešiems Vienuolio būrio partizanams

*Aušo rytas puikus, krištolinis,
Vyrų nuotaika buvo gera,
Nakties įspūdžiai pokalbis pinas,
Prie ugnelės įdomi šneka.*

*Staiga miškas suošia, suūžia
Ir sargybinio balsas staigus:
„Vyrai, priešas jau supa stovyklą!“
„Prie ginklų!“ – vado balsas drąsus.*

*Ir sukilo jaunuolai lyg vienas,
Pasigirdo ūžimas baisus.
Ugnį svaidė netirpstantis plienas,
Drąsa dengė kautynių karius.*

*Balto sniego parausta raselė,
Ošia miškas tylus, neramus,
O palinkusios eglės šakelės
Pabučiavo karžygius šešius.*

*Verkia tėvas: „Sūnelis negrįžta!“
Verkia sesė, motulė sena,
Veidu riedančios ašaros vysta,
Kenčia skausmą visa Lietuva.*

*Dėl tavęs, o šalie mylimoji,
Dėl tavęs, motinėle sena,
Dėl tavęs, mergužėle jaunoji,
Jiems nusviro ant žemės galva.*

P. S. Jonas Baltušnikas-Vienuolis, gim. 1917 m. Vėžiškių k., Raguvos vls., buvo Vyčio apygardos Krikštaponio rinktinės vadas ir Vienuolio būrio vadas. Buvo

taktiškas, mandagus, ramaus charakterio, vietinių gyventojų gerbiamas ir vertinamas partizanų vadas. Kiekviena jo būrio vyru diena prasidėdavo bendra rytime malda ir Lietuvos himnu. Rūpinosi partizanų apginklavimu, mundiruote, platino proklamacijas, leido Vyčio apygardos laikraštį „Lietuva brangi“. Žuvo Šilų miške buvusiame štabo bunkeryje 1949 m. liepos 31 d. – apsupus NKVD kariuomenei, kartu su apygardos štabo pareigūnais Kostu Tvaska-Rugeliu ir Jonu Tumšiu-Kytru susisprogdino granatomis. Bendražygiai, partizanų rėmėjai ir giminaičiai jų kūnus slapta palaidojo Šapio k. kapinaitėse.

Kas paguos tavo širdį, Tėvyne?

*Daugel skausmo ir vargo pakėlei,
Daug vergijų ir vėjų šaltų,
Kiek laukuose pilkų akmenelių,
Tiek krūtinėje tavo žaizdų.*

*Kas surinks tavo kraują ir gėlą?
Kas sumažins nelaimės kančias?
Nemažiau gal vandens Nemunėlis
Nuplukdeno į jūras plačias.*

*Kas paguos tavo širdį, Tėvyne?
Kas tau šalty ugnelę ipūs?
Svetimi atėjūnai išmynė
Darželius ir prabocią kapus.*

*Vėl braidai savo kraujo upeliais,
Ten po Sibiro taigos ledus,
Vėl krankliai tavo tévo nameliuos
Susisuko gūžtas ir lizdus.*

*Tavo sodai apaugo vijokliais,
Į svirnelį užžélė takai,
Tik nykiai kaukia vėjas vaiduoklis
Tremitiniams po sodybų langais.*

*Neliūdék, pavergtoji Tėvyne,
Dar gyvi sakalai milžinai,
Jie išvys šiuos kranklius iš Tėvynės
Ir parneš šviesią laisvę sparnais.*

O Lietuva, motinėle

*O Lietuva, motinėle,
Ko tu taip gailiai verki?
Kas tau slegia širdužėlę,
Gal dalelė per sunki?*

*Vai sunku sunku kentėti,
Okupavo priešai mus,
O šalelė numylėta,
Kenčia didelius vargus.*

*Vai neverk, neliūsk, Tėvyne,
Neliek ašarų graudžių.
Brolų kraujas, kurs išdžiūvo,
Duos mums daugel milžinų.*

*Tau vainiką laisvės pina
Tavo mylimi vaikai,
Į ateitį šviesią žengia –
Greit ateis nauji laikai.*

Ištiesk man ranką, mergužėle

*Kai sutemos apgaubia žemę,
Saulutė leidžias už kalnų,
Tada iš miško aš išeinu
Ir tyliai aš pas ją einu.*

*Aš einu pramintais takeliais,
Slapstydamasis nuo visų,
Bijau sutikti piktą priešq,
Kad nepaklaustų, kur einu.*

*Manau, ji laukia manęs vieno,
Saulės nudeginta, basa,
O gal mintyse pina dainą,
Kitam berneliui skirdama.*

*Ten prie klėtelės svyra liepos,
Alyvos žydi greta jų.
Jaučiu, kaip rausta mano veidas
Nuo žvilgsnio jos akių melsvų.*

*Ištiesk man ranką, mergužėle,
Kitą priglauski prie širdies.
Kartu ištarkim šventą žodį,
Kad lauksimė laisvos šalies.*

Likime, likime

*Likime, likime,
Kodėl toks žiaurus,
Kam spaudi tu mane,
Suleidęs nagus.*

*Palikau tėvelį
Ir jauną mergelę,
Turėjau išeiti
I žalią girelę.*

*Ar laukė meilutę
Manęs vakarais?
Ar kitą viliojo
Savo pažadais?*

*Matau, kitą myli
Ir meilę jam žadi,
O man, meilute, lieka
Lietuva brangi.*

Toliau pateikiami šeši G. Janulytės-Karpavičienės eilėraščiai, kaip nežinomo autoriaus kūryba patekė į Dzūkijos partizanų dainų rinkinį „Sušaudytos dainos“ (Sušaudytos dainos : Dzūkijos partizanų dainos. Sudarė ir parengė V. Ledas ir H. Rimkus. Redaktorė A. Jurgutienė. Vilnius: „Vaga“, 1990).

Šešias savo kūrybos dainas, rastas šiame rinkinyje, poetė pažymėjo savo pačios ranka, prie jų parašė savo mergautinę ir santuokinę pavardes, o ties dviem eilėraščiais įrašė trumpas pastabas.

***

(prieš eilėraštį autorės ranka 41 p. įrašyta: Janulytė-Karpavičienė)

*Pražydo pirmos melsvos žibutės
Paukštelių dainos skriejo linksmai.
Tėvynės ginti išėjo broliai –
Tylūs, bet narsūs kaip tie arai.*

*Vartuos rymojo sena močiutė
Ir merguželė, likus viena.
Jinai žinojo, ko vėjai siuto,
Kad partizano sunki dalia.*

*Vėtrös įniršę siuto ir staugė,
Draskė žibuoqlių melsvus žiedus,
Kvatojo ginklai, mielos granatos,
Liūdėjo vėjai plačiuos laukuos.*

*Apgaubė kapą lieknas berželis,
Žvaigždėm sužibus, verkė naktis,
Tarytum sakė – sudie, mergaite,
Jau nebučiuosiu tavo akių.*

*Sudie, brangioji mano Tėvyne!
Sudie, broleliai, narsūs arai!
Skrajokit gojais, laukais, arimais
Ir neškit laisvę mūs Lietuvai.*

*Ilsėkis tyliai tu, partizane,
Tavęs laisvoji šalis liūdės.
Padėjai galvą pačioj jaunystėj –
Lietuva laisvę visad regės.*

Šio eilėraščio originalus variantas G.Janulytės-Karpavičienės rankraštyje parašytas taip:

Pražydo pirmos miško žibuoklės

*Pražydo pirmos miško žibuoklės,
Paukštelių dainos skamba linksmai.
Tėvynės ginti išėjo broliai,
Tylūs ir narsūs kaip tie arai.*

*Vartuos parimus sena močiutė
Ir merguželė liko viena.
Jos nežinojo, ko vėjai pūtė,
Kad partizanų sunki dalia.*

*Vėjai įsiutę blaškės ir gaudė,
Draskė žibuoqlių melsvus žiedus.
Kvatojo ginklai, sprogo granatos,
Lydėjo brolius kovos lauke.*

*Apgaubė kapą lieknas berželis,
Žvaigždėms sužibus verkė dangus.
Sudie, motule, sudie, mergaite,
Nebesugrįšiu daugiau pas jus.*

*Sudie, tu miela, brangi Tėvyne,
Sudie ir broliai, narsūs arai.
Kovokit gojuos, laukuos, arimuos,
Parneškit laisvę mūs Lietuvai.*

Daina

(prieš eilėraštį 73 p. autorės ranka įrašyta: Janulytė-Karpavičienė)

Žvengė juodbérėlis prie rūtų darželio,

Žvengė ir nerimo prie uosio tvoros.

Matyt, jis suprato, kad jau paskutinj

Kartą jis atjojo lankyt mylimos.

Čia skambėjo dainos ir aidéjo juokas,

Čia prie lango grojo muzika graži.

Kodėl šiandien lūpos tyliai surakintos,

Skausmas širdj spaudžia, nors gamta graži.

Čia žydejo gélés po stikliniu langu,

Klausësi alyvos seselių dainų,

Ant pūslėtų rankų žvanga broliams pančiai,

Čiurkšlémks kraujas teka broliams iš galvos.

Rankom surakintom Sibiran išvarė,

Žirgą pabalnotą pasiliko sau.

Netekai brolelio, mylimo bernelio,

Vien tik širdies skausmai, lietuvaite, tau.

Rudenélis žaidė kekémis šermukšnių,

Tarp karptytų lapų, kekių raudonų.

Prie mergaitės lovos žibéjo žvakutės,

Rudenélis verké jos jaunų dienų.

Kasas gelsvo lino puošė vainikėlis,

Sužeistą krūtinę pridengė ranka.

Jos nekaltą širdį pervérè du šūviai,

Tai, enkavediste, Lietuvos auka.

Kai sūnų išleidai

(prieš eilėraštį 284 p. autorės ranka įrašyta: Janulytė-Karpavičienė)

*Kai sūnų išleidai į laisvęs kovas
Ir ašarą nubraukei tyliai,
Pašvaistė ties pamiske plėtės rausva
Ir nešė kulkosvaidžius vyrai.*

*Tą naktį dangus negesino žvaigždžių,
Aušra nusigandusi švito,
Ir kraujas iš daugelio vyru širdžių
Nudažė Tėvynės arimus.*

*Kulkosvaidžiai lojo per dienas, naktis,
Nuo salvių skambėj žalias šilas,
Kiekviena gėlė buvo baimės pilna,
Kiekvienas žmogus buvo piktas.*

*Ir sugulė rankos prie rankų šalia,
Ir vietos visiems neužteko,
Ir buvo velėna žalia kruvina
Šalimais išraustojo kapo.*

*Ir niekas nesakė nė žodžio tada,
Tik šautuvų tūtos blizgėjo,
Kada takeliu į didvyrių kapus
Pavargus senutė atėjo.*

*Ji tarė vienam partizanui jaunam:
– Palaukite, turit dar laiko.
Aš noriu pažvelgt į akis čia vienam,
Kurs mano yra tikras vaikas.*

*Senutės sausa ir gyslotą ranką,
Ji vartė kiekvieną lavoną,
Ir prijuostė josios nusvirus marga
Nusidažė nuo kraujo raudonai.*

*Karžygiai kalbėjo nebyliai malda
Ir šautuvus tyliai paglostė.
Senutė lavoną bučiavo veidan,
Nužérusi smėlį nuo skruostą.*

*Ir niekas nesakė nė žodžio tada,
Tik vėjas nerimdamas kaukė,
Senutės sausa ir gyslotą ranką
Prie kruvino veido prilipo.*

*Išeidama tyliai, gailiai verkdama,
Sūnelį iš kapo ji šaukė,
Vėjelis lydėjo, jai sviro galva,
Ir kruvinas ašaras liejo.*

*Palikit, vaikeliai, ramybę visi,
Juk aš negaliu jūs lankytı,
O budeliai žiaurūs sekioja visus,
Širdies negaliu suraminti.*

*Saulute močiute, globoki tu juos,
Lietuti, smarkiau tu palyki.
Žemele juodoji, prislėki karius –
Daugiau jau neteks jų matyti.*

Šios eilės, sklisdamos ir dainuojamos visoje Lietuvoje, kaip ir įprasta tais laikais, kito, atsirado nauji žodžiai, keitėsi rimavimas, buvo sukurti nauji posmai. Genovaitės Janulytės-Karpavičienės eilėraščių rankraštyje, pirmapradžiame variante, jos parašytos taip:

Partizano motinai

*Kai sūnų išleidai už laisvę kovot,
Ji ašarą nubraukė tyliai.
Pašvaistė ties pamiske švito rausva,
Kai nešė kulkosvaidžius vyrai.*

*Tą naktį dangus negesino žvaigždžių,
Aušra nusigandusi švito.
Ir kraujas iš daugelio vyrių širdžių
Nudažė arimą tą rytą.*

*Kulkosvaidžiai grojo per naktį ir dieną,
Nuo salvių skambėjo ten šilas.
Kiekviena gėlė buvo baimės pilna,
Kai laistė krauju jas didvyriai.*

*Ir sugulė vyras prie vyro greta,
Net vietas visiems neužteko.
Ir buvo velėna žalia kruvina,
Po kojom prie išrausto kapo.*

*Kai vyrai sustojo nebylūs maldoj,
Jų šautuvai saulėj blizgėjo,
Tada takeliu į didvyrių kapus
Pavargus senutė atėjo.*

*Ir tarė jinai partizanams drąsiai:
„Palaukit, dar laidot ne laikas,
Aš noriu pažvelgti vienam į akis,
Kuris man yra tikras vaikas“.*

*Senutė sausa ir gyslota ranka
Paglostė kiekvieną lavoną.
Ir jos prijuostėlė, dar buvus balta,
Paliko nuo kraujo raudona.*

*Vėl vyrai sustojo nebylūs, liūdni,
Ir vėjas jų plaukus paglosto.
Senutė lavoną bučiavo ramiai,
Nužėrusi smėlį nuo skruosto.*

Partizanų gyvenimas

(prieš eilėraštį 295 p. autorės ranka įrašyta: Janulytė-Karpavičienė)

*Ei, gyvenimis partizanų –
Laisvas, linksmas ir smagus.
Kaip smagu jaunam skrajoti
Po giriąs ir po laukus.*

*Mes gyvenam po eglaitė.
Mūs gyvenimas žiaurus,
Bet už laisvę mes kovojam –
Jokis vargas nesunkus.*

*Trūksta rūbų, trūksta maisto.
Bet tai niekis, žmonės duos.
Partizanai prie miškelio
Linksmą dainą uždainuos.*

*Žengia puikūs eskadronai
Partizanų atkaklių,
Eina ginti téviškėlės
Nuo raudonų slibinų.*

*Ei, tvirčiau suspauskim ginklą,
Priešui – kerštinga mirtis –
Partizanai pasiryžę –
Savo tikslą įvykdys.*

*Palei kryžių samanotą
Verkia motina sena –
Žuvo sūnus partizanas –
Jos senatvės parama.*

*Laimink, Dieve, mūsų žygius,
Brangią laisvę Lietuvos,
Tu globojai ją lig šiolei,
Neužmirški daugiau jos.*

Šis eilėraštis, platinamas tarp žmonių, irgi keitėsi, prisdėjo naujų posmų. G. Janulytės-Karpavičienės rankraštyje šis eilėraštis, pavadintas „Partizanų himnu“, kiek trumpesnis.

Partizanų himnas

*Skamba dainos pamškėje
Partizanų atkaklių.
Ginti téviškés išéjom
Nuo raudonų budelių.*

*Mes gyvenam po eglaitém,
Tai gyvenimas žiaurus,
Vien už laisvę mes kovojam,
Joks mums vargas nebaisus.*

*Mūsų namai – plačios girios,
Sesé mums – tamsi naktis,
Mus globoja geri žmonės,
Nebaugina ir mirtis.*

*Laimink, Viešpatie, mūs žygius,
Brangią žemę Lietuvos.
Ją lig šiol Tu išglobojai,
Neapleiski dabar jos.*

*Trūksta rūbų, trūksta duonos –
Vis tai niekis – žmonės duos.
Partizanai iš miškelio
Laisvés dainą uždainuos.*

Žydi vyšnios baltai

(prieš eileraštį 296 p. autorės ranka įrašyta: „Perdirbtą mano kūrybos daina. Janulytė-Karpavičienė“)

*Ir vėl pražydo vyšnios baltos,
Ir krinta jų balti žiedai,
Močiut, ko rymai ant rankelių,
Ko taip gailiai, gailiai verki?*

*Nežydės vyšnios, nežydės kriausės,
Žydi vėl obelys baltai,
Žydi vėl liepos augalotos,
Kurias prie vartų sodinai.*

*Kaip aukštos liepos augalotos
Ir tu, sūneli, toks buvai,
Bet tėviškėj, po baltom vyšniom,
Žydičioj jaunystėj žuvai.*

*Tu išgirdai Tėvynės balsą,
Kuris alsavo mirtimi,
Ir, stodamas jai į pagalbą,
Pasitikėjai viltimi.*

*Ir rytas ūkanom aptrauktas,
Saulutė neskaisti tekėj.
Ten, pagiry, prie seno kryžiaus,
Sunkus kulkosvaidis dundėj.*

*Gaila tavęs, sūnau vienturti,
Gaila, kaip motina sakau,
Bet dékui Dangui ir žemelei,
Kad čia, o ne gatvėj matau.*

*Tavo draugai linksmai dainuoja,
Karžygišką mūšį laimėj',
O kiti išniekinti gatvėj
Draugams dėl liūdesio gulėj'.*

*Liūskite, vyšnios balti žiedai,
Liūskite, obelys baltos,
Liūskite, liepos augalotos,
Liūskite, karžygiai Lietuvos.*

P. S. Pradinis šios dainos variantas G. Janulytės-Karpavičienės rankraštyje, pavadintas „Pražydo baltos vyšnios“, skiriasi nuo mūsų laikus pasiekusio dainos teksto. Perduodamos iš lūpų į lūpas, daug kartų perrašomos į sąsiuvinius, kartu su suimtaisiais patekdamos į Sibiro lagerius, šios dainos neišvengiamai keitėsi – jose atsirasdavo ne tik kitokie žodžiai, kitoks rimavimas, bet būdavo sukuriami ir nauji posmai, keitėsi jų pavadinimai. Iš lagerių grįžę politkaliniai jas dar labiau paskleisdavo po Lietuvą, taip jos tapdavo liaudies dainomis.

Pražydo baltos vyšnios

*Pražydo jau ir baltos vyšnios,
Ir krenta jų žiedai balti.
Močiut, ko rymai ant rankelių,
Ir taip gailiai gailiai verki.*

*Kaip aukštos liepos ūkanotos
Ir tu, sūneli, toks buvai,
Ir téviškėj po žaliom vyšniom
Pačioj jaunystėj pražuvai.*

*Tu išgirdai Tévynės balsą,
Kuris alsavo viltimi,
Ir stodamas jai į pagalbą
Pasitikėjai savimi.*

*Kai ryto ūkanos aptemę,
Saulutė skaisti netekės.
Ten pagiry prie seno kryžiaus
Sunkus kulkosvaidis dundės.*

*Daug žuvo priešų, išdavikų,
Daug žuvo budelių tautos
Ir tavo, sūnau, neapleido
Gyvybės žydinčios, jaunos.*

*Už laisvę pavergtos Tévynės
Kartu aukojais ir už mus.
Žuvai nuo žiaurių priešų kulkos,
Palikęs žydinčius laukus.*

*Nežydės vyšnios, žydės kriausės,
Žydės ir obelys baltais.
Žydės ir liepos augalotos.
Kurias prie vartų sodinai.*

Dalia

(prieš eilėraštį 300 p. autorės ranka įrašyta: „Sumaišyti žodžiai. Janulytė-Karpavičienė“)

*Nelaiminga dalia tu mano,
Prakeikta dalia partizano.
Dieną naktį tu mane kamuoji,
Dieną naktį mane kankini.*

*Sudeginti namai gimtieji,
Sibiruij išvežti tėvai.
Partizanui tik šautuvas – brolis,
Ateitis – tik šaltieji kapai.*

*Užjaučia tiktai žalias miškas,
Paguodžia tik ryto rasa,
Partizanui sesutė – lakštutė.
Sunki partizano dalia.*

*O žmonės galanda liežuvius
Ir deda banditų vardus,
Jie tiktai savo tėviškę žudo,
Laisvi jie niekad nebus.*

*Kai groja kovoj automatai
Ir siaučia aplinkui mirtis,
Prisimenu gimtajį sodžių,
Mergaitės mylimas akis.*

Šis eilėraštis G. Janulytės-Karpavičienės rankraštyje:

Dalia tu mano nelaiminga

*Dalia tu mano nelaiminga,
Prakeikta tu mūsų visų,
Dieną naktį vargstu ir dejuoju,
Dieną naktį varguose kenčiu.*

*Sudeginti namai gimtieji,
Tėvai Sibiran išvežti,
Partizano tiktais šautuvas brolis,
Šaltieji kapai ateity.*

*Skrebai tik galanda liežuvius
Ir deda bandito vardus.
Jie savo Tėvynę parduoda –
Mes žūsim, jie laisvi nebus.*

*Globoja mus miškas tamsusis,
Užjaučia tik ryto šalna,
Užjaučia sesutės lakštutės –
Liūdna mūsų brolių daina.*

*Mums tankiai kulkosvaidžiai groja,
Aplinkui vien slypi mirtis,
Prisimenu gimtajį sodžių,
Melsvąsias mergaitės akis.*

*Kai mėnuo pro medžių viršunes,
Žiūrėjo iš melsvo dangaus,
Galvojau, ar dar mėlynakė
Mane prie krūtinės priglaus.*

P. S. Šią dainą mėgdavo dainuoti Tankisto būrio partizanas Vladas Černiauskas-Balandis iš Šalnų k., Taujėnų vls., žuvęs 1948 m. lapkričio 19 d.

Paslėpk, naktele, giliai mėnulį

*Paslėpk, naktele, giliai mėnulį,
Papūsk, vėjeli, su smarkumu.
Kad nepajustų sena motulė,
Slapta išeinant man iš namų.*

*O jūs, rūtelės mano žaliosios,
Ko graudžiai verkiat, virkdot mane.
Namus palikti labai nelinksma,
Aš jauna verkiu nevirkdoma.*

*I mišką eina daug daug takelių,
Visi atrodo man artimi.
Kuriuo pasukus atrasiu daliq,
Kuris takelis nuves pas jį?*

*Pirmasis eina iki kaimynų,
O antrą dengia giria tamsi,
Trečias išklotas smiltim auksinėm,
Juo gal nueisim tiesiai pas jį.*

*Tenai palaukėj qžuolas senas
Stovi apsuuptas baltų beržų,
O bernužėlis saugo takelį,
Kuriuo per rasą basa brendu.*

*Beržai svyruokliai kažko šlamėjo,
Man pasidarė taip neramu.
Kai pasitikęs jis apkabino
Ir prakalbėjo žodžiu meiliu.*

*Miela mergaite, aš partizanas,
Ginsiu Tėvynę, ginsiu tave,
O jeigu žūsiu nuo priešo kulkos,
Tau šis takelis primins mane.*

*Tu saugok savo rūtų darželį,
Kad neišmintų priešai pikti.
Teks grįžt, mergaite, pas motinėlę,
Kol kiemo vartai dar atkelti.*

*Jeigu už laisvę man reikės žūti,
Lankyk mintimis visad mane.
Nupink vainiką man iš svajonių,
Mane matysi gal tik sapne.*

Keturiems gyviems partizanams

*Išaušo rytas toks gražus,
Puikus, romantiškas dangus.
Saulutė kyla pamažu,
Argi gyventi ne smagu?*

*Vai, koks gyvenimas sunkus,
Jisai be galos neramus.
Kada sugrįšiu į namus –
Svajojo Justinas gražus.*

*Daug kartų žiaurioji mirtis
Žvelgė jam tiesiai į akis.
Ne kartą nakties vidury
Rymojo vienas ilgesy.*

*Lietuti, ką gi tu mąstai,
Kai žvanga rankose ginklai?
Su didžia baime vis dar, vis
Tankiai išbègi pro duris.*

*Kieme šunelis tik sulos,
Tu atsirandi už tvoros.
Nors ir tamsu, aplink dairais,
Ar piktas priešas neateis.*

*Jauna mergaitė tarp gelių
Kalbėjos su Rasputinu.
Užbūrei meile, Jonai, tu,
Iš būrio narsiuju draugų.*

*Buvo toks vakaras ramus,
Kai ją lydėjai į namus.
Mėnulis vienas paslapčia
Matė jus einančius nakčia.*

*Tau plieno ginklas rankose,
Žavingas žvilgsnis akyse.
Už laisvę Lietuvos laukų
Esi patyręs daug vargų.*

*Vladeli, ką galvoji tu?
Likai be žmonos ir vaikų.
Tu tankiai tankiai pamąstai,
Kur vargsta žmona ir vaikai.*

*Tu visada linksmas esi,
Gal ateitis tau nebaisi?
Sakai, duonelės žmonės duos,
Amerikonai išvaduos.*

P. S. Justinas – Edvardas Vingrys, g. 1917 m. Pienių k., Taujėnų vls., Lietus – Antanas Mincė, g. 1925 m. Levaniškių k., Raguvos vls., Rasputinas – Jonas Bernatavičius, g. 1925 m. Balelių k., Taujėnų vls., Audra – Vladas Žemaitis, g. 1921 m. Mickūniškių k., Raguvos vls., Genovaitės Janulytės pusbrolis, eiléraštyste vadintas ne slapyvardžiu, bet tikruoju vardu (kartais ir šiam kraštui būdingu malonybiniu jo trumpiniu – Ladziuku). Visi jie buvo Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio partizanai, žuvę 1949–1950 metais. Rasputinas – kultūringas, inteligentiškas, romantiškos sielos jaunuolis, turėjo puikų balsą, labai gražiai dainuodavo partizaniškas dainas. Tarp jo ir poetės Genovaitės buvo užsimezgusi tyra, romantiška meilė, dvasinis ryšys.

Tas Taujėnų gatves siauras

*Tas Taujėnų siauras gatves
Kraujas plauna nuolatos,
Nes čia métą partizanus –
Brangius sūnus Lietuvos.*

*Kur stovéjo Vyties kryžius,
Ten vietelė bus šventa.
Brangiu krauju partizanų
Juoda žemė permerkta.*

*Juos išvijo iš namelių
Driskiu raudonų gauja.
Namų vietoje beliko
Pelenų baltų sauja.*

*Jų senieji tėvužėliai
Kenčia Sibiro šalčius.
Tie prakeikti bolševikai
Veža tokius senučius.*

*Vaikšto jauna sesutélė
Ten, prie brolių kruvinų,
Akys ašarom pasruvę,
Širdys plyšta iš skausmų.*

*Nes ji mato savo brolius
Taip išniekintus baisiai.
Spardo kojomis priéjė
Tie prakeikti žmogžudžiai.*

*Nors jie nieko nebejaučia,
Nekankina jų skausmai.*

*Žuvo už Tėvynės laisvę
Drąsūs mūsų sakalai.*

*Na, palaukite, bedieviai,
Ateis ir jums tie laikai,
Gal nekės jūsų lavonų
Brangūs téviškės laukai.*

*Dar atėjo mergužėlė
Čia, prie brolių kruvinų.
Ji pamatė bernuzėlį
Ir paklausė: „Ar čia tu?“*

*Jis nepratarė nė žodžio,
Bet gulėjo sau ramus.
Prakeiktoji priešo kulka
Parengė jam čia kapus.*

P. S. Labiausiai tikėtina, kad ši eilėraštį Genovaitė Janulytė parašė besimokydama Taujėnų progimnazijoje ir matydama miestelyje sukrečiančius žiaurumo vaizdus, moralinę *skrebų* degradaciją, jų tyčiojimąsi iš žuvusių partizanų kūnų.

Vladui Žemaičiui

*I vakarus saulutė slinko,
Vėjelis pūtė pamažu.
Po kojomis gирgždėjo sniegas
Tau einant tėviškės keliu.*

*Tas kartas buvo paskutinis
Atsilankytas pas savus.
O kas galėjo pagalvoti,
Kad taip netoli priešas bus!*

*Tu papraše, kad aš pavežčiau,
Ginkluotam eiti nesaugu.
Abu susėdome į roges
Ir išvažiavom iš namų.*

*Važiuojant pro gimtą nameli
Tu taip tyliai uždainavai,
Kad tau brangus šitas kampelis
Ir tyliai ošiantys beržai.*

*Mirties šešėlis sparnais gaubė
Važiuojant pamiškės keliu.
Tu man liepei į namus grįžti,
O pats nuėjai pamažu.*

*Vos priėjai pirmą sodybą,
Apsuptą medžių ošiančių,
Tave sutiko piki priešai,
Čia taip atėjė ne laiku.*

*Kritai nuo kulkos kaip lapelis,
Pakąstas rudenio šalnos,
Ilgai vargai, drąsiai kovojai
Už brangią laisvę Lietuvos.*

*Kartu mes žengėme į mirtį,
Miglotu pamiskės keliu,
Gal taip likimo buvo lemta,
Kad išsiskyrėme abu.*

P. S. Vladas Žemaitis-Audra (Ladziukas), g. 1921 m. Mickūniškių k., Raguvos vls. – Genovaitės Janulytės pusbrolis, Vyčio apygardos Žaibo būrio partizanas. 1950 m. sausio 12 d. jis paprašė pussererės Genovaitės pavėžeti jį rogėmis iki Vičiūnų kaimo. Jo žmona su vaikais jau buvo ištremti į Sibirą. Važiuojant pro jo tuščius namus jis tyliai uždainavo:

*Šis mano gimtinės kampelis brangus,
Kur tyliai ošia žali beržai...*

Ši kelionė poetei galėjo baigtis tragiškai, tačiau išgelbėjo lemtingas atsikitinumas. Ties ištremto ūkininko Laurinavičiaus sodyba buvo visiškai užpustytas kelias ir arklys įklimpo sniego pusnyje. Vladas išlipės apręžę arklį, atsisveikino ir dar ilgai, tarytum nujausdamas nelaimę, mojavo ranka. Žuvo tuo pat, per gilų sniegą nubridęs į Stankelio sodybą bei pravėrės namų duris – pasaloje buvę rusų kareivai ir *skrebai* iškart atidengė ugnį (Šaltinis: Aukštaitijos partizanų prisiminimai, 1 knyga, II dalis, sudarytojas Romas Kaunietis, Vilnius : „Vaga“, 1998, p. 324–330.).

Žuvus Žaibui

*Ko miške Varlėnų tyliai ošė eglės,
Kai stovyklą gaubė nerami naktis?
Kieno pikta ranka tą ankstyvą rytą
Privertė užmerkti tau melsvas akis?*

*Žaibe, mielas vade, tavimi tikėjo
Tavo būrio vyrai šalies pavergtos.
Tik nepagalvojo, kad, palikę vienas,
Tu gali netekti gyvybės brangios.*

*Tu mylėjai savo vargstančią Tėvynę,
Žaliuosius Nevėžio ir Neries krantus.
Tu speiguotą žiemą, vasarą rasotą
Išbraidei jos klonius ir žalius miškus.*

*Išėjai į kovą už Tėvynės laisvę,
Išėjai, kai šaukė pavergta šalis.
Net apsupus priešams skindavai sau kelią,
Nes krūtinėj plakė tau drąsi širdis.*

*Tavimi didžiavos Aukštaitijos žmonės,
Sąžiningas, geras tu visiems buvai.
Tą gražų gegužį, skęstantį žieduose,
Kam mus vargti vienus, vade, palikai?*

*Nusvirs draugų rankos ant tavo krūtinės,
Kuri jau priglausta žemelės šaltos.
Gal ateis toks laikas, prisikels Tėvynė,
Tik neprisikelsi tu vaduoti jos.*

*Lietuvėlę brangią mindo pikti priešai,
Kurią vis žadėjo gelbėt Vakarai.
Saulutė kas rytą brenda kraujo rūku,
Žūsta mūsų broliai. Kur jų pažadai?*

*Dar ilgai oš eglės Varlėnų miškuose
Ir raiba gegutė gegužy kukuos.
Tik maži vaikučiai nesulauks tėvelių,
Nes mama – kalėjime, o tėtis – kapuos.*

P. S. Antanas Žilys-Žaibas, aviacijos leitenantas, Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio vadas, kilęs iš Jurgelionių k., Siesikų vls. Buvo drąsus, taiklus, gabus, puikiai išmanęs partizaninio karo taktiką vadas. Dėl savo charakterio savybių – kultūringo, taktiško elgesio, teisingumo, drąsumo ir šaltakraujiškumo, net humoro, atsidūrus pavojingose situacijose, – buvo užsitarnavės nuoširdžią gyventojų pagarbą. Žuvo 1949 m. gegužės 16 d., pasilikęs miško stovykloje nakčiai vienas. Žuvimo aplinkybės iki šiol neaiškios – grįžusių bendražygių buvo rastas mirtinai sužeistas. Matyt, tai padarė įtarimų nekėlės MGB užverbuotas vidaus agentas. Bendražygių buvo palaidotas Šilų k. kapinėse.

Sudie, vargdieni ginklo broli

*Sudie, vargdieni ginklo broli,
Sudie, kovoti man gana.
Keliu į laisvę vykdant šuolį
Mirtis sutiko alkana.*

*Iš jūsų tarpo mane skyrė
Atlékus kulka švilpdama.
Pervérė švinas man krūtinę,
Žemelė priglaudė juoda.*

*Lavoną priešai nusitvérę
Pakas juoduose arimuos,
Motulė, sesé nusiminus
Prie mano kapo neraudos.*

*Gal greit sulauksim, broliai, laisvės,
Bažnyčios varpas ims skambėt.
Žmonės, prašyčiau jūsų vieno –
Žuvimo vietą pažymėt.*

*Ir kaulus mūsų jūs surinkit,
Pakaskit giliai ant kapų.
Kad iš po žemės jie girdėtų
Graudingą skambesį varpų.*

P. S. Šis eiléraštis skirtas Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Tankisto būrio partizanui Vladui Černiauskui-Balandžiui, kilusiam iš Šalnų k., Taujėnų vls., atminti. Jis žuvo kartu su trimis bendražygiais 1948 m. lapkričio 19 d. netoli savo gimtojo kaimo.

Mūsų laikus pasiekė jau pakeistas šios dainos variantas, net su kitokiu pavadinimu, tačiau jo „šerdis“ išliko ta pati. Jis užrašytas iš buvusio Algimanto apygardos Šarūno rinktinės Butageidžio kuopos partizano Jono Kadžionio-Bėdos prisiminimų.

Pasusienio didvyriams

*Sudiev, vargdieni ginklo broli,
Sudiev, Tėvyne mylima,
Keliu į laisvę vykdant šuolį
Pakirto kulka zvimbdama.*

*Gal buvo lemta jų likimui
Šiandieną žūti čia kovoj,
Akis užmerkti prie beržyno
Ramonų lauko lygumoj.*

*Lavonus mūsų tuoj surinkę
Užkas tamsoje arimuos,
Motulės, sesės pasilenkę
Prie mūsų kapo nerymos.*

*Jūs mūsų kaulius tik surinkit,
Pakaskit kaime ant kapų,
Kad jie iš kapo ten girdėtų
Graudingą skambesį varpų.*

P. S. Nežinomi kūrėjai pakeitė šio eileraščio adresatą: jis skirtas Algimanto apygardos Šarūno rinktinės Jaguaro būrio, priklaususio Butageidžio kuopai, partizanams, 1946 m. sausio 18 d. žuvusiems Pasusienio kautynėse su NKVD kariuomene netoli Kavarsko–Anykščių vieškelio. Tada žuvo keturiolika partizanų:

1. Antanas Budreika, g. 1920 m. Liepdegėnų k.
2. Antanas Didžpetris, g. 1925 m. Daumantų k.
3. Juozas Kalumba, g. 1921 m. Abromiškių k.
4. Jonas Misiūnas, g. 1908 m. Kavarsko mstl.
5. Antanas Navašinskas, g. 1916 m. Šeimyniškių k.
6. Juozas Pulokas–Jūraitis, g. (?) Areliškio vnk.
7. Juozas Sapkauskas–Beržas, g. 1925 m. Girelės k.
8. Alfonsas Šatkaukas–Politrukas, g. (?) Mašinkų k.
9. Jonas Šileika, g. 1923 m. Ramonų k.

10. Edmundas Urbonas, g. 1923 m. Vaidevučių k.
11. Vincas Vėbra, g. 1909 m. Pumpučių k.
12. Pranas Vilčiauskas, g. 1908 m. Girelės k.
13. Povilas Žvironas-Atėjūnas, g. (?) Užpalių mstl.
14. Jonas Šiaučiulis-Dešinys, Šaukšteliš, g. (?) Troškūnų vls.

Belieka pasakyti, kad atkūrus Lietuvos nepriklausomybę žuvę partizanai buvo garbingai perlaidoti Kavarsko kapinių kalnelyje, iš kur geriausiai girdimas bažnyčios varpo skambesys.

Traupis pavasarinio polaidžio metu. 1930 m. išsiliejęs iš savo krantų Nevėžis apsémė ir dalį miestelio pastatų. Tolėliau matyti Traupio Šv. Onos bažnyčia (iš V. Danio šeimos albumo).

Traupio bažnytinis chorus, 1929.05.02 jamžintas istorinėje nuotraukoje ant Šv. Onos bažnyčios laiptų. Traupio miestelis tarpukario Lietuvoje placiai išgarsėjo savo chorais. Bažnytinis, sudarytas iš vietinių traupiečių, giedodavo per šventas mišias, o visos parapijos chorus – per tautines bei valstybinės šventes, šaulių ir pavasarinių organizuotus kultūrinius renginius. Jiems vadovavo gabus chormeisteris, vargonininkas Petras Sližys, 1928 m. apdovanotas Lietuvos Nepriklausomybės dešimtmečio medaliu (sėdi pirmoje eilėje antras iš dešinės). Traupiečių chorus dalyvavo 1924, 1928 ir 1930 metų visos Lietuvos dainų šventėse Kaune. Bažnyčios choro giedamomis lotyniškomis mišių giesmėmis žavédavosi Panevėžio vyskupas Kazimieras Paltarokas, parapijiečiai ir svečiai. Traupio parapiją 1921–1940 m. administroavo gabus, visuomeniškai aktyvus klebonas Dominykas Tuskenis (sėdi pirmoje eilėje trečias iš dešinės). Kai kurių choristų likimas sovietinės okupacijos metais buvo tragiskas – vieni žuvo kovodami už Lietuvos laisvę, kiti mirė nuo bado ir šalčio Sibiro lageriuose ar tremtyje. Vienas iš jų – Petras Kiaulys, pats jauniausias iš nuotraukoje esančių choristų, stovi pačioje viršut. eilėje, durų fone iš dešinės. Suimtas 1944 m. rugsėjį, jis mirė nuo bado ir išsekimo Vorkutos lageryje 1945.06.15 (nuotrauka iš Vito Danio šeimos albumo).

Vienas iš buvusių žymiausių Traupio simbolių – Angeliuko skulptūra prie Gutauskų (vėliau Juzėnų) šeimos namo. „Žiūrėkit, vaikai, ar sujudės angeliuko sparneliai?“ – klausė kraštietis, įžymus fotomenininkas Izidorius Girčys. Ši fotografija, daryta 1942 m., ne kartą buvo spausdinta tuometiniuose Lietuvos meno žurnaluose.

Kiekvieną keleivį, pėsčią ar važiuotą, nuo Kavarsko pusės pasitikdavo ir palydėdavo pagrindinėje miestelio gatvėje, pačioje kraštinėje tais laikais sodyboje prie kelio stovinti Angeliuko skulptūra. Kiekvieno doro, tikinčio žmogaus žvilgsnis ja gérédavosi, ji užburdavo, sukeldama šviesias mintis ir nors trumpam, akimirkai, pakylėdama jo dvasią aukščiau šio vieškelio dulkių. Tai buvo nepriklausomybės laikų paliktas tikėjimo ženklas ateities kartoms, laisvės, vilties ir gėrio simbolis (nuotrauka iš Vito Danio šeimos albumo).

Genovaitė Janulytė po sekmadieninių pamaldų prie Traupio Šv. Onos bažnyčios vartų.
Apie 1947 m. (iš M. Karpavičiūtės šeimos albumo).

Genovaitė Janulytė (kairėje) su drauge. Mickūniškių k., 1947 m. (iš M. Karpavičiūtės šeimos albumo).

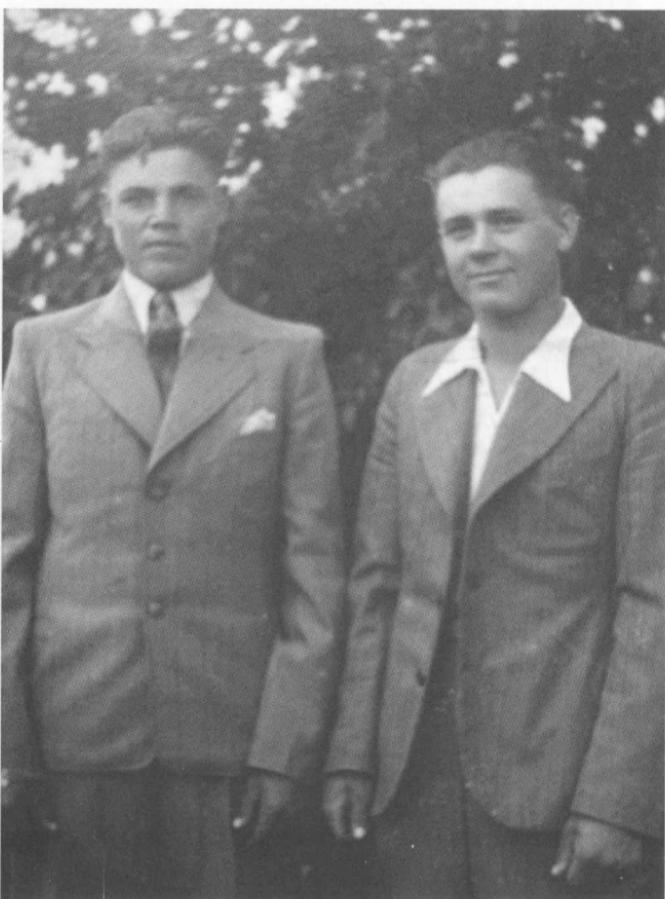
Dvi partizanų rėmėjos ir pagalbininkės: Aldona Radzevičiūtė (dešinėje) su Aldona Janulyte (poetės jaunesniaja seserimi). Mickūniškiai, 1947 m. (iš M. Karpavičiūtės šeimos albumo).

Adolfas Radzevičius, buvęs mickūniškiečių būrio partizanas, Juodgirio kautynių dalyvis (dešinėje) su savo pusbroliu Simonu Radzevičiumi. Mickūniškių k., 1948 m. (iš A. Radzevičiūtės-Ordienės šeimos albumo).

Vienintelė išlikusi partizaniška Adolfo Radzevičiaus nuotrauka. Daunoriškių miškas, 1944–1945 m. žiema (iš A. Radzevičiūtės-Ordienės šeimos albumo).

Mickūniškių kaimo jaunuoliai: Stasys Janulis (dešinėje), jaunasis partizanų ryšininkas, skreby nužudytas Levaniškių k. 1945 m. liepos 24 d., ir Ipolitas Kizys, buvęs Mickūniškių būrio partizanas, Juodgirio kautynių Klaibūnų k. laukuose dalyvis, grodavęs bajanu partizanų ir vietinio jaunimo vakaronėse (iš A. Radzevičiūtės-Ordienės šeimos albumo).

Mickūniškių k.jaunimas su dviračiais. Iš kairės: Liucija Laurinavičiutė, Vilius Žemaitis, Anykščių gimnazijos moksleivis, Žaibo būrio partizanas, žuvęs 1948 m. gruodžio 13-ają – trečiąjį partizanavimo dieną, sulaukęs vos aštuoniolikos metų. Jo brolis Napolys žuvo 1945 m. vasario 9 d. vykusiamame Juodgirio mūšyje Klaibūnų k. laukuose. Dešinėje stovi partizanų rėmėja Aldona Radzevičiutė (iš Aldonos Radzevičiutės – Ordienos šeimos albumo).

Jadvyga Janulytė-Ordienė, poetės sesuo, partizanų ryšininkė. Mickūniškių k., apie 1948 m. (iš A. Ordaitės-Rotautienės šeimos albumo).

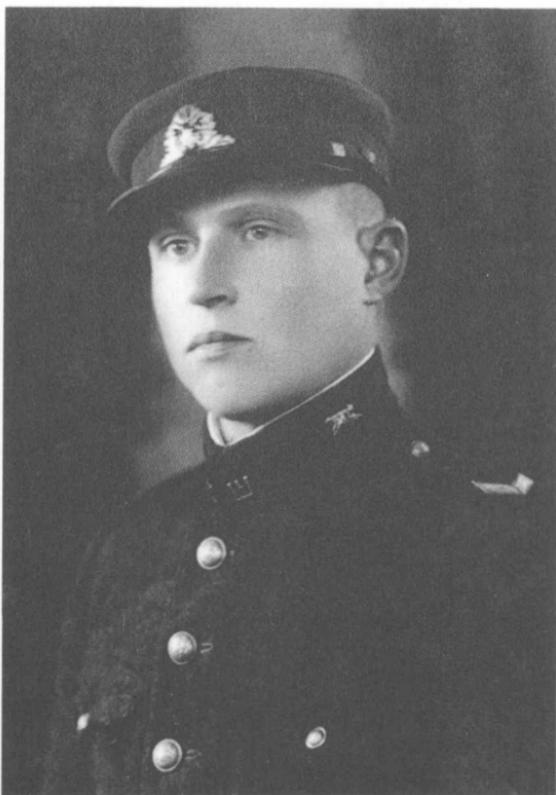
Partizaniška šeima. Vincas Orda, buvęs mickūniškiečių būrio partizanas, vėliau – Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žalio būrio partizanų ryšininkas, ir Jadvyga Janulytė-Ordienė, partizanų rėmėja, ryšininkė. Mickūniškių k., apie 1960 m. (iš A. Ordaitės-Rotautienės šeimos albumo).

Mickūniškių k. merginos linksminasi. Akordeonais groja Jadyga Janulytė (kairėje) ir Aldona Radzevičiūtė. Apie 1953 m. (iš A. Ordaitės-Rotautienės šeimos albumo).

Keturi broliai partizanai iš Algimanto apygardos Šarūno rinktinės A. Pasmokio-Muzikanto (zerkiškiečių) būrio: Antanas Dailidėnas-Prancūzas, Simonas Dailidėnas-Miescionis, Jurgis Dailidėnas-Drugys, Bronius Dailidėnas-Meška iš Girelės k., Raguvo vls. Antanas ginkluotas rusišku „lėkštiniu“ kulkosvaidžiu DP-27, Simonas – pusautomatiniu šautuvu SVT-40 („dešimtuku“), Jurgis – rusišku automatu PPD-40, kuriais būdavo apginkluojami NKVD pasienio karbuomenės dalinai, o Bronius – „tankiuku“, Degtiariovo tanko kulkosvaidžiu DT-29. Spėjama, kad fotografuota 1945 m. vasarą. Visi broliai žuvo, o šeima buvo ištremta į Sibirą. Tėvai ten ir mirė, tik jų seserys sugrįžo į Lietuvą (iš G. Vaičiūno asmeninio archyvo).

Partizanas Kostas Bütėnas iš Repšėnų k. Kavarsko vls., žuvęs Juodgirio kautynėse 1945 m. vasario 9 d. Jau būdamas sužeistas, jis pasiliuko kulkosvaidžio ugnimi dengti iš Klaibūnų k. laukų link Mickūniškių besitraukiančius savo kovos draugus. Iš eileraščio „Juodgirio mūšis“ paaiškėjo metų metus gaubusi paslaptis – tai ir buvo tas drąsusis kulkosvaidininkas, apie kurį pasakojo buvęs partizanas, Juodgirio kautynių dalyvis, Kazys Maneika. Pabaigę šovinius, kad gyvas nepakliūtų į priešo rankas, jis atėmė sau gyvybę susisprogdindamas granata (iš asm. J. Kadžionio archyvo).

Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio partizanai rémėjų Mincių sodyboje Šapiro k., švenčia Petro Šimkaus-Trenksmo vardadienį. Manoma, kad tai pirmojo partizaniška vasara, 1945 m. birželio 29 d., per Petrides. Iš kairės stovi: Antanas Mincė-Lietus, Jonas Bernatavičius-Rasputinas, Vladas Žemaitis-Audra, Juozas Kirkus-Plienas, Anelė Juzukėnienė-Liütienė, Petras Šimkus-Trenksmas, Zofija Žilienė-Klajūnė (Žai-bienė), Antanas Juzukėnas-Liūtas, neatpažintas partizanas, Juozas Miknevičius-Judas, Marijonas Pociūnas-Erdvė. Tuo metu partizanų vadai fotografuotis draudė, todėl visi partizanai be ginklų, karinės ekipiruotės ar kariškų skiriamųjų ženklų (iš G. Vaičiūno asm.archyvo).

Dar viena sustabdyta partizanų gyvenimo akimirka, parodanti, kaip šios kartos jaunimas mokojo gražiai, linksmai, draugiškai šventi tuo metu populiarusias šventesvardynes. Pirmoje eilėje, iš kairės, sugulė ant žemės Antanas Juzukėnas-Liūtas ir neatpažintas partizanas. Antroje eilėje iš kairės sėdi Anelė Juzukienė-Liūtienė, antras – neatpažintas, trečia – Zofija Žilienė-Klajūnė (Žaibienė). Trečioje eilėje pirmas iš kairės stovi Juozas Miknevičius-Judas, antras – neatpažintas, trečias – Antanas Mincė-Lietus, ketvirtas Vladas Žemaitis-Audra, penktas – Jonas Bernatavičius-Rasputinas.

Antrame plane matyti ant tvoros užsiliipę partizanai. Pirmas iš kairės, su vokiška kepure, stovi K.Timinskas-Maras (Mariukas). Kitose nuotraukose jo nematyti – tai rodo, kad tuo metu jis fotografuotis vengė. Antras – Juozas Kirkus-Plienės, trečias – neatpažintas – ruošiasi varduvininkui Petru Šimkui-Trenksmui ant galvos uždėti nupintą gėlių vainiką. Manoma, kad dalis Žaibo būrio partizanų, jų tarpe ir būrio vadas Antanas Žilys-Žaibas, šios šventės metu konspiracijos tikslais nesifotografavo, pasilikdami už kadro (iš G.Vaičiūno asm.archyvo).

Dar viena atminčiai išlikusi akimirka iš Petro varduviu šventės: iš kairės stovi Antanas Mincė-Lietus, viduryje Jonas Bernatavičius-Rasputinas, ant pečių laikantis varduvininką Petrą Šimkų-Trenksmą su skrybėle rankoje, ant kurios uždėtas gelių vainikas, dešinėje stovi Juozas Miknevičius-Judas. Visi – Lietus, Rasputinas ir Judas – buvo geriausi, ištikimiausi draugai (iš G.Vaičiūno asm.archyvo).

Petro Šimkaus-Trenksmo varduvių šventė. Jauni vyrai nusifotografavę atminčiai. Guli ant žemės iš kairės pirmas – neatpažintas partizanas, antras – Jonas Bernatavičius-Rasputinas. Antroje eilėje pirmas iš kairės stovi Vladas Žemaitis-Audra, antras – neatpažintas, trečias sėdi Marijonas Pociūnas-Erdvė, ketvirtas – Juozas Miknevičius-Judas, penktas stovi Juozas Kirkus-Plienas. Nei vienas jų neišliko gyvas, visi žuvo (iš G. Vaičiūno asm.archyvo).

Sugulė ant žemės iš kairės: neatpažintas partizanas ir būrio vadas Antanas Juzukėnas-Liūtas. Antroje eilėje iš kairės stovi: pirmas – Petras Šimkus-Trenksmas, antras – Jonas Bernatavičius-Rasputinas, trečias – Juozas Miknevičius-Judas, ketvirtas – neatpažintas, penktas – neatpažintas. Trečioje eilėje iš kairės stovi: pirmas – neatpažintas, antras – Marijonas Pociūnas-Erdvė, trečias – Vladas Žemaitis-Audra, ketvirtas – Juozas Kirkus-Plienės, penktas – Antanas Mincė-Lietus.

Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio partizanai laikinoje miško stovykloje.
Apie 1945–1946 m. (iš G. Vaičiūno asmeninio archyvo).

Trys Žaibo būrio partizanai su dviračiais. Iš kairės: Juozas Kirkus-Plienės, Jonas Bernatavičius-Rasputinas, Juozas Miknevičius-Judas. Apie 1945–1946 m. (iš G. Vaičiūno asmeninio archyvo).

Algimanto apygardos Šarūno rinktinės Butageidžio kuopos vadas A. Jagiela-Ažuolas, g. 1913 m. Vaidevučių k., Kavarsko valsčiuje. Repšenų miškelis, 1947 m. Pagal partizanišką tradiciją jis iki pat savo žūties nešiojo ilgus plaukus. Su savo būrio vyrais dažnai aplankydavo Vyčio apygardos teritorijoje kovojančius savo draugus – Liuto ir Žaibo būrių partizanus, svečiuodavosi Šovenių, Budrių, Mickūniškių ir kituose kaimuose (iš J. Jagielaitės šeimos albumo).

Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio partizanas Jonas Bernatavičius-Rasputinas žiemine partizaniška uniforma. Apie 1947 m. (iš G. Vaičiūno asmeninio archyvo).

Žaibo būrio partizanai žieminėmis uniformomis: Jokūbas Maselis-Maksimas, Jonas Bernatavičius-Rasputinas ir Alfonsas Pauliukonis-Pažaislis. Apie 1946–1947 m. (iš G. Vaičiūno asmeninio archyvo).

Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio partizanai apie 1945–1946 m. Prieškinėje eilėje iš kairės sėdi: pirmas – Vladas Jakubonis-Vermachtas, antras – Juozas Kirkus-Plienės, trečias – labiausiai tikėtina, kad Petras Šimkus-Trenksmas, ketvirtas – neatpažintas.

Antroje eilėje iš kairės stovi: pirmas – Kleopas Timinskas-Maras (Mariukas), antras – Marijonas Pociūnas-Erdvė, trečias – neatpažintas, ketvirtas – Antanas Mincė-Lietus, penktas – Vladas Žemaitis-Audra, šeštas – Juozas Miknevičius-Judas, septintas – Jonas Bernatavičius-Rasputinas.

V. Jakubonis-Vermachtas rankose laiko rusišką „desantinį“ automatą PPS-43. Tai būrio vado A. Žilio-Žaibo asmeninis ilgasis ginklas, vienintelis toks turėtas būryje. Fotograuodamiesi partizanai, norėdami nuotraukoje įsiminti su geresniu, retesniu ginklu, su kovos broliais kartais jais apsikeisdavo. Žaibas, nemégės fotografuotis, ir ši kartą pasiliuko už kadro, trumpam paskolinęs savo ginklą kovos draugui (iš G. Vaičiūno asmeninio archyvo).

8 Partizanų himnas

1. Skamba dainos pauniškėjė
Partizanų atkaklęs.
Guti tėviškis ūjom
Muo raudonų budelei.
2. Elles gyvenam po eklatiniu.
Tai gyvečiuos židureas.
Vienu kix laime mes kovojam,
Joks mums vargas nebaisus.
3. Ellus uonai - plėčios sprios.
Asej mums - tamai uaktis.
Ellus globeja geri žmonės
Nebaliojua iki mirtis.
4. Dainuink, Vileipati, mūs žygias,
Braugia, žemę dieturos.
Tačiau šiol išglobojai,
Neapleisti dabar jos.
5. Trūksta rūbu, trūksta duono,-
Vis tai uiekis - žmonės duos.
Partizanai iš euriškelio
Dainuoti dainą uždainuos.

G. Janulytės-Karpavičienės eilėraščio „Partizanų himnas“ rankraštis.

1945 m.^{as.}

34 Juodgirio mūšis

1. Penktą vasario ankštį ryta
saulė kilo namazu.
Už teiginių laisore krito
Būrys brolių lietuvių.
2. Juodgirio miska apsuvo
Priestai - išgamos tautos.
Iki penkiolika užsore
Partizanų lietuvių.
3. Nems neliko miške vietas,
Bani bėgo per laukus.
Taiklus nėvi ai automatus
Gulde brolius lietuvius.
4. Paciamame Klaibėnų kaime
vyko kova atkakli.
Gynę mūsy partizanai,
Pikty prienų puolamai.
5. Dūmai kilo į padangę
Nuo nedesčių trošenų,
O žemelė ėjė į kraują
Mūsy brolius nekalta.
6. Skirstes like partizanai
Vis į prieningsas kryptis,
Ariesai begaldojui lytėjo
Automatinę kulkomis.

Riceris Verikui

1. Žaliai žalias sūlas, ūmtavetės eglės.
Verkia motinėlė mylimo šnudelės.
Kurs Taujėnu gatvės saro kraujų plaučia.
Mė jė iktai Grapio varpai besugaus.
2. Trejus metus varges Riceris praeiuvo,
neatneidamus laivės į gimbės vanus.
Jis draugus paliko žūdumus ašarotus
Be moterelių gilius sindyje skausmuis.
3. Jis nebemutys jau draugų partizanų
Skybėlė neįrodo jam garbanų tamseig.
Po naktės selėna pūs nekaltas kūnas
Mes užpiltos žemės aut melno akių.
4. Megirdės daugiau jis diutto "grakčių kodčių"
Neskawbės iš lėpė jām kodčiai maldo.
Tiktai žalias sūlas, ūmtavetės eglės.
Kitą tyią giesmę aūžinai kartos.

Eileraščio „Riceris“ rankraštis. Eileraštis skirtas Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio Liūto skyriaus partizanui Juozui Verikui-Riceriui (Riteriui), žuvusiam kartu su kovos draugu Povilu Buiniu-Griausmu 1947 m. birželio 24 d.

81 Sapnas 1994 01. 16.

1 Sapne macianu ar girta sodini,
Gigēdaneiā svieši pre nānu,
zakeli pakeļi pīramindz,
Kintanciem ižeclus obēly.

2 Paskendau ar obds zīodnos,
Sāksti zako neranda.
Tik pajātai, kākas uādojō
leelingi rankas ant roču.

3 - Parvelk, ar manos repozīsi?
Juk ar tauras zaro drangu.
Sāņelien zare matau laimings,
O ar pūrve sēbegulī.

4 - Skodil, dranguži tu be ginklo
in kuri zaro kovos drangei?
- Jinsi, kad ilsis jis kapuoš,
Tik tu manos neuzrada.

5 Staiga apstemo skaidri saut;
jis vos tik matīsi rūke.
Išnugkdīns zari, ar gultīm,
kur prišai vākasi mani!

*Pereinėjā
mano žiugbus dainas*

ZYDI VYSNIOS BALTAI *J. Janulytė-Karpavičienė*

Ir vėl pražydo vyšnios baltos,
 Ir krinta jų balti žiedai,
 Močiut, ko rymai ant rankelių,
 Ko taip gailiai, gailiai verki?

Nežydės vyšnios, nežydės kriausės,
 Žydės vėl obelys baltais,
 Žydės vėl liepos augalotos,
 Kurias prie vartų sodinai.

Kaip aukštose liepos augalotos
 Ir tu, sūneli, toks buvai,
 Bet tėviškėj, po baltom vyšniom,
 Žydiņčioj jaunystėj žuvai.

Tu išairdai Tėvynės balsą.

G. Janulytės-Karpavičienės įrašas Dzūkijos partizanų eilėraščių rinkinyje „Sušaudytos dainos“, patvirtinančios eilėraščio „Žydi vyšnios baltais“ autorystę.

KAI SŪNU IŠLEIDAI

Janulytė-Karpavičienė

*Kai sūnų išleidai į laisvės kovas
Ir ašarą nubraukei tyliai,
Pašvaistė ties pamiske plėtės rausva,
Ir neše kulkosvaidžius vyrai.*

*Tą naktį dangus negesino žvaigždžių,
Aušra nusigandusi švito,
Ir kraujas iš daugelio vyrų širdžių
Nudažė Tėvynės arimus.*

*Kulkosvaidžiai lojo per dienas, naktis,
Nuo salvių skambėj' žalias šilas,
Kiekviena gėlė buvo baimės pilna,
Kiekvienas žmogus buvo piktas.*

*Ir sugulė rankos prie rankų šalia,
Ir vietas visiems neužteko,
Ir buvo velėna žalia kruvina
Šalimais išraustojo kapo.*

*Ir niekas nesakė nė žodžio tada,
Tik šautuvų tūtos blizgėjo,
Tada takeliu į didvyrių kapus
Pavargus senutė atėjo.*

*Ji tarė vienam partizanui jaunam:
— Palaukite, turit dar laiko.
Aš noriu pažvelgt į akis čia vienam,
Kur buvo tikras mano vaikas.*

Tu pasimelski, miela mama

*Tu pasimelski, miela mama,
Už mano laimę ir mane.
Už mano sunkią vargo dalią –
Oi vargstu vargstu aš miške.*

*Tuos poterius, kuriuos išmokei,
Niekad nesukalbu ramiai.
Nes žulikų gauja raudona
Mus persekioja atkakliai.*

*Nušovė priešai mūsų brolius,
Vežimais vežė su daina,
Pribègęs išgama savasis
Jiems laužė kaulus kiek gana.*

*Nurengė kūnus visai nuogus,
Laikė savaitę ant turgaus,
Pro šalį motina praéjo,
Nepažino savo sūnaus.*

*Netoli miesto už malūno
Skrajajo angelas mirties,
Ten dvi nekaltos lietuvaitei
Klúpojo prie naujos duobės.*

*Ten buvo šiaudų pribarstyta,
Jie nudažyti raudonai,
Ten buvo mūsų palaidoti
Broliai nekalti lietuviai.*

Pavasaris buvo malonus

*Pavasaris buvo malonus,
Gegužės oras toks gražus,
Lietuvis vaikšto nusiminęs,
Nes priešai ardo jo planus.*

*Vakar dar jaunos lietuvaitei
Pynė Marijai vainikus,
Šiandien suklupė jos ant kelių
Meldė: „Marija, gelbék mus!“*

*„Gana, banditai!“ – pasigirdo
Skrebuko balsas toks žiaurus, –
„Greičiau sulipkit į mašiną,
I Sibirą išvešim jus!“*

*Visi į mašiną susėdo,
Tik viena motina dar ne,
Nes ji prisiminė paveikslą
Savo sūnuelio, kurs miške.*

*Sūnaus paveikslą pasiėmus,
Drebančiom lūpom bučiavo.
„Dieve, globoki mano sūnų,
Aš nematysių daugiau jo!“*

*Važiuodama ilgai žiūrėjo
Į tą krašteli, kur namai,
Ir mintimis šaukė sūneli;
„Kodėl tu vienas palikai?“*

Vlado Žemaičio šeimai

*Mačiau aš kartą tokį vaizdą,
Kai žmones vežė iš namų,
O motina ant rankų laikė
Porą vaikelių mylimų.*

*Vaikučiai klykė kaip paukšteliai
Prie motinėlės alpstancios,
O jų nameliai užrakinti
Žiauriojo budelio rankos.*

*Tu gegutėle, tu raiboji,
Apskriski mišką vainiku,
Gal pamatysi ten tévelį,
Sakyk, mus veža iš namų.*

*Nežydės mums laukų ramunės,
Užžels takeliai prie namų,
Nebeateis daugiau tévelis,
Miške pramintu takeliu.*

*Žiaurus likimas mus išskyrė
Ir amžinai gal nesuves,
Tu palikai ginti Tėvynės,
O mes atskirti nuo tavęs.*

P. S. Eilės skirtos G. Janulytės pusbrolio Vlado Žemaičio-Audros, Vyčio apygardos Žaibo būrio partizano, iš Mickūniškių k. į Sibirą ištremtai šeimai.

Enkavedistų nušautai mergaitei

*Stovi juodbérėlis prie kiemelio vartų,
Žvengia juodbérėlis prie uosio tvoros.
Galjisai suprato, kad jau paskutinj kartą
Jis atjojo lankyt mylimos.*

*Čia skambėjo dainos ir aidėjo juokas,
Veržesi pro langus muzika garsi.
Ko šiandieną tyliai lūpos surakintos?
Širdij skausmas gelia, nors gamta graži.*

*Brolius surakintus Sibiran išvarė,
Žirgus pabalnotus pasiémė sau,
Netekai tu brolio – mylimo bernelio,
Skausmas širdij gelia, lietuvaite, tau.*

*Saulutė tekėjo – avižos rasotos
Ir melsvi šilkiniai žiedeliai linų,
Griežlė suokė giesmę pievoj tarp ramunių,
Atrodo, gyventi būtų taip smagu.*

*Sviro baltos rožės prie stiklo lanelio,
Klausësi alyvos sesučių maldų,
Prie mergaitės lovos mirgėjo žvakutė,
Rudenėlis verkė jos jaunų dienų.*

*Néra čia tévelio, mylimos motulės,
Néra kam užspausti mélynų akių,
Jos nekaltą širdį pervérė du šūviai,
Tai enkavedistų lietuvių auka.*

Kalėjime

*Tylioj pavasario nakty
Kalėjime prie lango
Stovėjo jauna kalinė,
Ji rankom grotas laužė.*

*Liūdnai išbalęs veidas jos
Ir akys ašarotos.
Rodos, ateinant laukė ko,
Žiūrėdama pro grotas.*

*Ji mato gatvę, tuos namus,
Kuriuos gerai pažįsta,
Prisimena ir tuos laikus,
Pražydiusią jaunystę.*

*Kai augau aš pas tėvelius
Ir dar buvau mažytė,
Po pievas gaudžiau drugelius,
Ilgėjausi mamytės.*

*Dabar apleista aš visų,
Nes tėviškę mylėjau,
Ar kalta aš dabar esu,
Kad dar gyvent norėjau.*

***

*Ko taip visi nusiminę žiūrite į mus?
 Argi pirmą kartą matot tokius svečius?
 Nebūkit nusiminę, kad lanko jus miškiniai –
 Jie gerbia jus.*

*Šeimininke, bük gerutė, langus uždenk,
 Nors kaimynai ir neblogi, bet tu jų venk,
 Kai šviesą tik uždegsi, pamatysi ir nustebsi –
 Stovi Lietus su Vladu.*

*Duok duonytės, duok pienelio, mes alkani,
 Mes aplankom tik tuos žmones, kurie geri,
 Nereikia mums matracų, kur gulti patys rasim,
 Tik ant šiaudų.*

P. S. Užsukę pas ūkininkus nakvynei, norėdami nuvyti jų išgastį, nerimą, baimę, pakelti nuotaiką, partizanai sudainuodavo šią linksmą dainele. Joje paminėti du Vyčio apygardos Žaibo būrio partizanai – Antanas Mincė-Lietus ir Vladas Žemaitis-Audra.

Laisvės laikus pasiekė jau pačių partizanų sukurtas daug ilgesnis šios daineles variantas, turintis pavadinimą ir sudarytas iš septynių posmelių. Jis užrašytas iš Vyčio apygardos Žaibo būrio partizano Jono Juzéno-Jupiterio, gyv. Traupio mstl., atsiminimą.

Ko taip baisiai nusiminę žiūrite į mus?

*Ko taip baisiai nusiminę žiūrite į mus,
Gal dar pirmą kartą matot tokius svečius?
Nebūkit nusiminę, jei aplanko jus miškiniai –
Jie gerbia jus!*

*Šeimininke, čiupki lazdą, tildyki šunis,
Vesk į daržinę ar tvartą ir ten pririšk.
Kad niekas nežinotų ir šunys kad nelotų,
Tada tvarka!*

*Šeimininke, kelki greitai, langus uždenk,
Nors kaimynai ir nebilogi – reikia jų vengt.
O šviesą kai uždegsi, pažinus net nustebsi,
Ir bus rāmu!*

*Gal atrasite kaimynų, gal giminių,
O jei ne – galėsít spręsti iš mūs veidų.
Mes nesame plėšikai, o žmonės katalikai –
Tokie kaip jūs!*

*Ko atėjom, ką sakysim – galit nujaust,
Jei kas prašosi nakvynės – reikia priglaust.
Kur gulti patys rasim, nereikia mums matracų,
Tiktai šiaudų!*

*Pilnai tikim šeimininkės dosnumu,
Ji papratusi vaišinti svetelius.
Palteles plaštakinės, dešrelės pusmetrinės –
Mums ir gana!*

*Juk netankiai atsilanko tokie svečiai,
Tie, kurie atneš jums laisvę savo pečiai.
Tad, mieli šeimininkai, priimkite kaip tinkai –
Prašome jus!*

Ant Nevėžio krantų

*Ant Nevėžio krantų
Suskambėjo daina.
Mergužėle, ar tu
Ten dainuoji viena?*

*Gal tu lauki manęs,
Kad dainuoji liūdnai?
Ir ateisiu, nes aš
Tave myliu karštai.*

*O kai baigsis vargai,
Padainuosim kartu.
Šiandien laukia draugai
Ir pas juos aš skubu.*

*Tad neliūski, mergyt,
Ir neverk paslapčia,
Aš ateisiu tyliai
Tamsia juoda nakčia.*

Liki sveika, mergaite mano

*Liki sveika, mergaite mano,
Ramuńes žiede laimę burk,
Mano likimas partizano:
Šiandieną – čia, o ryt – kažkur.*

*Paduok, sesute, baltą ranką,
Leisk pažiūrėt tau į akis.
Ir valandėlę, nors ir menką,
Liks man brangiausia atmintis.*

*Žydiės tau vasaros auksinės,
Margi žiedeliai vėl subręs,
Atmink tu tą, kurs dėl Tėvynės
Neteko visko ir tavęs.*

*Klajosiu tėviškės miškuose,
Drąsiai ją ginsiu kovose,
Tik vieną kartą sužinosi,
Kad aš jau priešo rankose.*

*Nuvilks jie mano rūbą menką,
Nuaus suplyšusius batus.
Bet negyvam visko užtenka.
Tegul ir valgo, jei skanus.*

*Tu netikėk, nes tai tik žodžiai.
Jie – kaip miražas greit praeis.
Grįšiu aš vėl į gimtą sodžių,
Prie žalių rūtų ir tavęs.*

Žuvus Sauliūnui ir Timinskui

*Šventos Onos naktį į Traupio miestelį
 Slapta atkeliaavo žiaurioji mirtis.
 Netoli kapinių, taip ramioj vietelėj,
 Du mūsų broliukai užmerkė akis.*

*Kada ugnį svaidė šautuvai plieniniai,
 O jų garsus aidas pasiekė miškus,
 Ir kas gi tikejo, kad taip nelaimingai
 Narsūs partizanai šioj naktelėj žus.*

*Dar nakties šešeliai gaubė juodą žemę,
 Pilki debesėliai plaukė danguje,
 Iš kišenių traukė jie plieno granatas,
 Kurios pasiliko draugėms mirtyje .*

*Mirdamas Mariukas sunkiai sudejavo,
 Granatos sprogimas pritarė dar jam.
 O aušrelei auštant priešai prakeiktieji
 Kruvinus lavonus dėjo vežiman.*

*Saulėgrąža tyliai tyliai dar alsavo,
 Angelas rymojo ištiesęs sparnus:
 „Keliausim su manim, Tėvynės gynėjau,
 Tavęs pasiilgo mėlynas dangus.*

*Iš dangaus platybės du tavo broleliai
 Matė, kaip už laisvę koveis ryžtingai.
 Tu nebegirdėsi granatų sprogimo,
 Pasitiks ten tave dangaus angelai.“*

*Patekėjo saulė, liūdesiu aptemus,
Nulenkė galveles dobilai balti,
O aukštam bažnyčios bokšte varpai gaudė:
Pranešė, kad žuvo broliai nekalti.*

*Laukuose jau alpo vasara auksinė,
Skanų kvapą skleidė margi žolynai,
Sesutės, nupynę iš maldų vainiką,
Siuntė į beribį – ten aukštai aukštai.*

*Vainikais papuoštas matyt naujas kapas,
O aplink jaunuolius stovi vis minia.
Niekas nepasako, kas čia palaidota,
Kol kas pasilieka niekam nežinia.*

*Ką dabar galvoja sena motinėlė,
Kai josios praziavo trečiasis sūnus?
Jos raukšlėtą veidą ašaros vagoja,
O širdelę slegia skausmas toks gilus.*

Ši daina skirta Traupio miestelyje 1947 m. liepos 28 d. žuvusiems Vyčio apygardos Žaibo būrio partizanams – Kleopui Timinskui-Marui (vadintam Mariuku), gim. 1928 m. Balelių k., Taujėnų vls., buvusiam gimnazistui, ir Albinui Sauliūnui-Saulėgražai, gim. 1926 m. Pienių k. Taujėnų vls., vienam iš penkių kovoje žuvusių brolių (Albinas buvo trečiasis žuvęs sūnus).

Laisvės dienas pasiekė šiek tiek pakeistas šios dainos variantas, pasikeitė ir jos pavadinimas.

Šventos Onos naktį

*Šventos Onos naktį į Traupio miestelį
 Slapta atkeliavo žiaurioji mirtis,
 Taip ramioj vietelėj, netoli kapinių,
 Du mūsų broliukai užmerkė akis.*

*Kada kulkas svaidė šautuvai plieniniai,
 Garso aidas siekė tolimus miškus,
 O kas gi tikėjo, kad taip nelaimingai
 Narsūs partizanai šioj naktelė žus.*

*Dar nakties šešeliai dengė juodą žemę,
 Pilki debeseliai plaukė danguje,
 Iš kišenių traukė granatas plienines,
 Kurios pasitiko draugus mirtyje.*

*Mirdamas Mariukas tyliai sudejavo,
 Granatų sprogimas pritarė dar jam,
 O aušrelei auštant rusai prakeiktieji
 Kruvinus lavonus déjo vežiman.*

*Saulėgrąža tyliai ir sunkiai alsavo,
 Angelas rymojo ištiesęs sparnus:
 „Keliausim su manim, Tévynės gynėjai,
 Jūsų pasiilgo mėlynas dangus.*

*Iš dangaus aukštybės du tavieji broliai
 Matė, kad už laisvę koveis mirtinai,
 Jūs nebegirdėsit granatų sprogimų,
 Jus visuomet linksmins dangaus angelai“.*

Dar nakties šešeliai laižė melsvą dangų,
Rytuose saulutė šypsojos skaisti,
O baltoj bažnyčioj bokšto varpai gaudžia,
Praneša, kad žuvo broliai nekalti.

Jau laukuose alpo vasara auksinė,
Skanų kvapą skleidė margi žolynai,
Sesutės vainiką iš maldų nupynė,
Siuntė į padangę taip aukštai aukštai.

Ką dabar galvoja sena motinėlė,
Kada žuvo josios trečiasis sūnus,
Jos raukšlėtą veidą ašaros vagoja,
O širdelę spaudžia skausmas toks gilus.

Nepamiršim niekad to praeities laiko

*Partizanams einant, sviro vasarojus,
Gal tai buvo vakar, o gal ir seniai.
Vakarinę giesmę jiems žiogeliai grojo
Ir skaniai kvepėjo soduos jazminai.*

*Mažas beržynėlis pievų viduryje,
Kuriame praleido jie daug daug dienų.
O jaunos sesutės čia su pusrytēliais
Eidavo ties grioviu pramintu taku.*

*Jas čia pasitimka žydros draugų akys,
Tartum tie žiedeliai mėlynų linų.
Nurausta veideliai jaunoms lietuwaitėms,
Kada visų žvilgsnai pinasi kartu.*

*Nepamiršim niekad to praeities laiko,
Savo mylimujų, varstančių draugų,
Niekad nepamiršim vakarų liepsnotų
Ir kartu dainuotų gražiųjų dainų.*

*Už Tėvynės laisvę, už gražias idėjas
Daug pražuvo brolių, brolių nekaltų.
Čia dėl jų aukojos jaunos sesutėlės,
Drąsios lietuwaitės téviškės laukų.*

*Praeities šešéliuos liks išblėsę mintys,
Ateitį lyg saulę matome toli.
Kiekvienam likimo kelias yra skirtas,
Bet i vieną kelią ar tilpsim visi?*

Juodgirio mūšis (1945 vasario 5)

*Penktą vasario, anksti rytą
Saulė kilo pamažu,
Už Tėvynės laisvę krito
Būrys brolių lietuvių.*

*Juodgirio mišką apsupo
Priešai – išgamos tautos
Ir penkiolika nušovė
Partizanų Lietuvos.*

*Jiems neliko miške vietas,
Basi bėgo per laukus.
Taiklūs šūviai automatų
Guldė brolius lietuvius.*

*Pačiame Klaibūnų kaime
Vyko kova atkakli.
Gynės mūsų partizanai,
Piktų priešų puolami.*

*Dūmai kilo į padangę
Nuo uždegtų trobesių,
O žemelė gérė kraują
Mūsų brolių nekaltą.*

*Skirstės likę partizanai
Vis į priešingas kryptis,
Priešai bėgdami lydėjo
Automatų kulkomis.*

*Mickūniškių tyliam kaime
Ant arimų apsnigtų,
Nors ir sužeistas Butėnas
Gelbėjo būrį draugų.*

*Kiek dar šovinių turėjo,
Jais kovojo atkakliai,
O granatos garsus trenksmas
Ji užmigdė amžinai.*

*Rytą jiems dar švietė saulė,
Ošé Juodgiris ramus,
Nieks iš jų nesitikėjo
Nebegržti į namus.*

*Oi pravirko motinėlės,
Sesės laužė sau rankas,
O tėveliai susirinko
Priešų paliktas aukas.*

*Ko nuliūdo mergužėlė,
Baltą liną verpdama?
Nelankys jos bernužėlis,
Neskambės linksma daina.*

*Ateis vasaros auksinės,
Vėl gegutės užkukuos,
Tiktai savo brangių brolių
Nesutiksime laukuos.*

*Nematys jie, kaip tėveliai
Ties arimuose vagas,
O mergaitės vakarėliais
Sau ramybės nesuras.*

*Taip dar neseniai girdėjos
Aidas šienpjovių dainos,
Šiandien kraujuose paplūdus
Brangi žemė Lietuvos.*

*Dieve, laiminki Tėvynę,
Gelbék žūstančius vaikus.
Atitolink piktą priešą –
Bus gyvenimas ramus.*

P. S. Juodgirio kautynės prasidėjo 1945 m. vasario 9 d. ankstų rytą, kai septyniasdešimt vietinių ir aplinkinių kaimų partizanų netoli Panevėžio-Ukmergės vieškelio, nuo Krivičiaus vienkiemio pasitraukė apie 200 m. gilyn į mišką, susikovė su iš Taujėnų atvykusiu NKVD kareiviu batalionu ir *skrebais*. Kad atkirstų kelią partizanų pasitraukimui Klaibūnų k. laukais į Mickūniškių, Daunoriškių ir Punios miškus, ties Klaibūnais rusai buvo sutraukę stambias karines pajėgas, išdėstę kulkosvaidžių komandas, o judrios kovinės grupės su pastotėmis kontroliavo Klaibūnų–Vičiūnų–Jusiškių kelius ir apylinkes. Prie pat Mickūniškių k. esančiame Daunoriškių miške stovyklavę Ažuolo, Jaguaro, Miškinio partizanų būriai – apie 80 vyrų – atskubėjo savo draugams į pagalbą ir susikovė su rusų kareiviais Klaibūnų kaimo laukuose prie pat kelio. Taip prasidėjo antra Juodgirio kautynių dalis. Po valandą trukusio mūšio rusai persigrupavo, sulaukė pastiprinimo ir, atidengę stiprią kulkosvaidžių ugnį, perėjo į puolimą. Partizanai pradėjo trauktis Mickūniškių k. kryptimi. Iš viso Juodgirio mūšyje žuvo 18 rusų kareivų ir 17 partizanų, jų metu rusai sudegino 12 sodybų, nušovė vieną civilį gyventoją.

Vičiūnų k. rusų kareiviams „krečiant“ Bagočiūnų vienkiemį ir šaudant į šalines, šieno prėslą, lauke sukrautas kupetas, buvo mirtinai sužeistas ten pasislėpęs jų sūnus Antanas. Jis mire savo namuose, ant artimųjų rankų.

Didžioji dalis partizanų iš Juodgirio miško laimingai prasiveržė laukais pro nepridengtus flangus Balelių bei Alükėnų kaimų kryptimis, tačiau tie, kurie bandė prasiveržti į Mickūniškių k. apylinkių miškus tiesiausiu ir trumpiausiu keliu – Klaibūnų laukais, žuvo. Vienas iš jų, mickūniškietis Napalys Žemaitis, buvo sunkiai sužeistas ir pribaigtas rusų kareivų šūviais visai netoli Seniukaičių sodybos, iki keliuko belikus tik šimtui metrų.

Eileraštyje pateiktos dvi svarbios ir įdomios vykusio mūšio detalės. Šių kautynių dalyvio, buvusio partizano Kazio Maneikos iš Traupio mst., atsiminimais, partizanų atsitraukimą nuo Klaibūnų link Mickūniškių k. užpūstytoj laukų

arimuose dengė drąsus kulkosvaidininkas, kurio pavardės jis jau nebeprisiminė. Tai padėjo jo kovos draugams „atsipalauduoti“ nuo rusų kareivių persekiojimo ir sėkmingai pasitraukti Jusiškių k. kryptimi arba pasislėpti bunkeriuose. Šiame eilérastyje sužinojome, kad tai buvo Kostas Butėnas iš Repšėnų k. Kavarsko vls., jau subrendęs vyras, patyręs kareivis, tarnavęs Lietuvos kariuomenėje. Būdamas sužeistas, pabaigęs šovinius, kad nepakliūtų gyvas į priešo rankas, jis Mickūniškių k., ties Radzevičių sodyba, susisprogdino granata.

Kita įdomi detalė yra tai, jog minima, kad kai kurie partizanai bėgo per sniegą basi. Laisvės kovotojai, kurių daugumą sudarė vidutiniokų, mažažeminių ir bežemių šeimų sūnūs, rengesi ir avėjo tuo, ką turėjo namuose. Tais sunkmečio laikais nieko nestebindavo, jei partizanas (tai ypač būdinga 1944–1945 m. kilusio masinio „pirmosios bangos“ pasipriešinimo laikotarpui) avėdavo ir „medinius“ – batus su mediniais padais. Jie būdavo labai nepatogūs žygyje, einant péda nesilankstydavo, o esant atlydžiui drėgnas sniegas tiesiog prilipdavo prie medpadžių ir būdavo neįmanoma bėgti. Todėl, iškilus mirtinam pavoju, partizanai tiesiog juos nusiaudavo, palikdavo ir bėgdavo per sniegą basi. Kaip parašyta eilérastyje, ne vienam partizanui Juodgirio kautynėse, kurių metu buvo didelis atlydys, teko bėgti per sniegą basam.

Žuvus Stasiui Januliui

1945 m. liepos mėn.

*Nerymok, motule, pro seklyčios langą,
Nežiūrėk į tolį – sūnus nepareis.
Juk žinai, kad tavo mylimas sūnelis
Žuvo už Tėvynę po baltais beržais.*

*Išleidai beginklį sūnų iš namelių,
Kada téviškėlę gaubė sutema.
Taip giliai pravirkai, sena motinėlė,
Kai priglaudė sūnų žemelė juoda.*

*Amžinai tau liko gedulas širdyje,
Visad juodą skarą dedi ant galvos,
Pasakyk, brangioji, priešui ar atleisi
Už nušautą sūnų be kaltės jokios?*

*Bėgs pro šalį dienos, dienos ūkanotos,
Debesų paunksmėj oš balti beržai.
Tik negriš pas tave mylimas sūnelis,
O tu jo kapelį, motule, žinai.*

P. S. Stasys Janulis – šešiolikmetis jaunuolis iš Mickūniškių kaimo, partizanų rėmėjas ir ryšininkas, G. Janulytės pusbrolis. 1945 m. liepos 24 d. jis dviračiu išvažiavo į Levaniškius aplankytį savo sesers, o paskui su trimis draugais išėjo į svečius pas Dailidėnus. Beeidami keliu sutiko rusų kareivius su *skrebais*, kurie juos nusivarė prie miškelio ir sušaudė – tiktais vienam iš jaunuolių pavyko pabėgti. Motina labai išgyveno sūnaus netektį ir visą likusį gyvenimą nešiojo juodą skarelę – gedulo ženklą.

Eilėraštis „**Vasario 16-oji**“ skirtas Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio partizano Lietaus žūčiai atminti. Nors rankraštyje šiu eilių nerandame, tačiau jos neabejotinai priklauso G. Janulytės kūrybai, ką patvirtina ir artimiausia jos draugė Aldona Radzevičiūtė-Ordienė. Lietus buvo vienas geriausių Genovaitės draugų, ji labai tiksliai, detaliai, pažymėdama net mirties valandą, apraše jo žūtį, paminėdama net šimtamečius Kontauto dvaro klevus, ką galėjo žinoti tik vietinis šio krašto gyventojas.

Visa tai įvyko 1949 m. vasario 16 d. vakarą Mickūniškių k. pakraštyje, pamiskėje esančioje ūkininko Vingilo sodyboje. Eidami iš Traupio mstl., pas juos į svečius užėjo keturi Žaibo būrio vyrai, tarp kurių buvo ir Lietus. Susėdę už stalo jie su šeimininkais kalbėjos, tyliai dainavo partizaniškas dainas – juk buvo jiems šventa diena – Vasario 16-oji.

Staiga kieme pradėjo piktais skalyti šuo, o šeimininkė, puldama prie lango, sunerimusi ištarė: „Vaikai, ar tik ne rusai siaučia?“ Trys partizanai nieko nelaukdami čiupo savo kepures, ginklus, puolė pro duris ir, nors rusų kareivų ir buvo apšaudyti, spėjo laimingai pasitraukti į mišką. Lietui šikart nesisekė – jis tik trumpam, atrodytų, kelioms akimirkoms užgaišo beieškodamas savo kepurės ir lemtingai pavėlavo – išbėgus į kiemą jį iškart pasitiko šūviai. Kulkos peršovė, tiesiog „nukirto jam abi rankas“, tad savo ilgojo ginklo, rusiško „desimtuko“ SVT-40, valdyti jis jau nebegalėjo. Keliai į miško pusę jau buvo atkirsti, tad beliko vienintelė labai rizikinga išeitis – trauktis tiesiai per arimus, lygiais laukais ir bandyti perplaukti patvinusį Nevėžį. Rusai viena po kitos į viršų šaudė šviečiamąsias raketas, pasidarė šviesu kaip dieną, Mickūniškių k. gyventojai supuolė prie langų žiurėti, kas čia vyksta.

Nusimetės milinę, Lietus perbrido, o vietomis plaukė perplaukė patvinusį Nevėžį ir šlapias, sušalęs, kraujujančiomis žaizdomis, pasileido, kiek leido jėgos, keliuku į maždaug už dviejų kilometrų esantį Kontauto dvarą. Bégdamas nuo savęs numetė šlapią pradėjusį ledėti švarką, vandens prisemtus kojas trinančius batus, likdamas basas. Dvare tuo metu gyveno viena rusų šeima, kurie jį pamatė baisiai persigando, pasimetė, net nesugebėjo aprišti kraujujančią žaizdą.

Rusų kareiviai nebrido per upę, tačiau, padarę kelių kilometrų lanką, perbėgo Mickūniškių k. keliuku tiltą per Nevėžį ir su vilkšuniu, visalaik į viršų šaudydami šviečiamąsias raketas, atsekė Lietaus pėdsakais iki pat dvaro durų. Lietus dar bandė pistoletu kairiaja ranka atsišaudyti, bet greit krito mirtinai pakirstas rusų kareivų ugnies. Kaip rašė savo eilėraštyje G. Janulytė, tai buvo 10 val. vakaro.

P.S. Remtasi gyvais J. Kadžionio-Bédos, Vito Danio pasakojimais bei Lietaus brolio, Edvardo Mincės, prisiminimais (Aukštaitijos partizanų prisiminimai. II dalis, 1 knyga, Vilnius, Vaga, 1998, p. 323–324).

Vasario 16-oji

*Vasario 16-oji –
Tai laisvės, trispalvės diena,
Bet ko taip nuliūdės Nevėžis,
Kam gaubiasi rūkais gamta?*

*Kam Lietus svajonėm supynė
Tėvynę trispalviais žiedais,
Kai mirtis parimus jo laukė
Po šimtmečiai dvaro klevais.*

*Daug kartų ilsėjaus pavargęs,
Daug kartų čia ją sutikau,
Kai vakaras skriejo akordais,
Laimingas tada aš buvau.*

*Nevėži, tave pamylėjau,
Tavy paliksiu daug žaizdų,
Pavasario vandens lelijos
Lai žydi manuoju krauju.*

*Saulėlydžiu atslenka priešas,
Nevėžis nustoja alsuot,
Lazdynai nutilsta šnarėjė,
Nes broliai pradės tuoj kovot.*

*Pavargusios keturios širdys,
Prieš tūkstantį priešų žiaurių
Su šypsena ėmési ginklų
Ir traukė ugningu garsu.*

*Bet, Dieve, koks žiaurus likimas,
Jau Lietui nukirto rankas,
Mintims jis tik priešą dar kovė
Ir sutemoj slėpė žaizdas.*

*Jis jaučia širdy gilų skausmą,
Saulėlydžio burtų sapnus,
Dar kartą gyvent pasiilgsta
Ir bėga palikęs priešus.*

*Įbėgo jis dvaro pašlaitėn,
Suklumpa, netenka jėgų,
O rusų šeima išsiblaškius
Negydo gilių jo žaizdų.*

*Dar kartą būt saulė tekėjus
Lazdynuos gražių pasakų,
Jei šunes nebūtų susekė
Jo krauju aplietų takų.*

*Nespėjo laisvai atsikvėpti,
Nespėjo suprast, kiek žaizdų,
Kai rusai apsiautė dvarą
Ir kaukė šuva prie durų.*

*Turėjo dar jėgas sukaupti
Ir šokti per langą kovon,
Dar kartą mintims priešus kovė
Norėdams pradingt sutemoj.*

*Tamsumą peršviečia raketos,
Tylumą suardo garsai,
Šimtmečiai klevai susiūbuoja,
Nes Lietų pakirto ties jais.*

*Ką veiki, o motin brangioji,
Kai alpstū daržely pilkam,
Dar kartą karčiai sudejavęs
Mylėtai Tėvynei ir Tau.*

*Jis krauju palaistė dirvonus,
Miglotus Nevezio krantus,
Kai bokštuose mušė dešimtą,
Jam ištiesė mirtis sparnus.*

*Ateis vėl gegužis, birželis,
Žibuoklės skleis melsvus žiedus,
Saulėtekės vėl ir leisis,
Tik tavęs jau čia nebebus.*

*Šnarės vėl pavasario vėjai
Baltyjų alyvų žieduos,
Tik liūdnai giedos devyngiesmės
Šimtmečiuose dvaro klevuos.*

1949 m. žiemą, per pačias Kazimierines (kovo 4 d.), praėjus vos dviem savaitėm po Lietaus žūties, Garbénų k. pas partizanų rėmėją, dorą lietuvių Leoną Rinkūną J.Kadžionis-Bėda susitiko su dviem Žaibo būrio partizanais, abiem „Ladziukais“ – Vladu Jakuboniu-Vermachtu ir Vladu Žemaičiu-Audra. Vladas Žemaitis prie stalo susirinkusiai šeimynai ir svečiams skaitė pusseserės G. Janulytės ką tik parašytas eiles Lietaus žūčiai atminti ir abu rimti, subrendę, daugybę pavojų bei išgyvenimų patyrę vyrai verkė. Tai buvo taip neįprasta, netikėta, tais laikais vyrams nebūdinga, kad J. Kadžionis-Bėdą labai dvasiškai sukėlė. Šis įvykis jį paskatino Lietaus atminimui parašyti dar vieną, jau savo kūrybos, eilėraraštį, pavadinčią „Penkis metus tautos sargyboj“. Praėjus daugeliui metų pasirodė, kad jis tiesiog persipynęs su kitomis dviem G. Janulytės paraštomis eilėmis, todėl palyginimui čia ir pateikiamas.

Penkis metus tautos sargyboj

*Penkis metus tautos sargyboj
 Budėjo Lietus nemarus.
 Jis gynė savo téviškélę
 Ir jos žaliuosius laukelius.*

*Gražią jaunystę puošė ginklai,
 Girių ošimas guodė jį.
 Lietus visuomet buvo linksmas,
 Nors ateitis jo neaiški.*

*Daugybę kartų Lietui teko
 Pažvelgti mirčiai į akis.
 Nors kulkos ardė gimią žemę,
 Bet neužgeso jam viltis.*

*Šiurpus kulkosvaidžių gaudimas
 Niekad nebuvo jam baisus,
 Nes jis pamilo sunkią dalią,
 Kurią paskyrė pats Dangus.*

*Nekantriai laukė Lietus laisvés,
 Lyg saulės – rytmečio aušra.
 Bet šias gražias jaunuolio mintis
 Jau dengė juoda sutema.*

*Tikéjo jis papuošt šalelę
 Žiedais nevystančių gélių,
 Nušluostyt ašaras mamytei,
 Klūpančiai ten po smūtkeliu.*

*Jis duotą žodį ištesėjo,
Mirdams už laisvę Lietuvos,
Nevystančias gėles prikélé
Puošimui téviškės laisvos.*

Rankraštyje rasti dar du G. Janulytės eiléraščiai, skirti Lietui, bet jie persipina su J. Kadžionio-Bédos eilémis „Penkis metus tautos sargyboj“. Matyt, tai buvo bandymas praéjus keturiems dešimtmečiams, jau laisvés metais, prikelti juos iš užmaršties, atgaivinti, tačiau keli posmai buvo sumaišyti, paimti iš J. Kadžionio-Bédos eiléraščio.

Žuvus Lietui

*Penkis metus tautos sargyboj
 Budėjo Lietus neramus.
 Jis gynė brangią tėviškėlę
 Ir jos žaliuojančius laukus.*

*Ne vieną kartą Lietui teko
 Pažvelgti mirčiai į akis,
 Nors kulkos ardė gintą žemę,
 Bet neužgeso jo viltis.*

*Tikėjos jis papuošt krūtinę,
 Laisvės nevystančiais žiedais,
 Nušluostyt ašaras mamytei,
 Paguost ją verkiant vakarais.*

*Nakties šešeliai gaubė žemę,
 Nevėžis plaukė neramus,
 Buvo šešiolikta vasario –
 Jis nebegrįžo į namus.*

*Nieks negalvojo, kad Lietutis,
 Sulaukęs nelemtos nakties,
 Perplauks banguojantį Nevėžį,
 Bet nepabėgs jis nuo mirties.*

*Priešai jį toli nusivijo
 Sniego nutirpusio laukais.
 Čia paaukojo jis gyvybę
 Ir išsiskyrė su draugais.*

*Ateis pavasaris saulėtas,
Pakeis jį vasara žalia.
Nieks nepakeis motulei vaiko,
Kurio neteko ji tada.*

*Nevėžis plauks į melsvą tolį,
Gandrai išskridę vėl sugriūš.
Veltui motulė lauks sūnelio,
Liūdės per dienas ir naktis.*

Lietui

*Kaip tik tą dieną ūkanotą
 Vanduo patvino ant laukų,
 Nevėžis neramus sruveno,
 Nešdamas gabalus ledų.*

*Ir kas galvojo, kad tą naktį,
 Per jo putojančias bangas
 Perplauks jaunučiai partizanai,
 Plaudami kruvinas žaizdas.*

*Šiurpus kulkosvaidžių gaudimas
 Niekad nebuvo jam baisus,
 Nes sunkią dalią partizanui
 Buvo paskyręs pats dangus.*

*Gražią jaunystę puošė ginklas,
 Girių ošimas guodė jį,
 Lietus visuomet buvo linksmas,
 Nors ateitis jo neaiški.*

*Nekantriai laukė Lietus laisvės –
 Lyg saulės rytmečio aušra,
 Bet šias gražias jaunuolio mintis
 Jau dengė juoda sutema.*

*Staiga gražišias jo svajones
 Suardė šelstanti audra.
 Nebesulaiks jau Lietus laisvės,
 Nes čia jo amžiaus pabaiga.*

*Jo garbanos krauju pasruvo,
Jis jau ilsėjos amžinai,
Tik didvyrio šaltą lavoną
Bučiavo saulės spinduliai.*

*Paliko jis jauną mergaitę
Ir savo senus tėvelius,
Ji priešai išmetė ant gatvės,
Nutraukė nuo kojų batus.*

*Jis buvo rūbais sudraskytas,
Gulėjo ant žemės šaltos,
O kraujas iš léto tekėjo
Iš sudaužytojo galvos.*

*O Lietuva, mano brangioji,
Kiek daug tu priglaudei sūnų,
Kurie kaip rudenio lapeliai
Vis krinta ant tavo laukų.*

P. S. Visos šios eilės skirtos Vyčio apygardos Žaibo būrio partizano Antano Mincės-Lietaus, kilusio iš Levaniškių k., Raguvos vls., žūčiai atminti. Lietus buvo drąsus, linksmas, niekada nenusimenantis vaikinas, mėgiamas ir bendražygių, ir gyventojų, senas Genovaitės bičiulis bei bendramintis. Eilérastyje „Žuvus Lietui“ pirmasis ir antrasis posmai, o eilérastyje „Lietui“ – trečiasis posmas yra iš Jono Kadžionio-Bédos sukurto eiléraščio „Penkis metus tautos sargyboj“. Tai nestebina – tuomet eilių oficialiai niekas nespausdino, jų kūréjai savo autorystę slėpė (už tai grėsė ne mažiau 10-ties metų kalėjimo), o perduodami, platinami iš lūpų į lūpas žodžiai keitėsi, užmiršti posmai žmonių būdavo perkuriami, papildomi, kaip ir šiai atvejais, tapdami jau visiškai skirtingomis eilémis.

Žuvus Aleksiūnui ir Aglinskui

*Pūtė šaltas rytų vėjas,
Girelė ošė liūdnai,
Du jaunučius partizanus
Lydėjo mirties sargai.*

*Néra ten medžių aukštujų,
Šimtamečių ažuolų,
Tiktais krūmai susiraizgę,
Siauri takeliai tarp jų.*

*Siaurais takeliais keliavo
Partizanai Lietuvos,
Nesuprato, kad juos priešai
Čia kaip kiškelius tykos.*

*Sukvatojo automatai
Tarp šakelių šlamancių,
Krito drąsūs partizanai,
Bėgo kraujas iš žaizdų.*

*Priešai klasingai užpuolę
Spardė, mindė lavonus
Ir, įmetę į vežimą,
Nuvežė į Taujėnus.*

*Prie mokyklos, ant kalnelio
Juos paguldė atbulai:
Vieno – galva, kito – kojos.
Taip ilsėjosi draugai.*

*Prie jų priėjo mergaitė –
Draugė jaunystės dienų.
Skausmas pervėrė širdelę,
Kai pažino juos abu.*

*Atkeliavo dar motulė
Lankyt mylimo sūnaus,
Ji tikėjo, kad sūnelis
Nors žodelio jos paklaus.*

*O atrado ji sūnelį
Ant žemelės, ant šaltos,
Kur gulėjo nukankintas
Jis už laisvę Lietuvos.*

*„Mano mylimas sūneli,
Taip išniekintas guli,
Stovi tavo motinėlė,
O tu jos nekalbini“.*

*Tik mintyse motinėlės
Rodės, kad kalba sūnus:
„Grįžk į namus, sengalvėle,
Aš čia paliksiu ramus“.*

P. S. Remiantis „Žuvusių Anykščių krašto partizanų žinynu“, šis eiléraštis skirtas Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Liūto būrio partizanams Albertui Eglinskui-Aušriui ir Aleksiūnui, kurio vardas nežinomas, žuvusiems 1946 m. sausio 18 d. (Žinyne minimas Eligijus Aleksiūnas tuo metu buvo nepilnametis, pagal A. Radzevičiūtės-Ordienės atsiminimus, partizanas nebuvo ir mirė visai kitokiomis aplinkybėmis).

Žuvus Judui ir Plienui (Špokui)

*Saulutė skaisti patekėjo,
Pakilo į dangų aukštai,
O Judas ir Plienas važiavo,
Kur Juodgiris ošia liūdnai.*

*Greit bėgo jų bėras žirgelis,
O jie nusiteikę linksmai,
Tik miško ošimas baugino –
Jums čia pavojingi kelai.*

*Staiga suvaitojo giružė,
Paslépusi priešus piktus,
Čia žuvo abu partizanai
Už laisvę ir gimtus namus.*

*Mirtis, netikėtai išplėšus
Du brolius iš būrio draugų,
Ji viesulu juodais arimais,
Nubėgo ieškot vėl aukų.*

*Prie kelio pasviro berželiai,
Iš sielvarto verké laukai,
O kraujas iš brolių krūtinį
Žemelę nudažė rausvai.*

*Čia kapo jiems nieks nesupylė
Po baltais svyruokliais beržais,
Nes priešai, paėmę lavonus,
Juos nuvežė savo keliais.*

P. S. Šis eiléraštis skirtas Vyčio apygardos Žaibo būrio partizanų Juozo Miknevičiaus-Judo, g. 1927 m. Paežerio vnk., Taujėnų vls., ir Juozo Špoko-Plieno, kilusio iš Namikių k., Taujėnų vls., žūčiai atminti. Abu jie žuvo 1948 m. liepos 10 d. prie Menturių k.

Žaibui

*Tartum qžuolas galingas,
Tartum aras virš kalnų –
Taip gyveno vadas Žaibas
Dideliam būry draugų.*

*Nebijojo pikto priešo,
Nebaugino jo mirtis,
Tiktais vieno širdis troško –
Kad būt laisva ateitis.*

*Plačiašakės eglės slėpė
Juos po žalioja skara,
Kiekvieną žingsnį lydėjo
Žiauri mirtis alkana.*

*Kai šešioliktos gegužės
Aušo rytas toks gražus,
Kas galėjo pagalvoti,
Kad tą rytą Žaibas žus.*

*Visą naktį kaukė véjas,
Lankstė medžių šakeles,
Mirtis savo šalta ranka
Jam užmerkė akeles.*

*Nesimatė pikty priešų
Slenkant miško takeliu.
Auštant šūvis nuaidėjo.
Kas šovė? – atspėt sunku.*

*Nieks nematė, nežinojo,
Kaijis merdėjo skausmuos,
Viską liudijo tik kraujas,
Plūduriuodamas purvuos.*

*Mielas Žaibe, kas galėjo
Pakelt ginklą prieš tave?
Kas parodys mums žudiką,
Nes jau tu krauko klane.*

*Kas paims į savo globą
Tris mažuosius vaikelius?
Kas gyvenime parodys
Jiems neklystančius kelius?*

P. S. Tai antra daina, skirta Antano Žilio-Žaibo, vieno iš žymiausių Vyčio apygardos partizanų vadų, tragiškai mirčiai pažymėti.

Kai žūsta broliai partizanai

*Kai žūsta broliai partizanai,
Palieka kruvinus takus,
Palieka vargus neišvargtus,
Jaunystę, meilę ir džiaugsmus.*

*Paliko senas, žilas tėvas,
Paliko motina sena,
Kuri po kryžium atsiklaupus
Meldė Dievulį verkdama.*

*Išėjo sūnūs gint Tėvynės,
Kovot už laisvę Lietuvos.
Šiandieną žūsta nepažinę
Pirmosios meilės ir globos.*

*Jei sunkius vargus mes išvargsim,
Atrasim tas vietas slaptas,
Kur guli broliai partizanai –
Tie patys budeliai atkas.*

Ko lauki, jauna mergužėle?

*Prie kelio palinkusi liepa,
Alyvos prie gonkų senų.
Ten rymo jauna lietuvaite,
Ji laukia ateinant draugų.*

*Jau sutema apgaubia žemę,
Lyg perlas sužibo rasa.
Sakyki, jauna lietuvaite,
Ko rymai prie gonkų viena?*

*Ko žiūri į taką pramintą?
Bernelis nelauktas ateis,
Kai mūsų brangioji Tėvynė
Vergiją į laisvę pakeis.*

*Šiandieną dar liejasi kraujas
Iš brolių krūtinių jaunų,
O mūsų brangioji Tėvynė
Dar mindoma priešų piktų.*

Žuvus Jului Miškiniui ir Jonui Aleksiūnui

(1945 m. kovo 23 d.)

*Nutirpo sniegas juoduos arimuos,
 Suskambo giesmės vyturių,
 O Mickūniškių vyrai išėjo
 Ginti Tėvynės, gimtų laukų.*

*Mažam eglyne jie susirinkę
 Aptarė savo darbo planus,
 Tik negalvojo, kad virš eglyno
 Mirtis jau tiesia juodus sparnus.*

*Juos pastebėjė priešai apsupo,
 Jonas tuož žuvo arti namų,
 Julius sužeistas traukė granatą,
 Neprisileido priešų pikty.*

*Pravirko žmonos, maži vaikučiai,
 Šaukė: „Tėveli, kur tu esi?“
 Motulė rankoj laikė rožančių
 Ir už jų vėlės meldės visi.*

*Šalia kelelio, prie pat kaimynų,
 Supiltas kapas žemės juodos.
 Garbė didvyriams, kurie gyvybes
 Čia paaukojo dėl Lietuvos.*

*Per vasarėlę nevysta gėlės,
 Praeivai galvas lenkia žemai.
 Tiktais atėjė gėles išdrasko,
 Kojom išspardo kapą skrebai.*

*Reikia tikėti, kad ateis laikas,
Broliai į laisvę kelią suras,
Užaugę sūnūs kaip qžuolėliai
Savo tévelių kaulus atkas.*

P. S. Ši daina skirta mickūniškiečių būrio vado Juliaus Miškinio ir šio būrio eilinio partizano Jono Aleksiūno, 1945 m. kovo 21 d. žuvusių Mickūniškių kaimo kautynėse su rusų kareiviais ir *skrebais*, atminimui. Jose dalyvavo šeši šio kaimo vyrai: Julius Miškinis (būrio vadas), Jonas Aleksiūnas, Vincas Orda (buvo sužeistas į koją), Julius Šukevičius, Petras Statkevičius ir Vaclovas Urbonas. Partizanai iš miško ruošėsi pulti dylikos rusų kareivių ir *skrebų* būrių, plėšiantį Seménų sodybą, tačiau pateko į rusų kariuomenės vykdomą miško „šukavimą“, buvo išstumti į laukus ir patyrė nuostolių – žuvo du kaimo vyrai.

Išleidus sūnų gint Tėvynės

*Tu išėjai iš téviškélés
Krintant šešéliams nuo klevų,
Pabučiavai motulę, tétą,
Palikai verkiančius abu.*

*Motulé glosté tavo plaukus,
Tu prie jos kojų suklupai.
Pravirko diemedis daržely,
Kada „sudie“ tévams sakei.*

*Likusius tévus persekiojo
Skrebai Troškūnų, Raguvos,
Sibiran ištremé tévelį,
Neradę motinos senos.*

*Užgeso tavo jaunos dienos
Véjuotam gruodžio vakare.
Laisvės neparnešeji Tévynei,
Tik paaukojai pats save.*

*Ménulis šviesų spindulėli
Svaidė iš mėlyno dangaus,
Gailiai pravirko motinélę,
Netekus mylimo sūnaus.*

Žuvusiems trimis partizanams 1949 05

*Plienas, Erdvė, Trenksmas ir jauna Klajūnė
 Ramiai sau ilsėjos po dienos darbų.
 O gimtų arimų vėjas tyliai šneka
 Apie brangią laisvę – žemę milžinų.*

*Jūs žadėjot laisvę parnešti Tėvynei,
 Išvaduot Trispalvę nuo priešų žiaurių,
 Tik nepagalvojot, kad mirtis žiaurioji
 Tris jau pasirinko čia iš keturių.*

*Gražiame gegužę, vos aušrelei brékstant,
 Išdavikas priešams pardavė čia jus,
 Nors jūs taip mylėjot savo gimtą žemę,
 Pievas ir žaliuosius Nevėžio krantus.*

*Prakeiktieji priešai mišką taip apsupo,
 Kad nuo jų pabėgti buvo gan sunku,
 Tiktai jie Klajūnės niekur nesurado,
 Dievas pagailėjo jos mažų vaikų.*

*Kruvinus lavonus ištempė prie kelio,
 Tyčiojos bedieviai iš savo aukų.
 Juk ateis toks laikas ir tau, išdavike,
 Tekst kaltę atpirkti – tik savu krauju.*

*Čia žaliuos berželiai, krauju apšlakstyti,
 Apraudos pušelės didvyrius narsius,
 Žuvo už Tėvynę, už Lietuvą brangią,
 Neparnešė laisvės į gimtus namus.*

*Sužydės bijūnai, žydės baltos ievos,
 Gyvenimo dienos bėgs savais keliais,
 Rymos prie langelio graži mėlynakė,
 Lauks – bet jos bernelis niekad neateis.*

*Nelaukit, tėveliai, šaltą žiemos naktį,
 Į seklyčios langus sūnūs nepabels,
 Tik visi tikėkit, kad dar likę vaikai
 Jums iš pasmerkimo Lietuvą prikels.*

P. S. Eiléraštis skirtas 1949 m. gegužės 9 d. Juodgirio miške, prie Geldonkos vnk., šalia vieškelio Levaniškis–Baleliai žuvusiems Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrių partizanams – Juozui Kirkui-Plienui, g. 1919 m. Sudeikių k., Kavarsko vls., Marijonui Pociūnui-Erdvei, Sodeliškių k., Raguvos vls. ir Petrui Šimkui-Trenksmui iš Papragių k., Kavarsko vls. – atminti. Tik vienai iš jų – Zofijai Žilienei-Klajūnei (Žaibienei) – pavyko pasislėpti pelkėse.

Pavasarį, anksti iš ryto

*Pavasarį, anksti iš ryto,
Tu jaumas ejai iš namų,
Atkeršyt už brolius, kur krito
Už laisvę laukų pavergtų.*

*Oi graudžiai motulė dejavo,
Ir sesė sau laužė rankas.
Tu sakei: „Aš ginsiu tik savo,
Tik savo sodybas žalias“.*

*Netroškai garbės nei puikybės,
Už laisvę kovojai tiktais.
Už ją negailėjai gyvybės
Ir štai po klevu tu kritai.*

*Už tai, kad Tėvynę mylėjai,
Už tai, kad netroškai garbės,
Tik tau, nes tu laisvę žadėjai,
Ant kapo ramunės žydės.*

Motinos skausmas

*Ko užgeso žvaigždės vidury nakties?
Debesėlis pilkas – tuoj lyti pradės.
Ko rymo motulė prie lango viena?
Laukia ji sūnelio, gailiai verkdama.*

*Žuvo jos sūnelis už laisvę šalies,
Niekas jai pagalbos rankos neišties,
Greit užžels į pirką praminti takai,
Nebeklaus motulės, ar sunku vienai.*

*Paliko varteliai vis dar atkelti,
Nukrito alyvų žiedeliai balti,
Tiktai motinėlė nerimsta dar vis –
Laukia ji sūnelio, pravėrus duris.*

*Jau aušrelė breško tolimuos rytuos,
Liūdi motinėlė, o kas ją paguos?
Kas nuo veido sūrų prakaitą nubrauks?
Neateis sūnelis, ji jo nesulaiks.*

*Sužydės vosilkos brēstančiuos rugiuos,
Sesė tyliai dainas vakarais dainuos,
Tiktai motinėlė giliai iš širdies
Vietoje dainelės ašarėles lies.*

Karas nusiaubė mūs šalį

*Karas nusiaubė mūs šalį,
Žudė brolius lietuvius,
Vienus trėmė į Sibirą,
Kitus vijo į miškus.*

*Čia motulė rankas laužė,
Leisdama kovon vaikus,
Čia sesulės gailiai verkė,
Jiems paruošdamos rūbus.*

*Tie upeliai ir šaltiniai
Kraujo žiedu pražydės,
Ak, Lietuva motinėle,
Ar ilgai kentėt reikės?*

*Jau čia viskas sunaikinta,
Liko uolos ir stuobriai,
Kaimai, miestai sudeginti,
Likę vien tik griuvėsiai.*

*Tūkstančiai lavonų pūna,
Vėjas kaukia ant laukų,
Rauda saulė ir ménulis,
Gaila brolių išvežtų.*

Žuvusių Dailidėnų motinai

*Žali beržai aplink sodybą ošia,
Paskendę sodai nuo baltų žiedų,
O tu, motule, vis dar lauki lauki
Vakaro tyloj sugrižtant sūnų.*

*Skausme lelijų žiedai žemén svyra,
Kas gilų skausmą motinai atims?
Keturių sūnelių motina netekus
Čia savo širdį ašarom ramiins.*

*Prie upės krūmuose galbūt nutilo
Lakšutė visad suokusi linksmai.
Miela motule, už Tėvynės laisvę
Žuvo čia tavo keturi vaikai.*

*Gerasis Dieve, kam leidai uždėti
Amžinus pančius didelių skausmų?
Verčiau reikėjo išplėšt mano širdį,
O palikti gyvybes keturių vaikų.*

*Neverk, neverk, o miela motinéle,
Laikas brangus, kova baisi,
Atkeršysim už tavo sūnus,
Brolius į kovą šaukdami.*

*Gal prabėgs daug daug dar laiko,
Nudžius ir ašaros tėvų,
Jau laisvės vėjai glosto plaukus,
Tik jūs palikę be sūnų.*

P. S. Šis eileraštis skirtas keturiems žuvusiems broliams partizanams Dailidėnambs iš Girelės k., Raguvos vls., ir jų motinai. Algimanto apygardos Šarūno rinktinės partizanai broliai Simonas, Antanas, Jurgis ir Bronius kovojo A. Aliuko-Kuprio (alukėniečių), A. Pasmočio-Muzikanto (zerkiškiečių), A. Jagielos-Ąžuolo (repšėniečių) būriuose.

Žuvus Liūtui

1948 02 16

Ošia žalios pušys, balti beržai moja,
 Šaltas vėjas blaško sniegą po laukus.
 Šešioliktą vasario Liūtas, būrio vadas,
 Palikęs savuosius grįžo į namus.

Neišeiki, mielas vade, neišeiki, –
 Prašė neišeiti, nepalikt draugų.
 Ojisai išėjo, greit žadédams grįžti,
 Siauru ir vingiuotu miško takeliu.

Neilgai jam teko namuose pabūti,
 Aplankyt dukrelę, aplankyt savus.
 Mirties šmékla slinko lyg juodas šešėlis
 Ir jam nebeteko sugrižt pas draugus.

Niekas negalvojo ir niekas nematė,
 Kad prakeikti priešai laukia čia aukos.
 Ir vos tik išėjės iš namų gimtujų
 Žuvo būrio vadas, sūnus Lietuvos.

Netoli laukuose ažuolas vienturtis
 Tą dieną nerimo, blaškės į šalis,
 Gal jisai žinojo, tiktais nepasakė,
 Kad čia būrio vadas greit užmerks akis.

Tu žadėjai: laisvę mes parnešim tautai,
 Kaip ramunės žiedas ji veiduos žydės.
 Nesulaukė laisvės tako baltas smėlis,
 Rožėm sužydėjo kraujas ir širdis.

Su draugais tu niekad daugiau nekalbėsi
 Tū gražiausią žodžių rytmecio maldos.
 Dievo neprašysi, kad lydėtų žygius,
 Kad laimingi būtų žmonės Lietuvos.

*Jūs tarp mūsų gyvi amžinai paliksite,
Ažuolas jums himną amžinai giedos.
Žuvai čia ne vienas, čia pat žuvo žmona,
Už Tėvynės laisvę, žemę Lietuvos.*

*Ažuolas siūbuoja Sudeikių laukuose,
Šaltos rasos krinta nuo žalių šakų.
Išgaravo kraujas žuvusių didvyrių,
Tik prisiminimai liko tarp žmonių.*

P. S. Šis eilėraštis skirtas Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Liūto būrio vado Antano Juzukėno-Liūto, g. 1913 m. Sudeikių k., Kavarsko vls., žūčiai atminti. Jis žuvo 1948 m. gegužės 3 d. Sudeikių k., parėjęs aplankytį savo namą, kartu su būrio vado pavaduotoju Nikodemu Tolušiu-Viesulu, g. 1917 m. Alukėnų k., Raguvos vls.

2002 m. vasario 15 d. laikraštyje „Panevėžio balsas“ (Nr. 38), buvo išspausdintas G. Janulytės-Karpavičienės straipsnis „Parašiau vasario 16-ają“. Jame yra dar vienas eilėraštis, skirtas jos pažystamam, geram draugui, būrio vadui Antanui Juzukėnui-Liūtui atminti.

*Išėjai į kovą, kai patrankos gaudė,
Kai Tėvynė verkė, priešų mindoma.
Tu éjai per audrą ir per kulkų lietų,
Tu éjai, kur šaukė tave Lietuva.*

*Ošė žalios pušys, balti beržai sviro,
Šaltas vėjas blaškė sniegą po laukus.
Žuvo partizanas, drąsus būrio vadas,
Aplankyt savųjų grįžęs į namus.*

*Ažuolas siūbuoja laukuose Sudeikių,
Šaltos rasos krinta nuo žalių šakų.
Žuvusių didvyrių gyvas kraujas šaukia:
Burkimės, lietuviai, kaukimės sykiu!*

Paliekant Tėvynę

*Tolo vieškeliai, baltos sodybos,
Kloniai, upės, takeliai gimtinės.
Veidu riedančios ašaros žiba,
Kai keliauja nedalion tremtinių virtinės.*

*Mes išeinam numirti už kraštą,
Duokit žemės nors sauja savos,
Krauju lieka pašventintas kraštas,
Ak, lietuvi, nepamiršk Lietuvos.*

*Mes palikom nebaigtą arimą,
Prie sodybų vartus atkeltus,
Mes paliekam savo gmtą sodžių,
O sesutės – rūtų darželius.*

*Draskys vėjas tremtinių sodybas,
Ak, brangusis Dievuli, už ką?
Argi mes nemylėjom Tėvynės,
Ar nebuvo mums žemė šventa?*

Su alyvom mums užgimė meilė

*Tarp alyvų mačiau tavo veidą,
Tarp alyvų, melsvų ir baltų,
Tu šypsojais – man užgimė meilė,
Pirmutinė jaunystės dienų.*

*Tyliai leidos pavargusi saulė,
Paskutiniai šešėliai dienos.
Tu nuskynei man baltą alyvą
Ir sakei – tik dėl tavęs vienos.*

*Aš, paėmus alyvos žiedelį, –
O kas mano džiaugsmus suskaičiuos –
Ir teištariau vieną žodelį:
„Myliu tave alyvų žieduos“.*

*Kai saulėlydžio žaros pranyko
Ir sužibo sidabro rasa,
Tyliai, ramiai alsavo krūtinę,
Pilna meilės pirmos, kupina.*

*Kai nuo vėjo siūbavo alyvos,
Tos nakties aš pamiršt negaliu,
Nes čia užgimė meilė pirmoji
Tarp baltujų alyvos žiedų.*

Dieve, neapleiski Lietuvos vaikų

*Kadagiai, beržai miško vidury –
Mielas, nuo manęs tu taip netoli.
Tavo kvapą man vėjelis atpūs,
Naktį atgaivins jis mano jausmus.*

*Kai rytas išaus, saulė patekės,
Pievoj nuo žiedų rasos nubyrrės,
Vingiuotu taku bėgsiu pas tave,
Ten, prie kadagių, pasitik mane.*

*Oš žali beržai, gegutė kukuos,
Oi kaip nesaugu Lietuvos miškuos.
Priešas čia visus suranda takus.
Jei nesaugos Dievas, jie suras ir mus.*

*Ménulis liūdnai padangėj keliaus,
Ar sunku, vaikai? – niekad nepaklaus.
Gal krauko lašai kris ant kadagių.
Dieve, neapleiski Lietuvos vaikų.*

Tu toks gražus buvai, bernioke

*Tu toks gražus buvai, bernioke,
Juodom akim, tamsiais plaukais,
Šiandieną juoktis nebemoki –
Prisimenu, kaip tu juokeis.*

*Ir šokdavai tu tartum vėjas
Tyliaiš gegužės vakarais,
O aš tada tave mylėjau,
Tikėjau tavo pažadais.*

*Bet tavo širdis čia nerimo,
Tėviškėj džiaugsmo neradai,
Palikęs nebaigtą arimą
Parnešti laisvės išėjai.*

*Matei, kaip kovės tavo broliai
Ir alpo motina sena,
Suspaudęs rankoj plieno ginklą,
Sakei – bus laisva Lietuva.*

*O dienos bėgo, metai keitės,
Aš vis prisimenu tave,
Kai šokome drauge suktinį
Tyliam gegužės vakare.*

Aš pasiklausiu šiaurės vėjelio

*Aš pasiklausiu šiaurės vėjelio,
Kokią man dalią atneš rytoj,
O gal tik sunkų juodą vargelį,
Gal reiks man gulti žemėn šalton.*

*Kaip aš norėčiau dar vieną kartą
Pažvelgt, mergyte, tau į akis
Ir pasiklausti, kodėl taip yra,
Dėl ko nuliūdus mano širdis.*

*Prakeikti priešai tave užpuolė,
Grūmeis kaip aras kovos lauke,
Kulka pervėrė jauną krūtinę,
Kojomis spardė priešai tave.*

*Ramiai ilsėkis, mielas berneli,
Širdis manoji ilgai liūdės.
Tokioj jaunystėj paguldei galvą,
Lietuva tave amžiais minės.*

*Pasviręs kryžius prie tavo kapo,
Rasos lašelis vilgys gėles,
O gal nuskridės nuo beržo lapas
Papuoš tau kapą rudens nakčia.*

Išauš pavasaris laukuose

*Išauš pavasaris laukuose
Ir visos gėlės sužydės,
Ir skės apylinkės žieduose,
O mano širdis vis liūdės.*

*O giesmininkas vyturėlis
Linksmai padangėje giedos,
O mano liūdnos svajonėlės
Tyliai su ilgesiu plasnos.*

*Ir skris svajonės į tą kraštą,
Kur mergužėlė mylima,
Kur jos dainelė tyliai plazda,
Kitam berneliui skiriama.*

*Plasnos svajonės neribotos,
Plasnos per dienas ir naktis,
Kur skėsta dienos ašarotos,
Kur šypsos meilė ir viltis.*

*Ji pins vainiką atminimų
Tolimo Sibiro laukuos,
Ipins ir ilgesio troškimą
Mūs meilės vystančiuos žieduos.*

Žuvusiems partizanams

*Kruvini lavonai ant gatvės gulėjo,
Jauna mergužėlė pro šalį praėjo.
Akis ašarotas ji žemyn nuleido,
Jauną bernužėlį pažino iš veido.*

*Rūbai sudraskyti, numesti į šalį,
Skrebas aplink vaikšto, nes „pabėgti“ gali.
Šaukia: „Ak, mergyte, sustok pažiūrėti,
Ar šitiems banditams čia gera gulėti!“*

*Mergaitė nuliūdus į šalį pasuko,
Daugiau negirdėjo ji balso skrebuko.
Gailios ašarėlės jos veidu riedėjo,
Žuvo bernužėlis, kuris ją myléjo.*

*O, Dieve brangusis, kam leidi kentēti,
Kad reikia lietuviams ant gatvės gulėti.
Už viską brangesnė jiems buvo Tévynė,
Kurią pikti priešai po kojom sumynė.*

*Gerbė jie trispalvę ir baltąją Vytį,
Žvaigždės penkiakampės nenori matyti.
„Stalinas mūsų!“ – prakeiktą gruziną
Tautos išdavikai téveliu vadina.*

*Kai rytuos aušrelė bučiuos melsvą dangų,
Prisimins mergaitę bernužėlį brangų,
Kai baltą ramunę į kasas jai pynę,
Jam per žalią pievą ji taką pramynė.*

*Kai nuo žalių pievų kris sidabro rasos,
Nebemins takelio jos kojelės basos.
Žuvo bernuželiai už Tėvynę braṅgią,
Jiems tik vyturėliai suvirpins padangę.*

*Ir sena motulė nurimti negali,
Nežino, kur priešai užkasė sūnelį.
Prakeikti bedieviai, gal ateis toks laikas –
Jiems neduos ramybės žuvęs mano vaikas.*

Ateik, o mielas juodaplauki

*Ateik ateik, o mielas juodaplauki,
Ateik taku, kur vaikščiojom abu.
Tave myliu, tavęs tik vieno laukiu,
Nes aš tikiu, kad dar ateisi tu.*

*Jau nesugrįš daugiau nuklydė dienos,
Žvaigždėtos naktys – pasaka graži.
Ne man jau skleisis baltas vyšnių žiedas,
Nes savo meilę tu kitam skiri.*

*Ateik ateik, be keršto, be piktumo,
Nuklydė dienos vėl sugrįš – tikiu.
Mums pražydės baltos laukų ramunės
Ties tuo taku, kur vaikščiojom abu.*

*Užgeso mano viltys ir svajonės,
O dienos bėga pasakų žirgais.
Aš nežinau, ar mūsų meilės žiedas
Šalnos pakąstas nors lapus išskleis.*

*Ateik ateik, žvaigždėtą tylią naktį,
Ir vyšnios žiedas pražydės tik tau.
Tu negalvok, kad man pamiršti lengva,
Tave myléjau už visus labiau.*

*Juk tu žinojai, kad aš partizanas,
Pas tave ateiti – nelaisvi takai,
O vyšnios žiedas greit kitam pražydo,
Tau mano meilės buvo per mažai.*

*Ateik ateik, nors paskutinį kartą,
Per tamsią girią tuo pačiu taku.
Abu nuskinsim baltą vyšnios žiedą,
Kuris pražydo meilei mudviejų.*

*Aš neateisiu, tu manęs nelauki,
Mintys užpustė taką pas tave.
Aš ginsiu savo pavergtą Tėvynę,
O sumintą meilę nešiu širdyje.*

Kaip mums nemylėt šios brangios šalies

Vieškelis dulkėtas, šalia jo beržai,
Banguoja Nevežis taip tyliai tyliai.
Nemunas tėvelis žemės Lietuvos,
Neris ir Šešupė – tai dukrelės jos.

*Kaip mums nemylėti šios brangios šalies,
Šienpjovių dainelės prie krantų Neries.
Kai gegužy saulė leidžias už kalnų,
Sodo takus puošia žiedai obely.*

*Kai žemę apgaubia nakties sutema,
Pakluonėm pareina motulė viena.
Kažko susimąscius, kažko nerami,
Melsvos akys dega keršto ugnimi.*

*„Kur mano sūnelis, ko tušti namai?“ –
Kas vakarą girdis motulės šauksmai.
I Sibiro taigas šeima ištremta,
Namuose palikus tiktais ji viena.*

*Kai liejasi kraujas Tėvynės vaikų,
Mėtosi lavonai ant gatvių pilkų.
Čia ir jos sūnelis už laisvę tautos
Savo krauju plovė gatves Raguvos.*

*Kai rytmečio saulė surinkus rasas,
Motulė į dangų pakėlus rankas.
Ji prašo Dievulio per maldą taikos,
Kad daugiau nežūtų vaikai Lietuvos.*

Nežinomi keliai

*Sunku žydėt, sunku žaliuoti,
Kai krinta šalnos ant žiedų.
Lakšutės čiulbesiu užburtas
Vai koks laimingas buvai tu.*

*Praligo šaltos, niūrios dienos
Ir mirties šokis ten, miškuos,
Padangė, mėlyna kaip žiedas,
Greitai pavasariu alsuos.*

*Kai éjo broliai partizanai
Tévynės kloniais ir miškais,
Jaunos krūtinės, ryžto pilnos,
Nežino kelio, kuriuo eis.*

*Kai melsvos akys atsivérë,
O aušrą uždegé ryтай,
Pakilo jauni partizanai—
Jiems vél nežinomi keliai.*

*Oi, nepamirš niekad Tévynę
Krauju pasruvusių takų
Ir tų nežinomų kelelių,
Jaunų brolelių pramintų.*

Marija, pažvelki iš aukšto dangaus. 1948 m.

*Marija, pažvelki iš aukšto dangaus,
Matysi, kaip vargsta čia žmonės.
Pavergti, suminti jie priešo baisaus
Vis prašosi Tavo malonės.*

*Ištremti į Sibiro šaltus kraštus
Jie ilgisi savo Tėvynės.
Į Lietuvą mintys pramynė takus.
Jų kančios tokios begalinės.*

*Kai rūkas pakyla ant pievų žalių –
Tai kraujas ir ašaros sesių.
Miesteliuos ant gatvės pilkų akmenų
Ar savo brolelių surasiu?*

*Marija, Marija, globėja visų,
Ištieski pagalbos mums ranką.
Argi brolių krauko ir mūsų maldų
Tėvynei išpirkt neužtenka?*

Partizano meilė

*Mes partizanai, mes miškų klajūnai,
Kovojam mes drąsiai už laisvę tautos.
Nebodami audrų ir priešų piktujų
Visad narsiai ginam garbę Lietuvos.*

*Išaušo toks gražus gegužės rytas
Žalioj pievelėj po baltais beržais,
Kada nuvargės aš ramiai ilsėjaus
Po nakties žygių su savo draugais.*

*Pamačiau aš ją brendant per žalią pievą,
Ramuonės žiedas tarp gelsvų kasų,
Jos veidas buvo saulės išbučiuotas –
Tai lietuvaite tėviškės laukų.*

*Iš lūpų jos išsiveržė dainelė,
Tyli, graži, žavinga, kaip jinai.
Nutilo ten ir čiulbantys paukšteliai,
Išgirdę balsą, skambantį tyliai.*

*Ateik, ateik, o mielas bernužėli,
Alyvoms žydint vėliais vakarais.
Aš pasakysiu, ko man širdį skauda,
Kai kraujas plūsta tėviškės laukais.*

*Miegok, miegok, aš tave užliūliuosiu,
Aš bėgsiu ten, kur žydi daug gėlių,
Nuskinsiu tau skaisčiai raudoną rožę,
Prisegsiu ją prie garbanų tamšių.*

*Tie dainos žodžiai mane sužavėjo
Ir kaip gėlelę aš ją pamilau,
Kaip raganiukė ji mane kerėjo,
Be jos laimingas aš nebebuvau.*

*Kada su priešais tekldavo kovoti,
Į ugnį puoliau drąsiai kaip žvėris.
Kulkomis ardžiau gimtinės juodą žemę
Ir taip aplenkdamo mane mirtis.*

*Bet neilgai aš ten buvau laimingas,
Klastingai priešai paėmė mane,
Kančiose skendo mano jaunos dienos,
Tik viena meilė liko širdyje.*

Partizano mergaitei

*Tu ateiki per pievą gėlėtą
Prie žalijuojančio Nevėžio krantų.
Parymosim prie balto berželio,
Pasvajoti galėsim kartu.*

*Aplankyt aš tavęs negalēsiu,
Nes už laisvę kovot išėjau,
Ginsiu Lietuvą, brangią Tėvynę,
O išsaugosiu meilę tik tau.*

*Žūsta broliai nuo priešų žiauriuojančių
Laisto krauju juodus arimus.
Gal ir mane greit kulka pavijus
Atims meilę ir gimtus namus.*

*Tyliai tyliai banguoja Nevėžis,
Svyra žalios šakelės beržų.
Veltui žiūriu į pievą gėlėtą,
O sulaukti tavęs negaliu.*

Paliko tuščias senas tėvų namas

Aš išeinu kovot už tėvų žemę,
Kovot už laisvę šalies pavergtos.
Paėmęs į rankas galingą automatą
Suklupau aš prie motinos senos.

Palaimink tu mane, o motina brangioji,
Kryžiaus ženklu su drebančia ranka.
Aš išeinu, tik liks pramintas takas,
Aš išeinu, nes šaukia Lietuva.

Paliks tuščias tėvų senas namas,
Palinkęs kryžius šalia jazminų,
Klajoja mano mylimi téveliai
Šaltoj platybėj Sibiro laukų.

Balti beržai svyruodavo pakluonėj,
Liūdnai giedojo sode vyturys,
Tiktais daugiau šaltoj tėvų seklyčioj
Nebesužibo languos žiburys.

Partizanams einant

*Partizanams einant sviro vasarojus,
Gal tai buvo vakar, gal labai seniai,
Vakarinę maldą jiems žiogeliai grojo
Ir skaniai kvepėjo sode jazminai.*

*Pro rūtų darželį pamažu žygiavo
Narsūs partizanai pavergtos tautos,
Švelnutis vėjelis jiems akis bučiavo,
Palinkus šakelė alyvos baltos.*

*Raudoni bijūnai žemyn galvas lenkė
Ir prie jų stovėjo mergaitė graži.
Partizanams priėjus „labas vakaras“ tarė,
Lūpose jos žaidė šypseną skaidri.*

*Tu klausais lakštučių lauke sutemoj
Ir skini žiedelį – myli jį ar ne?
Aš nesužinojau ir nesužinosiu,
Ar apverksi mūšyje kritusį mane.*

*Tarp baltų alyvų, raudonų bijūnų
Ginklai suskambėjo laisvės nešėjų,
Jaunutė mergaitė jiems meiliai kalbėjo
Tarytum lakštutė tarp žalių šakų:*

*Vai už ką Dievulis tokią bausmę skiria,
Kad užleido šalį raudonų gauja?
Kelinti meteliai, kaip kraujuose plūsta
Mūsų nelaiminga brangi Lietuva.*

*Partizanų akys ašarom pasruvo, –
Brangi lietuvaite, tiesą tu sakai,
Kad kraujuose plūsta brangi tėviškėlė,
O už ją aukojas narsūs lietuviai.*

*Gal mes visi krisim kaip pageltę lapai,
Nespėjė ištarti nei žodžių maldos,
Tik artojo žagrės lygins mūsų kapą
Ir maži paukšteliai giesmeles giedos.*

*Gal mums reikės žūti prie krantų Dubysos,
Bejėgiams vaikeliams pavergtos šalies.
Neverk, mergužėle, nes bus už Tėvynę
Paskutinis lašas krauso iš širdies.*

Saulėlydžiui gęstant

*Saulėlydis gėsta, snaudžia žalios pievos,
Baltosios alyvos šlama po langais,
Tik ar sužinosis, ko aš taip ilgiuos,
Ko manoji širdis laukia vakarais.*

*Vakarui atėjus broliai eis pro vartus,
Armonikos aidas sklis lygiais laukais,
Danguje žvaigždutės sups ménulio delčiąq
Ir įmes į lauką, kvepiantį rugiai.*

*Tą vakarą tylų jaunos lietuvaitei
Po žydińčiom liepom pailsėt susės,
Jų tyli dainelė pasieks tamsų šilą,
Aidui pakartojuς garsiau suskambės.*

*Jei tu būsi toli, aš dainas dainuosiu,
Nepajusi skausmo, ilgesio širdies,
O jei nusiminus aš viena liūdėsiu,
Tai manojį skundą tau širdis atspės.*

Mergaitė

*Jau devyniolika metelių,
Kaip šioj žemelėj gyvenu,
Nieks man širdies taip nežavėjo,
Išskyrus tą, kurį menu.*

*Tu padavei man baltą ranką,
Ir sakei: bégam šiuo keliu.
O sutemoj klajojo akys,
Ieškodamos kitų akių.*

*Aš spėjau, ką likimas lemia,
Ką žada žavinti naktis.
Palaukėj smarkiai lojo šunys –
Čia priešai, békim į šalis!*

*O priešę gan pilna grandinė
Sumirgo ménésienoj čia.
Liūliavo griežlės sutartinę,
Mes išsiskyrėm paslapčia.*

*O kelias paliko toks klaidus,
Daugel pavoju, eit baisu.
Kaip prasilenkus čia su priešu –
Žengt reik į priekį, nors sunku.*

*Kaip greit sutirpo tos minutės, –
Viena sédédama maštau.
Ir šitam popiry eilutės
Bus atminimas man ir tau.*

Dar nesenai tu man kalbėjai

*Dar nesenai tu man kalbėjai:
Bėgsiu parnest laisvės dienų.
Ir išėjai tu, išskubėjai
I mišką vienas be draugų.*

*Aptemo dienos, vėjas kaukia,
Man be tavęs nėra šviesos.
O tau paliko namais miškas,
Tu išėjai gint Lietuvos.*

*O aš kaip pasakoj užburta,
Laukiau, ilgėjausi tavęs,
Kaip sena motina suklupus,
Ir be paguodos, be vilties.*

*Kaip būtų linksma, būtų gera,
Pakilt pakrančių drugeliu.
O kaip norėtys dar nors kartą
Žydėt gyvenimu nauju.*

Kalėjime. 1947 m.

*Kaukia rudens vėjai, blaškos qžuolai,
 Oi kaip man čia liūdna be tavęs vienai.
 Tik tyli paguoda atskrenda tada,
 Kai širdj ramina alpstanti malda.*

*Lyg pakąstas žiedas rudenio šalnos
 Ilgisi jaunystė laisvės ir dainos.
 Ir sapnuos vaidentas Nemuno krantai,
 Lygios, plačios lankos ir gimti namai.*

*Tylisos ir bežadės slenka dienos čia,
 Kur surasti keliq išeit paslapčia?
 Vartai geležiniai ir sargas už jų.
 Oi kaip man čia ilgu, ilgu, neramu.*

*Kai kančiose tenka nugalėt save,
 Mylimojo veidą pamatai sapne.
 Pabudus iš miego praveri akis –
 Vėl tie sargo žingsniai, raktų žvangesys.*

*Akyse vaidentas šélstanti mirtis,
 Šaltos mūro sienos, liūdna ateitis.
 Mintimis klajoju téviškés laukais –
 Tai visa paguoda šiais baisiais laikais.*

Kokia tu graži, Tėvyne

*Kokia tu graži, Tėvyne,
Po baltais dangaus beržais!
Senas Nemunas banguoja
Tavo kloniai ir laukais.*

*Siaučia pavasario vėjai,
Krenta ašaros beržų
Ir atrodo, kad mes girdim
Tylų skundą iš gelmių.*

*Ar ilgai dar mindys žemę
Priešai, išgamos tautos?
Ar greit narsūs partizanai
Mums Tėvynę išvaduos?*

*Kai saulėlydis be vėjo
Deginis saulę ežere,
Skambi daina artojėlio
Gal pralinksmins ir tave.*

*Ir tą naktį tau vaidensis,
Kad pražydo ir klevai,
Graži daina artojėlio
Buvo skirta tau vienai.*

*Čia gegutė ankstų ryta
Kukuos sode tarp žiedų,
Tekant saulei mergužėlė
Eis rasotu takeliu.*

*Ir vėl daina artojėlio
Rytmetėly suskambės,
Apie brolius partizanus
Dainuot mergaitė padės.*

Nebegrīš sūnelis

*Vakaro miglose skęsta žalios pievos,
Sužydėjo sodai taip baltai baltai.
O tu, motinéle, lauki prie vartelių –
Nesugrīš sūnelis, nors nukris žiedai.*

*Vieškelius nuplovėm ašarų upeliais,
Per miškus išmyném siaurus takelius,
Meldéme Mariją – gelbék mūsų šalį,
Leisk mūsų vaikeliams grįžti į namus.*

*Niekas neišgirdo mūsų maldos žodžių,
Niekas nenušluosté ašarų griaudžių.
Tik pačių juodžiausių nakty sutemose
Klykdavo pelèda alpstaničiu balsu.*

*Prieš akis vaidenos greit bégančios dienos,
Laisvėje praleisti gražūs vakarai,
O nepastebéjot, kad netoli priešai,
Kad tavo sūnelis užmigs amžinai.*

*Staiga suvaitojo priešo automatai,
Leidosi saulutė, nusviro beržai.
Jo jauna širdelė iš skausmo užgeso,
O į žemę krito kraujas kaip žiedai.*

Žuvusiam partizanui

*Kovoje dėl laisvės, drauguži, žuvai,
Nepabaigtą žygį tu mums palikai.
Prisiekiam tavo šventuoju krauju,
Kad eisim mes pramintu tavo keliu.*

*Neverk, motinėle, sūnelio brangaus,
Jis žuvo dėl to, kad šalis nevergaus.
Kovojo už laisvę ir krito dėl jos,
Dėl mūsų šalelės brangios Lietuvos.*

*Nelauk, motinėle, jau jis nebegrįš,
Daugiau nebevaikščios šios žemės keliais,
Negrįš prie savųjų ištarti: „Sudie,
Sudie, motinėle, draugai ir šalie“.*

Tremltinei

*Liūdnas žvilgsnis mažo vaiko:
 „Ko verki, mamyt brangi?
 Kur mus veža, juk taip šalta,
 Pasakyk, kodėl tyli?“*

*Verks, vaikeli, tavo dienos,
 Ašarose skęs takai,
 Tik už tai, kad tavo brolis
 Troško laisvės Lietuvai.*

*Sudie tau, brangi Tėvyne,
 Alpstanti kryžių šalis –
 Sudie, mylimas sūneli –
 Žinau, laukia ten mirtis.*

*Oi norėtys apkabinti
 Tėviškės plačius laukus,
 Jaučiu – niekada negrįšiu,
 Kapas Sibire man bus.*

Sapnas

*Sapne mačiau aš gimtą sodžių,
Girgždančią svirtį prie namų,
Takelį, pakely pramintą,
Krintančius žiedus obelų.*

*Paskendau aš obels žieduose,
Išbrishti tako nerandu.
Tik pajutau – kažkas uždėjo
Ledinę ranką ant pečių.*

*,Pažvelk, ar manęs nepažisti?
Juk aš buvau tavo draugu.
Šiandien matau tave laimingą,
O aš purve tebeguliu“.*

*„Kodėl, drauguži, tu be ginklo,
Ir kur tavo kovos draugai?“
„Žinai, kad ilsis jie kapuose,
Tik tu manęs nesuradai“.*

*Staiga aptemo skaisti saulę,
Jis vos tik matėsi rūke,
Išnykdams taré: „Aš gulėsiu,
Kur priešai užkasė mane“.*

*„Palauk, sakyk, kur tave rasti?
Kokioj vietelėje namai?“
Tik staiga rūkas išsisklaidė –
Pradingo sapnas ir žiedai.*

P. S. Tai paskutinis G. Janulytės-Karpavičienės eilėraštis, skirtas partizanams, parašytas jau sulaukus laisvės dienų, 1994 m. sausio 16 d.

Šis eileraštis – retrospekcija, be jokios abejonės, skirtas artimam jos jaunystės draugui, bendraminčiui, Vyčio apygardos Žaibo būrio partizanui Jonui Bernatavičiui-Rasputinui. Jis žuvo 1949 m. gruodžio 22 d. Užupušių k., skrebų buvo atvežtas į Taujėnų miestelį ir paguldytas ant grindinio šalia jų būstinės. Kur užkastas jo kūnas, nežinoma iki šiol.

Eileraščiuose minimų partizanų tapatybė nustatyta remiantis šiais šaltiniais:

- Laisvės kovos Anykščių krašte 1944–1954 m. Spausdinta elektroninio žinyno versija. Parengė Rasa Bražénaitė, Daiva Gadliauskaitė, Gintaras Vaičiūnas ir Antanas Verbickas. Anykščiai, 1998.
- Žuvusių Anykščių krašto partizanų žinynas. Parengė Gintaras Vaičiūnas. Išleido ir spausdino UAB „Petro ofsetas“, Vilnius, 2019.
- Elena Markuckytė, Donatas Pilkauskas. Kovoje už brangią Tėvynę: Vyčio apygardos partizanų istorija. Panevėžio kraštotoyros muziejus, Panevėžys, 2012.

ŠV. ONOS NAKTI...

Genovaitės Janulytės-Karpavičienės partizaniškų eileraščių rinktinė

SUDARYTOJAS ROBERTAS PATAMSISS

2021-03-29. 60×90/16. 11 salyg. sp. lanko. Tiražas 300 egz.

Išleido ir spausdino UAB „Petro ofsetas“

Naujoji Riovonių g. 25C, LT-03153 Vilnius,

tel. +370 5 273 3347, faks. +370 273 3140,

el. paštas priemimas@petroofsetas.lt, www.petroofsetas.lt